

Leonidas N. Gerondoudis and Christoforos L. Gerondoudis

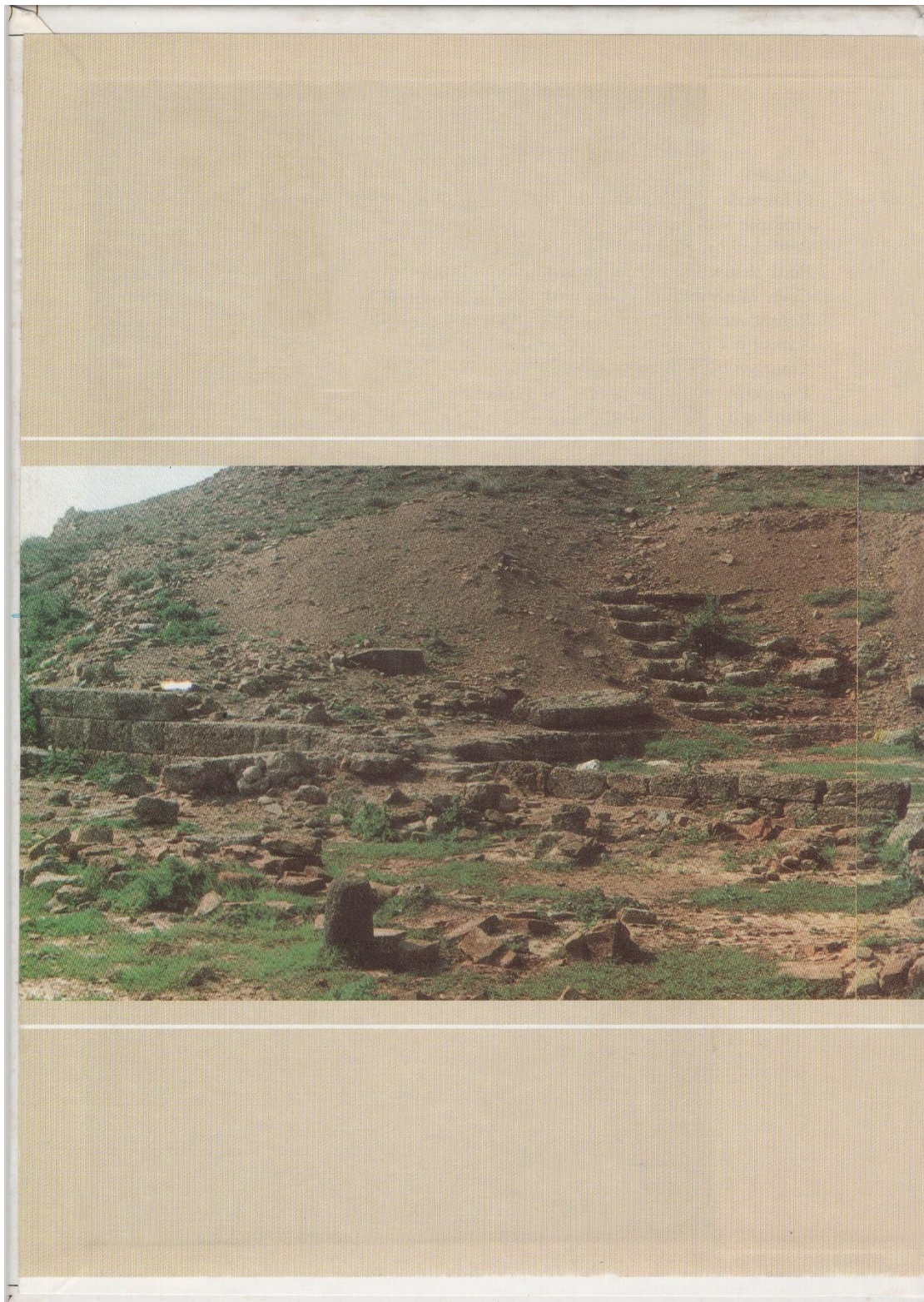
The Island Of
LEMNOS

Mythology - Prehistory - History - Fine Arts

Το Νησί
ΛΗΜΝΟΣ

Μυθολογία - Προϊστορία - Ιστορία - Καλές Τέχνες

*Απομεινάρια του
Αρχαίου θεάτρου της
Ηφαιστίας της Λήμνου.*

*Remnants of
Ancient Theater
Hephaestia, Lemnos*

Συγγραφείς: Λεωνίδα Ν. Γεροντούδης και Χριστόφορος Λ. Γεροντούδης.

Πρόλογος και περίληψη: Χριστόφορος Λ. Γεροντούδης.

Εκδότης: Χριστόφορος Λ. Γεροντούδης (1990.)

Επιμέλεια εξωφύλλου: Basie Geerds–The Boss Graphics–Johannesburg, R.S.A.

Πίνακας Εξωφύλλου: Clive Kirk – Johannesburg – R.S.A.

Αναπαραγωγή φιλμς: **BIG APPLE** – Johannesburg, R.S.A.

Διαχωρισμοί/Τετραχρωμίες: Chromatic Reproductions – Johannesburg, R.S.A.

Μοντάζ: Γιάννης Λογαριαστάκης

Εκτύπωση: Εκδόσεις-Γραφικές Τέχνες Ρώντα

Βιβλιοδεσία: Αφοί Βόμπρα (1990).

Leonidas N. Gerondoudis and Christoforos L. Gerondoudis

The Island Of
LEMNOS
Mythology - Prehistory - History - Fine Arts

Το Νησί
ΛΗΜΝΟΣ
Μυθολογία - Προϊστορία - Ιστορία - Καλές Τέχνες

Αφιερωμένο στους γονείς μου Λεωνίδα και Μαρία

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ: Σελίδα: 7

ΠΡΟΛΟΓΟΣ: Σελίδα: 8

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Σελίδα: 10

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Σελίδα: 11 Γεωγραφία-Θέση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Σελίδα: 16 Μυθολογία-Προϊστορία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Σελίδα: 40 (Περίληψη της Ιστορίας της Λήμνου).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Σελίδα: 55 Εικαστικές Τέχνες

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Σελίδα: 72 Το Θέμα της Λήμνου – Λήμνος και ΝΑΤΟ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ: Σελίδα: 75

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ: Σελίδα: 76 Βιβλιογραφία

ΧΑΡΤΗΣ: Σελίδα: 77 (Χάρτης του Β.Α. Αιγαίου)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Γεννημένος στο νησί της Λήμνου, από τα παιδικά μου χρόνια ήμουν μαγεμένος από το ωραίο τοπίο, τα χιλιόμετρα από χρυσές αμμουδιές, τις χαϊδεμένες από τα πεντακάθαρα νερά της θάλασσας και τον λαμπερό και καταγάλανο ουρανό.

Η ομορφιά του νησιού γέννησε μέσα μου την επιθυμία να προσπαθήσω να μάθω οτιδήποτε σχετικό με την ιστορία και του κατοίκους του.

Ο πατέρας μου, Λεωνίδας Ν. Γεροντούδης, (εκδότης εφημερίδας, συνταξιούχος τώρα πια, ιστορικός και λόγιος) εξέδωσε το πρωτότυπο βιβλίο «Η Νήσος Λήμνος», στην Ελληνική, το 1971. Είχε αρχίσει την έρευνα και τη συλλογή πληροφοριών για το βιβλίο του το 1920.

Το 1981, οι γονείς μου μας επισκέφθηκαν στο Johannesburg, της Νοτίου Αφρικής. Λίγο πριν αναχωρήσουν για την Ελλάδα, ο πατέρας μου με παρακάλεσε να προσπαθήσω να κάνω μια περίληψη της ιστορίας του νησιού από το βιβλίο του και αφού το μεταφράσω στην Αγγλική, να το εκδώσω κυρίως προς χρήση των Λημνίων του εξωτερικού και των αλλοδαπών που επισκέπτονται τη Λήμνο.

Αν και εγνώριζα ότι ο πατέρας μου είχε ερευνήσει το θέμα με μεγάλη προσοχή επί πενήντα σχεδόν χρόνια, πριν εκδώσει το βιβλίο του, κατάλαβα ότι ο κάθε ιστορικός εκλέγει τα ιστορικά γεγονότα που εκείνος νομίζει ότι είναι πιο αξιοσημείωτα από την ύλη που έχει στη διάθεσή του.

Η εκλογή του μπορεί να μη συμπίπτει εντελώς με την εκλογή άλλων ιστορικών. Ενδέχεται η εκλογή του να διαφέρει από ιστορίες που γράφθηκαν σε προηγούμενες γενεές, από ιστορικούς που είδαν τα πράγματα από διαφορετική πλευρά. Επίσης η εκλογή μπορεί να αλλάζει κάθε φορά που καινούρια ύλη βλέπει το φως της δημοσιότητας.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, η νέα επιστήμη της αρχαιολογίας, αν και ακόμη βρίσκεται στα αρχικά στάδια, έχει κάνει μια σειρά δραματικών ανακαλύψεων, χρησιμοποιώντας νέες τεχνικές μεθόδους.

Η ιστορία, μας παρέχει γνώση, πείρα και μας βοηθάει να εννοήσουμε τους εαυτούς μας και τους άλλους επομένως έχει σχέση με το δικό μας παρόν και μέλλον.

Για τους ανωτέρω λόγους, και από μεγάλο προσωπικό ενδιαφέρον για το νησί και τους κατοίκους της Λήμνου, αποφάσισα, πριν από την έκδοση της μετάφρασης της περίληψης της ιστορίας της Λήμνου από το βιβλίο του πατέρα μου, να προβώ και ο ίδιος σε έρευνα, ώστε να μην παραλείψω τυχόν νέα στοιχεία ή ιστορικά γεγονότα.

Αμέσως μόλις άρχισα την έρευνα, η διαπίστωση ότι, όσο κανείς διαβάζει και ασχολείται με την Ελληνική μυθολογία, ιστορία, φιλολογία, θέατρο, φιλοσοφία και άλλα μορφωτικά και πολιτιστικά θέματα, τόσο θέλει να διαβάζει περισσότερο, με ενθάρρυνε να συνεχίσω.

Η μεγαλύτερη δυσκολία που συνάντησα κατά τη διάρκεια της έρευνας για το βιβλίο τούτο, ήταν να ξεχωρίσω τα ιστορικά γεγονότα από τους μύθους. Για το λόγο αυτό, το κεφάλαιο με τίτλο «Μυθολογία και Προϊστορία» έχει γραφεί με βάση το «Μια φορά κι έναν καιρό...», δηλαδή ο αναγνώστης είναι ελεύθερος να κρίνει και να βγάλει τα δικά του συμπεράσματα.

Περισσότερο από οτιδήποτε άλλο ο καθηγητής Michael Grand, χωρίς να είναι Έλληνας, με παρακίνησε να ερευνήσω και να γράψω αυτό το βιβλίο. Στο βιβλίο του «Ανθολογία Ελληνικής Φιλολογίας» γράφει :

“Εάν θέλουμε να δούμε τους εαυτούς μας από μια άλλη πλευρά, να εννοήσουμε τις δύσκολες περιστάσεις που μας παρουσιάζονται και τις πιθανότητες εξεύρεσης λύσεων, τότε πρέπει να προσπαθήσουμε να συγκρίνουμε τους εαυτούς μας με κάποια άλλη διαφορετική κοινωνία, κατά προτίμηση από τελείως διαφορετική εποχή και τόπο. Μόνο τότε θα μπορέσουμε να οπλίσουμε τους εαυτούς μας με αρκετή αντικειμενικότητα, ώστε να αντιμετωπίσουμε τα δικά μας προβλήματα και τις απαιτήσεις της σημερινής κοινωνίας.

Οι Αρχαίοι Έλληνες αποτελούν ιδανικό στόχο για μια τέτοια σύγκριση και υπάρχει το πλεονέκτημα ότι αυτά που έγραψαν είναι πάρα πολύ διασκεδαστικά...

Μόνο σαρανταπέντε θεατρικά έργα έχουν σωθεί από χιλιάδες, μόνο έξι έπη από εικοσάδες...ακόμα και αυτό το μικρό ποσοστό από το σύνολο που γράφτηκαν, αποτελεί την μεγαλύτερη ποσότητα υπέροχης ποικίλης ύλης που οποιαδήποτε φιλολογία παρουσίασε ποτέ ανά τον κόσμο...Οι δύομιση χιλιετηρίδες που μεσολάβησαν δεν προξένησαν καμιά διαφορά στη σπουδαιότητα αυτής της συνεισφοράς...

Το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε από τις ημέρες της Αρχαίας Ελλάδας, μάλλον δυνάμωσε παρά αδυνάτισε την επίδραση, που οι συγγραφείς της εξασκούν στο δικό μας τρόπο σκέψης...είναι πάντα ευχάριστο να σε ενθαρρύνουν, να σε παρακινούν και να σε ενθουσιάζουν και υπεράνω όλων αυτό είναι που κάποιος αποκομίζει από τους Έλληνες...

Το μήνυμα είναι ότι τίποτα δεν θα επιτύχει αν δεν ληφθούν τα κατάλληλα επίπονα μέτρα, ώστε να είμαστε σίγουροι ότι θα επιτύχει...Από πάρα πολλά φιλολογικά έργα πηγάζει το επί πλέον μήνυμα ότι αυτά τα μέτρα είναι δυνατόν να ληφθούν.

Τα ανθρώπινα όντα είναι ικανά να λάβουν τα μέτρα αυτά και υπεράνω όλων, οι Έλληνες ήταν ικανοί να λάβουν αυτά τα μέτρα και το γνώριζαν...Οι Έλληνες ξεπέρασαν τους άλλους λαούς με την πεποίθηση ότι ο άνδρας ή η γυναίκα μπορεί να αναδειχθεί και να φθάσει σε μεγάλα ύψη, ώστε να προοδεύσει σε οποιαδήποτε περίπτωση, και να αντιμετωπίσει οποιαδήποτε κατάσταση με ανωτερότητα και επιτυχία...Η φιλολογία τους είναι μοναδική, όσον αφορά τον Δυτικό κόσμο, διότι ήλθε πρώτη.”

Ελπίζω ότι οι αναγνώστες θα αισθανθούν την ίδια ικανοποίηση από την ανάγνωση του βιβλίου, που αισθάνθηκα εγώ από την έρευνα και τη συγγραφή του.

Χριστόφορος Λ. Γεροντούδης Johannesburg, Απρίλιος 1990

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Σοφοκλής παρουσιάζει το νησί της Λήμνου στους θεατές του έργου του Φιλοκτήτης σαν ένα ακατοίκητο και έρημο μέρος.

Η πρώτη σκηνή παρουσιάζει ένα μέρος από τη Β.Α παραλία της Λήμνου κοντά στο ακρωτήριο του Ερμαίου όρους.

Από την ακρογιαλιά υψώνεται απόκρημνος βράχος. Κάτω και αριστερά διακρίνεται μια πηγή και στο βάθος προβάλλει το ηφαίστειο Μόσυχλος.

Στη σκηνή μπαίνει ο Οδυσσεάς ο πολυμήχανος, φημισμένος και χλιοτραγουδισμένος ήρωας της Ιλιάδας του Ομήρου, ακολουθούμενος από τον Νεοπτόλεμο και ένα ναύτη και λέει :

«Να, αυτό είναι της Λήμνου τ' ακρογιαλί, που βρέχεται ολόγυρ' από θάλασσα, απάτητο από ανθρώπινο ποδάρι κ' έρημο».

Άσχετα όμως με την περιγραφή της Λήμνου από τον Σοφοκλή, στην πραγματικότητα, το νησί είναι μεγάλο και σύμφωνα με τη μυθολογία, είχε κατοίκους και βασιλιά. Τα ευρήματα των ανασκαφών επίσης μαρτυρούν ότι ήταν κατοικημένο 4 με 5 χιλιοετηρίδες πριν από τον Τρωικό πόλεμο.

Η Λήμνος σήμερα είναι εύφορο νησί και είναι πολύ απίθανο το να ήταν κάποτε έρημο. Άλλα δραματικά έργα, που βασίζονται στο μύθο του Φιλοκτήτη (Αισχύλος και Ευριπίδης) παρουσιάζουν το χορό απαρτιζόμενο από κατοίκους της Λήμνου. Επομένως είναι σαφές ότι οι συγγραφείς των έργων αυτών θεωρούσαν ότι η Λήμνος ήταν κατοικημένη στην εποχή του Φιλοκτήτη, πράγμα που αναμφίβολα το ήξερε και ο Σοφοκλής. Για ποιο λόγο λοιπόν την περιγράφει ο Σοφοκλής σαν έρημη και ακατοίκητη; Διότι με την καινοτομία του αυτή, καθιστά περισσότερο οδυνηρή τη διαβίωση του Φιλοκτήτη και πολύ πιο τραγική τη μοίρα του, ενώ ο χορός των Ελλήνων ναυτών, προσδίνει μια λαμπρή νότα ρεαλισμού στο έργο.

Κεφάλαιο πρώτο

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ - ΘΕΣΗ

Το Ελληνικό νησί του Βορείου Αιγαίου Λήμνος έχει σπουδαία στρατηγική θέση. Απέχει περίπου 34 ναυτικά μίλια από την είσοδο των στενών των Δαρδανελίων, των οποίων δεσπόζει και 32 ναυτικά μίλια από το Άγιο Όρος (Άθως) της Χαλκιδικής.

Λόγω της στρατηγικής της θέσης η Λήμνος ήταν το μήλο της έριδος μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων κάθε εποχής δια μέσου των αιώνων.

Ως προς την έκταση (475,6 τετραγωνικά χιλιόμετρα) κατέχει την όγδοη θέση μεταξύ των νησιών της Ελλάδας, μετά την Κρήτη, την Εύβοια, τη Λέσβο, τη Χίο, την Κεφαλλονιά, την Κέρκυρα και τη Σάμο.

Το νησί είναι λοφώδες με πολλές πεδιάδες. Η υψηλότερη κορυφή ονομάζεται Σκοπιά και έχει ύψος 430 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας.

ΟΝΟΜΑ

Το νησί Λήμνος ονομάζεται «Λήμνος» από αρχαιοτάτων χρόνων. Ο Όμηρος και άλλοι αρχαίοι συγγραφείς χρησιμοποιούν διάφορα επίθετα με τα οποία τονίζουν διάφορα φυσικά χαρακτηριστικά του νησιού όπως : «**Αιθάλεια**» (αιθάλη – καπνιά) λόγω των καπνών του ηφαιστείου. «**Πυρόεσσα**» λόγω της φωτιάς του ηφαιστείου. «**Ανεμόεσσα**» (ανεμοδαρμένη) επειδή είναι εκτεθειμένη στους ανέμους. Οι πρώτοι ιστορικοί ονομάζουν το νησί «**Δίπολις**» (Μύρινα και Ηφαιστία). Μερικοί ιστορικοί πιστεύουν ότι το όνομα του νησιού Λήμνος είναι Φοινικικής προέλευσης και σημαίνει «**Λευκή**».

ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Στη Λήμνο ευδοκούν **τα σιτηρά, τα όσπρια, τα σπυροφόρα δέντρα, τα αμπέλια, ο καπνός και το βαμβάκι**. Τα παραγόμενα προϊόντα επαρκούν για την επιτόπια κατανάλωση και μέρος αυτών εξάγεται. **Η κτηνοτροφία αιγοπροβάτων** είναι ανεπτυγμένη. Τα αρνιά της Λήμνου είναι περιζήτητα στην υπόλοιπη Ελλάδα, ειδικά την εποχή του Πάσχα.

Η περίφημη «**Λημνιά σαλαμούρα**» είναι άσπρο τυρί σε άρμη, που παρασκευάζεται από πρόβειο γάλα, σύμφωνα με τον τρόπο που περιγράφει ο Όμηρος. Είναι πασίγνωστη στους «καλοφαγάδες» όλης της Ελλάδας. Άλλη ποικιλία είναι το «**μελίχλωρο**», το οποίο

τοποθετείται σε ειδικά κρεμαστά καφάσια για να μισο-ξηραθεί. Το τυρί της Λήμνου πωλείται στα μεγάλα καταστήματα τροφίμων των κυριοτέρων Ελληνικών πόλεων.

Η Λήμνος είναι γνωστή για την αφθονία *των ψαριών και γενικά των θαλασσινών*, που είναι πολύ νόστιμα και εξάγονται κυρίως στην Αθήνα. Επίσης υπάρχει *βιομηχανία αλιπάστων*. Το πιο γνωστό από τα προϊόντα του νησιού είναι το *“Θυμαρίσιο” μέλι* της Λήμνου.

Το λευκό κρασί «Λήμνος» είναι εξαιρετικής ποιότητας και παράγεται από μια ποικιλία σταφυλιών από τα αμπέλια της Λήμνου.

Στη Λήμνο παράγονται επίσης *ξηρά σύκα (σκοπαγίδες), αμύγδαλα, γλυκάνισος και σουσάμι, ωραίο ούζο, χαλβάς και ταχίни*.

Ψαρόβαρκες στο λιμανάκι της Μύρινας Λήμνου. Φωτογραφία: Χρήστος Καζόλης.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Ο πληθυσμός της επαρχίας Λήμνου (συμπεριλαμβανομένου και του πληθυσμού του μικρού νησιού Άγιος Ευστράτιος) ήταν στην τελευταία απογραφή του **1981, 16.017 κάτοικοι**, ενώ το :

1951 ήταν 27.867 κάτοικοι, 1961 ήταν 22.873 κάτοικοι, 1971 ήταν 17.789 κάτοικοι.

Ο κύριος λόγος της μείωσης του πληθυσμού είναι το ότι το εισόδημα των κατοίκων και ειδικά των αγροτών, δεν είναι ικανοποιητικό, με αποτέλεσμα τη μετανάστευση προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και τις ξένες χώρες.

ΦΥΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΖΩΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Η Λήμνος δεν φημίζεται για το φυτικό της κόσμο, αλλά ζούνε στο νησί άγρια κουνέλια, λαγοί και πέρδικες. Πολλοί κυνηγοί από τα αστικά κέντρα έρχονται στη Λήμνο κατά την περίοδο που επιτρέπεται το κυνήγι.

“ΛΗΜΝΙΑ ΓΗ” (ΛΗΜΝΙΑ ΣΦΡΑΓΙΣ)

Σε απόσταση ενός χιλιομέτρου από το σημερινό χωριό της Λήμνου Ρεπανίδι, στη θέση *Κοκκαλά*, υψώνεται ένας λόφος που ονομάζεται *Αγιόχωμα*. Εκεί ακριβώς στην αρχαιότητα και επί Τουρκοκρατίας, γινόταν η εξόρυξη της περίφημης Λημνίας Γης. Την έβρισκαν σε φλέβες. Ήταν χρώματος κοκκινωπού και είχε πολλές θεραπευτικές ιδιότητες.

Στην αρχαιότητα η εκσκαφή της Λημνίας Γης γινόταν από ιέρεια και το κάθε κομμάτι ήταν σφραγισμένο. Η σφραγίδα απεικόνιζε τη θεά Άρτεμη.

Κατά τον μεσαίωνα η εκσκαφή γινόταν μόνο μια φορά το χρόνο στις 6 Αυγούστου, γιορτή της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος. Πολλά κομμάτια Λημνίας Γης στέλνονταν σε ολόκληρη την Ευρώπη και ο εκάστοτε Σουλτάνος συνήθιζε να προσφέρει τη Λημνία Γη σαν δώρο μεγάλης αξίας σε βασιλιάδες και άλλα επίσημα πρόσωπα.

*Προετοιμασία σφραγισμένων δισκίων της «Λημνίας Γης». Πίνακας Ζωγραφικής του Robert Thom.
Φωτογραφία: Χρήστος Καζόλης.*

Ο ΓΑΛΗΝΟΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΤΑΙ ΤΗΝ ΛΗΜΝΟ ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ

Ο Γαληνός ο Ένδοξος (128-200 μ.Χ.) ήταν ο διασημότερος Έλληνας χριστιανός γιατρός, που διέπρεψε κάτω από τον ζυγό της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, το 2^ο αιώνα μ.Χ.

Το πνεύμα του Γαληνού επέδρασε πάρα πολύ στον Ελληνικό Βυζαντινό πολιτισμό και αποτέλεσε ουσιώδη συνεισφορά στην ανάπτυξη των επιστημών του δυτικού Κόσμου κατά τη διάρκεια της Αναγέννησης. Ο Γαληνός έδωσε μεγάλη σημασία στην αξία της ανατομίας του σώματος και κατ' ουσίαν ήταν ο ιδρυτής της πειραματικής φυσιολογίας.

Γεννήθηκε στην Πέργαμο της Μικράς Ασίας το 128 μ.Χ. και ήταν γιος ενός ευφυούς Έλληνα αρχιτέκτονα, που ονομαζόταν Νίκων. Ο πατέρας του αποφάσισε ότι ο γιος του έπρεπε να σπουδάσει θεωρητική φιλοσοφία και ιατρική στην πατρίδα του την Πέργαμο, όπου υπήρχε σχολή ιατρικής, που ήταν χτισμένη στο χώρο του βωμού του θεού της ιατρικής, Ασκληπιού (Ασκληπιείο).

Μετά το θάνατο του πατέρα του, συνέχισε τις σπουδές του στη Σμύρνη (Μ. Ασία), στην Κόρινθο (Πελοπόννησο) και στη Αλεξάνδρεια (Αίγυπτο). Το 157 μ.Χ. επέστρεψε στην Πέργαμο και διορίστηκε αρχίατρος των μονομάχων και έτσι απέκτησε μεγαλύτερη εμπειρία σε ό,τι αφορά την ανατομία του σώματος και δοκίμασε τους καλύτερους τρόπους θεραπείας των τραυμάτων.

Το 161 μ.Χ. ο φιλόδοξος Γαληνός πήγε στη Ρώμη, όπου η προθυμία του να δέχεται ασθενείς, που άλλοι γιατροί είχαν δηλώσει ότι η ασθένειά τους είναι ανίατη, τον έκανε να αποκτήσει μεγάλη φήμη. Πολύ σύντομα διορίστηκε γιατρός στην αυλή του Μάρκου Αυρηλίου. Το 166 μ.Χ. αποφάσισε να επιστρέψει στην Πέργαμο. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του, επισκέφθηκε πολλές πόλεις και νησιά, μελετώντας τις τοπικές θεραπευτικές μεθόδους και τα φάρμακα που χρησιμοποιούσαν.

Τότε επισκέφθηκε τη Λήμνο 2 φορές, για να μελετήσει τις θεραπευτικές ιδιότητες της Λημνίας Γης. Το 168-169 μ.Χ. ανακλήθηκε στη Ρώμη από τον Αυτοκράτορα και διορίστηκε γιατρός του γιου του, Κόμμοδου.

Ο Γαληνός ήταν ο πρώτος που αναγνώρισε ότι οι αρτηρίες περιέχουν αίμα και όχι αέρα, όπως πίστευαν επί 400 χρόνια πριν από την εποχή του, και έδειξε πως η καρδιά κάνει το αίμα να κυκλοφορεί. Σχεδόν επί 14 αιώνες, ο Γαληνός παρέμεινε η αδιαφιλονίκητη αυθεντία στην ιατρική, από τον οποίο κανένας μεταγενέστερος του δεν τολμούσε να εκφέρει διαφορετική γνώμη.

ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΛΑΣΠΟΛΟΥΤΡΑ ΑΓΙΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

Στην περιοχή του χωριού Πλάκα της Λήμνου βρίσκονται τα λασπόλουτρα κοντά στην

εκκλησία του Αγίου Χαραλάμπους, που είναι φημισμένα για τις θεραπευτικές τους ιδιότητες.

Παραθέτουμε μέρος από μια διάλεξη που έδωσε στην Αθήνα το 1989 ο Λήμιος γιατρός Dr A. Αποστολίδης :

«Συνέχεια της θεραπευτικής αξίας της Λημνίας Γης, αποτελεί η ιαματική χρήση των Λασπόλουτρων της πηγής Αγίου Χαραλάμπους, γιατί ανήκουν κι αυτά στην ίδια υδροαποθεματική ζώνη, με υπέδαφος πλούσιο σε θερμομεταλλικά νερά και με θεραπευτικές ουσίες στο πηλώδες έδαφος.»

Η χρήση τους γίνεται πάνω από 150 χρόνια. Οι θεραπευτικές ιδιότητες του σαπροπηλού, δηλαδή της οργανικής πηλοειδούς και βαλτώδους λάσπης, σαν επιφανειακής ενεργού ουσίας, είναι πολύ γνωστές. Χρόνιοι ρευματισμοί, αρθροπάθειες, περιφερικές νευρίτιδες, παραλύσεις στις χρόνιες μορφές τους, ενδείκνυνται θεραπευτικά στην ιαματική αυτή Λασποθεραπεία».

Κεφάλαιο Δεύτερο

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ

Η Αστείρευτη πηγή πλούτου για τη Λήμνο βρίσκεται στο παρελθόν, διότι οι κάτοικοί της και οι εκάστοτε ισχυροί της Γης όλων των εποχών, πρόσθεταν κατά καιρούς από ένα ή και περισσότερα “κοσμήματα” στο ιστορικό θησαυροφυλάκιο της Λήμνου.

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ Β.Α. ΑΙΓΑΙΟΥ

Υπάρχουν ενδείξεις ότι η Λήμνος ήταν κατοικημένη από το 6.000 π.Χ., δηλαδή γύρω στο τέλος της παλαιολιθικής εποχής και στις αρχές της νεολιθικής εποχής. Μέχρι και πριν από ένα αιώνα, η ιστορία του Δυτικού κόσμου άρχιζε με την κλασική Ελλάδα και την Αρχαία Ρώμη. Κανένας δεν γνώριζε τότε ότι δέκα περίπου αιώνες πριν από τον Όμηρο και δεκαπέντε αιώνες πριν από τον Σωκράτη, άκμαζε στην Ελλάδα και στα Ελληνικά νησιά ένας λαμπρός πολιτισμός, τον οποίο η νέα επιστήμη της αρχαιολογίας, μετά από σειρά δραματικών ανακαλύψεων, θα τον εύρισκε και θα του έδινε την πρέπουσα θέση του. Ο Καθηγητής Colin Renfrew (Καθηγητής της Αρχαιολογίας στο πανεπιστήμιο του Southampton) στην εισαγωγή του βιβλίου «*Lost world of the Aegean*», γραμμένο από τον Maitland A. Edey, εκδόσεως 1975, αναφέρει:

“Πώς και γιατί εμφανίζεται μια πολύ οργανωμένη πολυσύνθετη κοινωνία σε ένα ορισμένο χρόνο και τόπο, όπου προηγουμένως η ζωή και ο πολιτισμός των ανθρώπων ήταν πολύ πιο απλά; Ποιες κρυφές μέθοδοι οδήγησαν σε επιτεύγματα τόσο καταπληκτικά, ώστε εξακολουθούν να μας κάνουν τόσο μεγάλη εντύπωση περισσότερο από 3.000 χρόνια αργότερα;

Γιατί είναι μοιραίο οι πολιτισμοί να παρακμάζουν και να καταρρέουν;

Ποιες καταπιέσεις των πληθυσμών, τι προβλήματα πόρων ζωής, ποιες αλλαγές του περιβάλλοντος ή κοινωνικές πιέσεις συνδυάστηκαν για να φέρουν το τέλος μιας λαμπρής περιόδου;

Αυτές οι ερωτήσεις είναι πολύ δύσκολο να τύχουν απαντήσεως από οποιαδήποτε κοινωνία, ακόμη και από τις σύγχρονες. Εν τούτοις, οι πολιτισμοί του παρελθόντος, όπως ανακαλύπτονται από τις τεχνικές μεθόδους της σύγχρονης αρχαιολογίας, μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν ένα είδος εργαστηρίου για την μελέτη τέτοιων μεθόδων.

Αν και η επιστήμη αυτή βρίσκεται ακόμα σε αρχικά στάδια, επικρατεί σήμερα η γνώμη ότι η βαθύτερη αντίληψη του τρόπου ζωής σε περασμένες εποχές, παίζει μεγάλο ρόλο στο δικό μας παρόν και το μέλλον και θα μπορούσε να διευκρινίσει μερικά από τα σύγχρονα προβλήματα του υπερπληθυσμού, της μόλυνσης της ατμόσφαιρας και της καταστροφής του περιβάλλοντος.”

Εκτός από τους τρεις μεγάλους πολιτισμούς που αναπτύχθηκαν στο Αιγαίο Πέλαγος, κατά την προϊστορική εποχή (Μινωικός, Μυκηναϊκός και Κυκλαδικός) ένας τέταρτος αυτόνομος πολιτισμός αναπτύχθηκε στα νησιά του Β.Α. Αιγαίου. Πέντε αξιόλογα κέντρα του έχουν εξερευνηθεί ως τώρα.

- α) **Η Πολιόχνη** στη Λήμνο,
- β) **Η Θερμή** στη Λέσβο,
- γ) **Το Εμποριό** στη Χίο
- δ) **Το Ηραίο** στη Σάμο
- ε) **Η Τροία** στην Τρωάδα.

Κανείς δεν γνωρίζει ποιοι ήταν οι κάτοικοι της περιοχής κατά την περίοδο αυτή. Το μόνο που μπορούμε να πούμε είναι ότι ήταν Ινδο-Ευρωπαίοι.

Η εισαγωγή του σταφυλιού, της ελιάς και των μετάλλων στην περιοχή (4.000 – 3.000 π.Χ.) παρακίνησε την ανάπτυξη των τεχνών και του εμπορίου. Η ανταλλαγή προϊόντων είχε αναπτυχθεί μεταξύ των πληθυσμών που δεν είχαν κρασί ή ελιές και ήθελαν να τα αποκτήσουν, ανταλλάσσοντας σιτάρι, ψάρια, δέρματα, μαλλί, αγγεία, εργαλεία κτλ. Αυτό κατέστησε αναγκαία την ίδρυση μιας κεντρικής αγοράς που είχε σαν αποτέλεσμα να αλλάξει η φυσική διαμόρφωση των κοινοτήτων, να δημιουργηθούν δημόσιες πλατείες, αποθήκες και άλλοι βοηθητικοί χώροι.

Αρχαιολογικές ανασκαφές απέδειξαν ότι οι κάτοικοι της Πολιόχνης στην Α. ακτή της Λήμνου, όπως και οι κάτοικοι των άλλων κέντρων του Β.Α. Αιγαίου. Είχαν στενές εμπορικές σχέσεις με τους Κρήτες, τους Κυκλαδίτες και με τους Έλληνες της ηπειρωτικής Ελλάδας.

ΤΡΟΙΑ ΚΑΙ ΛΗΜΝΟΣ

Ο Ερρίκος Σλήμαν (1822-1890) ήταν ένας εκκεντρικός Γερμανός μεγαλέμπορος και μεγάλος θαυμαστής του Ομήρου. Το 1868 αποφάσισε να επενδύσει ένα μέρος της περιουσίας του στην προσπάθειά του να αποδείξει ότι αυτά που έγραψε ο Όμηρος αναφερόταν σε πραγματικά ιστορικά γεγονότα.

Η ερώτηση που απασχολούσε τον κόσμο της εποχής ήταν η εξής: υπήρχε έστω και δόση αλήθειας στα ποιήματα του Ομήρου; Αν μελετήσουμε το θέμα από όλες τις απόψεις, πρέπει να παραδεχθούμε ότι ο Όμηρος έζησε κατά τη διάρκεια του 8^{ου} αιώνα π.Χ., αλλά τα γεγονότα που διηγήθηκε ήταν από μια παλαιότερη εποχή, ώστε ο κόσμος θα τα θυμόταν πολύ αμυδρά. Οι ιστορίες θα είχαν αλλοιωθεί, ώστε να έχουν πιο πολύ ενδιαφέρον, αφού τις είχαν ακούσει και τις είχαν χλιοτραγουδήσει άλλοι ραψωδοί, κατά τη διάρκεια μερικών εκατονταετηρίδων, μέχρις ότου τις παράδωσαν προφορικά στον Όμηρο.

Ο Σλήμαν είχε πάντοτε μαζί του ένα αντίγραφο της Ιλιάδας και το διάβαζε διαρκώς. Χρησιμοποιώντας ντόπιους εργάτες, άρχισε τις ανασκαφές το 1870 σε ένα μέρος της Τρωάδας ονομαζόμενο **Hissarlik**. Είχε απόλυτη εμπιστοσύνη μόνο στην Ελληνίδα γυναίκα του, που ονομαζόταν Σοφία, η οποία τον συνόδευσε στη Μικρά Ασία και αργότερα στις Μυκήνες.

Ερρίκος Σλήμαν (1822-1890)

Ο Σλήμαν ανακάλυψε την Τροία. Στην πραγματικότητα βρήκε εννέα πόλεις της Τροίας, σε εννέα διαφορετικά στρώματα, κτισμένη η μία πάνω από την προηγούμενη. Από τις εννέα, νόμισε ότι η Τροία του Πριάμου ήταν η Τροία II, δηλαδή η δεύτερη από τον πυθμένα. Αργότερα, όταν οι ειδικοί ερεύνησαν οι ίδιοι το Hissarlik, βρήκαν ότι ο Σλήμαν είχε κάνει λάθος. Η Τροία II αποδείχθηκε ότι ήταν πολύ παλαιότερη, επιβεβαίωσαν ότι η Τροία I μέχρι και την Τροία V ανταποκρίνονται περίπου στην εποχή του ορείχαλκου (3.000-1900 π.Χ.). η Τροία VII, που διήρκεσε λίγο περισσότερο από μία γενεά και καταστράφηκε από πυρκαϊά, περίπου το 1184 π.Χ., είναι πιθανώς η πόλη του βασιλιά Πριάμου, που περιγράφεται στην Ιλιάδα του Ομήρου.

Διάδημα και Σκουλαρίκια, μέρος του θησαυρού του Πριάμου

Ο Σλήμαν, στην πυρετώδη αναζήτηση για χρυσό, είχε σκάψει δια μέσου της Τροίας VII μέχρι τον πυθμένα, χωρίς να την προσέξει. Βρήκε το παλάτι του Πριάμου (ενόμισε) και τελικά (πάλι ενόμισε) βρήκε το “θησαυρό” του Πριάμου στις 14 Ιουνίου 1873. Ένα διάδημα από πολύπλοκα δουλεμένες αλυσίδες και βραχιόλια, που συνολικά ήταν 16353 χρυσά κομμάτια. Η γυναίκα του Σοφία ήταν μαζί του.

Το διάδημα αυτό, μαζί με άλλα 8.000 χρυσά δαχτυλίδια, κουμπιά και άλλα αντικείμενα τα εξήγαγε λαθραία από την Τουρκία στην Ελλάδα και αρκετά χρόνια αργότερα, αποφάσισε να τα δωρίσει στην Γερμανική Κυβέρνηση. Περίπου μετά από 70 χρόνια, κατά τη διάρκεια της κατοχής της Ναζιστικής Γερμανίας από τα Σοβιετικά στρατεύματα κατοχής του II παγκοσμίου πολέμου, εξαφανίστηκε η συλλογή από το μουσείο του Βερολίνου, πράγμα που αποτελεί τραγική απώλεια, διότι ο θησαυρός του Πριάμου συγκαταλέγεται μεταξύ των πιο σπανίων και πιο πολυτίμων έργων τέχνης σε ολόκληρο τον κόσμο.

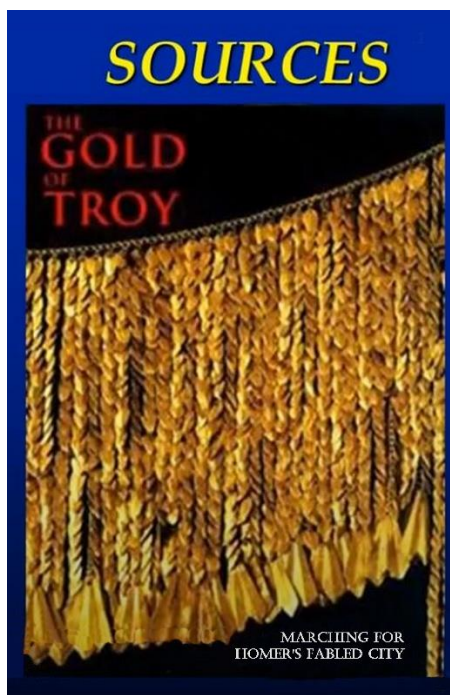
Το 1993, όμως, μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης (1991), τα κουτιά που περιείχαν τον περίφημο θησαυρό βρέθηκαν σε μια θυρίδα στο Μουσείο Πούσκιν της ρωσικής πρωτεύουσας.

Όπως αποκαλύφθηκε, τον θησαυρό είχε ανακαλύψει ο Κόκκινος Στρατός, όταν είχε καταλάβει το Βερολίνο, και είχε σταλεί υπό άκρα μυστικότητα με αεροπλάνο στη Μόσχα, όπου και παρέμεινε μέχρι την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος.

Σήμερα εκτίθεται στο Μουσείο Πούσκιν, ενώ διεκδικείται από το Μουσείο του Βερολίνου. Οι ρωσικές αρχές όμως αρνούνται την επιστροφή του, θεωρώντας πως τους ανήκει ως αποζημίωση για τα δεινά του Β' Παγκόσμιου Πολέμου.

Μεγάλο και συμπαγές περιδέραιο, μέρος του θησαυρού του Πριάμου

Επίσημος Οδηγός του Μουσείου Πούσκιν στη Μόσχα

Σειρήνες από το ιερό της Ηφαιστίας 6^{ος} αιώνας π.Χ. Μουσείο Μύρινας Λήμνου.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ ΣΤΗ ΛΗΜΝΟ

Η Ιταλική Αρχαιολογική Σχολή Αθηνών άρχισε ανασκαφές στη Λήμνο το 1926, στη θέση που ήταν η παλαιά πόλη της Λήμνου Ηφαιστία, μέχρι το 1930. Το 1937 άρχισαν πάλι οι ανασκαφές στη θέση που ήταν η παλαιότερη πόλη της Λήμνου Πολιόχνη και σταμάτησαν όταν κηρύχθηκε ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος. Στην ίδια τοποθεσία άρχισαν πάλι ανασκαφές το 1951 και τελείωσαν το 1959. Το 1961 έγιναν τα εγκαίνια του Μουσείου της Λήμνου στη Μύρινα.

ΠΟΛΙΟΧΝΗ, Η ΠΡΩΤΗ ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Οι ανασκαφές και τα διάφορα ευρήματα απέδειξαν ότι η Πολιόχνη της Λήμνου είχε χτιστεί πριν από την Τροία. Αποκαλύφθηκαν επτά διαδοχικές οικιστικές φάσεις, στις οποίες οι Ιταλοί αρχαιολόγοι έδωσαν διαφορετικά χρώματα. Αρχίζοντας από το βαθύτερο στρώμα, έχουν ως ακολούθως :

- α) **Πολιόχνη I** (Μελανή) – Παλαιότερη της Τροίας I
- β) **Πολιόχνη II** (Κυανή) – Παλαιότερη της Τροίας I
- γ) **Πολιόχνη III** (Πράσινη) – εποχή της Τροίας I (3200π.Χ.)
- δ) **Πολιόχνη IV** (Ερυθρή) – εποχή της Τροίας I (3000 π.Χ.)
- ε) **Πολιόχνη V** (Κίτρινη) – εποχή της Τροίας II (2600 π.Χ.)

ζ) **Πολιόχνη VI** (Καστανή) – εποχή της Τροίας V (2050 – 1900 π.Χ.)

η) **Πολιόχνη VII** (Ιώδης) – εποχή της Τροίας VI (1900 – 1500 π.Χ.).

Το τέλος της τελευταίας αυτής περιόδου (περίπου από το 1600 μέχρι το 1500 π.Χ.) είναι και το τέλος της ζωής της Πολιόχνης, διότι όπως θα δούμε παρακάτω, καταστράφηκε από ισχυρούς σεισμούς.

Φαίνεται ότι η Τροία ξαναχτίστηκε. Έτσι η Τροία του Πριάμου (1184 π.Χ.) ήταν η Τροία VIIa. Το τελευταίο στρώμα της Τροίας (Τροία IX) εξακολουθούσε να υπάρχει μέχρι τους Ρωμαϊκούς χρόνους. Επομένως η Πολιόχνη είναι μεν πολύ παλαιότερη της Τροίας, καταστράφηκε όμως πολύ πιο ενωρίς από την Τροία. Τα υπολείμματα των δύο πόλεων της Πολιόχνης της νεολιθικής εποχής (I και II) περίπου 5000 π.Χ., στα οποία διακρίνονται ρυμοτομικό σχέδιο με πλακόστρωτους δρόμους, με υπονόμους, με δημόσια πηγάδια για νερό, με οικοδομικά τετράγωνα, πέτρινα δημόσια λουτρά κλπ., αντιπροσωπεύουν τον πιο προοδευμένο πολιτισμό της νεολιθικής εποχής, που μέχρι τώρα έχει βρεθεί στο Αιγαίο και γενικά στην Ευρώπη. Στα ευρήματα συμπεριλαμβάνεται και θησαυρός χρυσών γυναικείων κοσμημάτων, που μοιάζουν πολύ με τα κοσμήματα του θησαυρού του Πριάμου, που βρέθηκαν στην Τροία από τον Σλήμαν. Τα κοσμήματα των δύο θησαυρών είχαν κατασκευασθεί από το 2600 μέχρι το 2300 π.Χ.

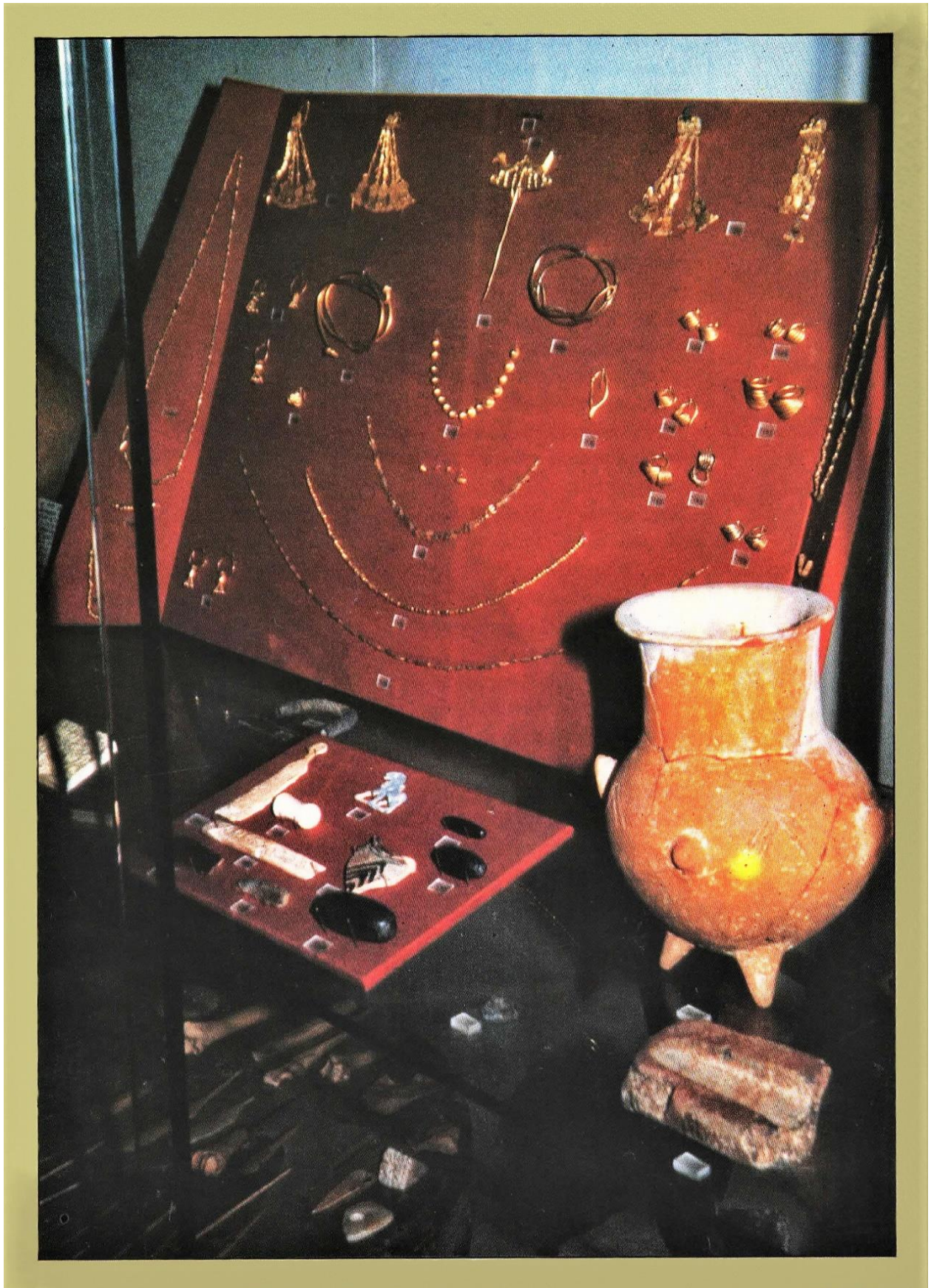
Ο θησαυρός της Πολιόχνης, για λόγους ασφαλείας, εκτίθεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών και επειδή ο θησαυρός του Πριάμου έχει χαθεί, τα κοσμήματα του θησαυρού της Λήμνου θεωρούνται σήμερα μοναδικά στον κόσμο.

Η επιγραφή για τα κοσμήματα της Λήμνου στο Εθνικό Μουσείο Αθηνών έχει επί λέξει ως εξής :*“Θησαυρός από χρυσά κοσμήματα που βρέθηκε κρυμμένος σε οικία της Πολιόχνης V : χρυσή περόνη με αντιμέτωπα πουλιά, σκουλαρίκια διαφόρων τύπων, βραχιόλια και περιδέραια. Πρόκειται για δείγματα εξελιγμένης χρυσοχοΐας, που γνωρίζει την κοκκιδωτή, την συρματερή και την έκτυπη τεχνική, όμοια με τα κοσμήματα από την πόλη II της Τροίας. Γύρω στα μέσα της 3^{ης} χιλιετηρίδας π.Χ.”*

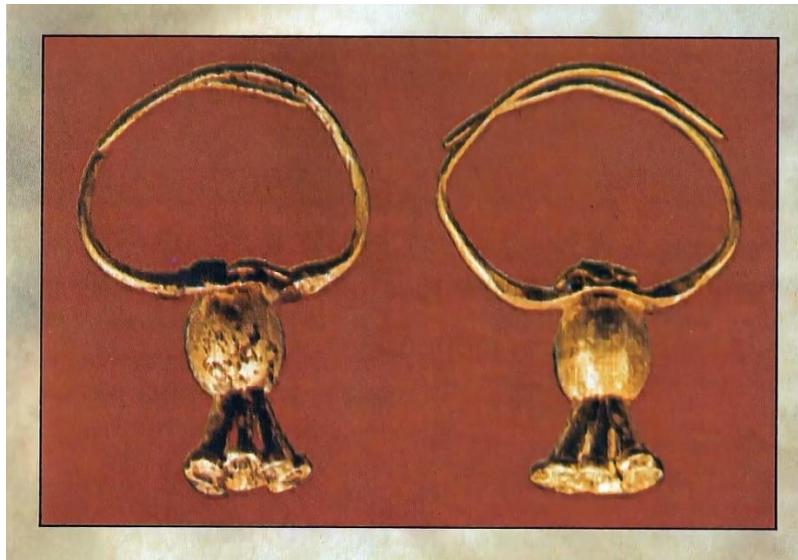
Αυτά τα κοσμήματα αντιπροσωπεύουν την εποχή που ο πολιτισμός του Β.Α. Αιγαίου είχε φθάσει στη μεγαλύτερή του ακμή.

Ο πολιτισμός της Λήμνου γνώρισε μεγάλη ακμή μέχρι το τέλος του 16^{ου} ή τις αρχές του 15^{ου} αιώνα π.Χ. οι κάτοικοι της Λήμνου είχαν εμπορικές σχέσεις και συναλλαγές με τους Φοίνικες, τους Κρήτες, τους Φρύγες, τους Κυκλαδίτες και τα άλλα κέντρα του πολιτισμού του Β.Α. Αιγαίου.

Δυστυχώς, ισχυροί και ολέθριοι σεισμοί, σκόρπισαν την καταστροφή σε ολόκληρη την Ανατολική Μεσόγειο. Τότε ερείπωσαν όλα τα κτίσματα της Λήμνου και μεγάλο μέρος της Ανατολικής Πλευράς του νησιού εξαφανίστηκε μέσα στη θάλασσα. Απόδειξη οι ύφαλοι και ξέρες “Πεταλίδα” και “Κέρος” που είναι καλυμμένοι από τη θάλασσα σε βάθη από μίας μέχρι δέκα οργυιών και είναι εξαπλωμένοι σε απόσταση άνω των δέκα ναυτικών μιλίων (18500 μέτρα) ανατολικά από το ακρωτήριο “Κέρος” (βλέπε επισυναπτόμενο ναυτικό χάρτη του Β.Α. Αιγαίου στο τέλος του βιβλίου). Τον Σεπτέμβριο του 1969, ο καθηγητής του

«Ο θησαυρός της Πολιόχνης». Εθνικό Μουσείο Αθηνών. Φωτογραφία Π. Γεροντούδη.

Σκουλαρίκια από τον «Θησαυρό της Πολιόχνης». Φωτογραφία: Π. Γεροντούδη

πολυτεχνείου Θεσσαλονίκης Κος Ν. Μουτσόπουλος, δημοσίευσε στο περιοδικό «Τεχνικά Χρονικά» μελέτη του Λημνίου αρχιτέκτονα Κου Τάση Λασκαρίδη, ο οποίος εντόπισε στο βυθό της θάλασσας τα ερείπια αρχαίας πολιτείας, σε απόσταση ενός χιλιομέτρου περίπου γύρω από το ακρωτήριο της Πλάκας. Αυτά βρίσκονται σε βάθος 8-10 μέτρων και έχουν περίμετρο περίπου 800 μέτρων.

Κεφαλή χρυσής περόνης με αντιμέτωπα πουλιά. Από τον θησαυρό της Πολιόχνης.

Ο Καθηγητής Ν. Μουτσόπουλος, βασιζόμενος στο έργο του Σοφοκλή «Φιλοκτήτης» όπου αναφέρεται η φράση «Ποντία Χρύση» υποστηρίζει ότι εκτός από τη νησίδα Χρύση, υπήρχε πιθανώς και παραθαλάσσια πόλη «Χρύση» και ότι τα εντός της θάλασσας ερείπια ανήκουν, πιθανώς, στην αρχαία αυτή πόλη της Λήμνου.

Υπολείμματα πολιτείας στο βυθό της θάλασσας, γύρω από το ακρωτήριο «Πλάκα». Φωτογραφία: Τ. Λασκαρίδης

Πράγματι, διακρίνονται στο βυθό υπολείμματα σπιτιών σε καλή κατάσταση, δρόμοι πλακόστρωτοι και άλλα. Η δομή των τοίχων μοιάζει με τις τοιχοποιίες της Πολιόχνης. Πιστεύεται ότι η πόλη της Χρύσης πιθανώς καταποντίστηκε τον 15^ο αιώνα π.Χ., όταν καταστράφηκε και η Πολιόχνη από τους ισχυρούς σεισμούς. Φαίνεται ότι τότε η Λήμνος έμεινε έρημη, διότι δεν υπάρχουν ευρήματα που να μαρτυρούν ότι ήταν κατοικημένη περίπου για τους 2 επόμενους αιώνες.

Το 1300 περίπου π.Χ. εγκαταστάθηκαν οι Σίντιες στη Λήμνο. Οι Σίντιες, λόγω της προηγούμενης επικοινωνίας που είχαν με τους Ασσυρίους, γνώριζαν την επεξεργασία του σιδήρου και άλλων μετάλλων. Κατά τον Όμηρο, οι «αγριόφωνοι» Σίντιες ονόμασαν το νησί

Αρχαιολογικός χάρτης της Λήμνου από την Ιταλική Αρχαιολογική Σχολή.

Λήμνο, προς τιμή της θεάς τους που είχε το ίδιο όνομα. Οι Σίντιες, προόδευσαν σύντομα στη γεωργία, κτηνοτροφία, αμπελουργία και κυρίως στην μεταλλουργία, όπου ήταν φημισμένοι σε όλο τον τότε γνωστό κόσμο.

Ο ΘΕΟΣ ΗΦΑΙΣΤΟΣ

Σύμφωνα με την Ελληνική Μυθολογία, ο Ήφαιστος ήταν ένας από τους δώδεκα θεούς του Ολύμπου. Ήταν γιος του Δία και της Ήρας. Ήταν ο θείος μεταλλουργός και μεγάλος τεχνίτης και αρχιτέκτονας του Ολύμπου, ο θεός της φωτιάς.

Ο Ήφαιστος ήταν ο προστάτης των τεχνιτών, γιατί ήταν ο μόνος θεός που δούλευε χειρωνακτικά. Οι άνθρωποι πίστευαν ότι ήταν ικανός να κάνει θαύματα. Στη δημιουργία της «προσωπικότητάς» του και της λατρείας του, ο ρόλος του στην ανανέωση των δυνάμεων της φύσης έπαιξε σπουδαίο ρόλο (η ενέργεια της φωτιάς).

Υπάρχουν πολλοί μύθοι σχετικά με τη γέννησή του. Ο Όμηρος στην Ιλιάδα (Α:571 – 577) τον παρουσιάζει σαν γιό του Δία και της Ήρας. Ο Ησίοδος (στη Θεογονία 927) αναφέρει : ...

«Η Ήρα, φιλονικώντας οργισμένη με το σύζυγό της, γέννησε τον ξακουστό Ήφαιστο, ο οποίος είναι προικισμένος με επιδεξιότητες περισσότερες από όλους τους θεούς του Ουρανού», εννοώντας ότι η θεά γέννησε μόνη της τον Ήφαιστο, χωρίς να είναι απαραίτητη η γονιμοποίησή της από τον Δία, για να εκδικηθεί τον Δία, για τη γέννηση της θεάς Αθηνάς από το κεφάλι του. Εδώ βέβαια υπάρχει σαν αντίφαση η «λεπτομέρεια» το ότι ο Ήφαιστος ήταν παρών στη γέννηση της Αθηνάς και μάλιστα βοήθησε τον Δία, ανοίγοντας το κεφάλι του Δία με τον πέλεκυ του.

Σύμφωνα με την παράδοση, η Ήρα ανέθεσε την ανατροφή του Ηφαίστου, στον Κιδαλίωνα, μορφή συνδεδεμένη με τον Διόνυσο, που κατοικούσε στη Λήμνο ή στη Νάξο.

Μετά που γέννησε τον Ήφαιστο, η Ήρα φιλονικούσε με τον Δία για το νόθο του γιο τον Ηρακλή. Ο Ήφαιστος έτρεξε να βοηθήσει τη μητέρα του και ο Δίας...τον έπιασε από το πόδι και τον πέταξε από το αθάνατο κατώφλι του ουρανού. Ολόκληρη την ημέρα ήταν στον αέρα και κατά το ηλιοβασίλεμα έπεσε μισοπεθαμένος στη Λήμνο, όπου τον περιμάζεψαν και τον περιποιήθηκαν οι Σίντιες (Ιλιάδα, Ραψωδία Α : 590 – 594).

Σύμφωνα με την παράδοση, ο Ήφαιστος έπεσε κοντά στους πρόποδες του εν ενεργεία ηφαιστείου «Μόσχυλος» και από τότε έμεινε χωλός. Αποφάσισε να ανοίξει το εργαστήριό του στο ίδιο σημείο. Εκεί οι Σίντιες έχτισαν ένα ναό προς τιμή του και κάθε χρόνο τελούσαν αγώνες τα «Ηφαιστεια». Οι αγώνες διαρκούσαν εννέα μέρες. Στο διάστημα αυτό, όλες οι φωτιές επάνω στο νησί έσβηναν και την τελευταία μέρα, ένα ιερό πλοίο από τη Δήλο, έφερνε καινούρια φλόγα.

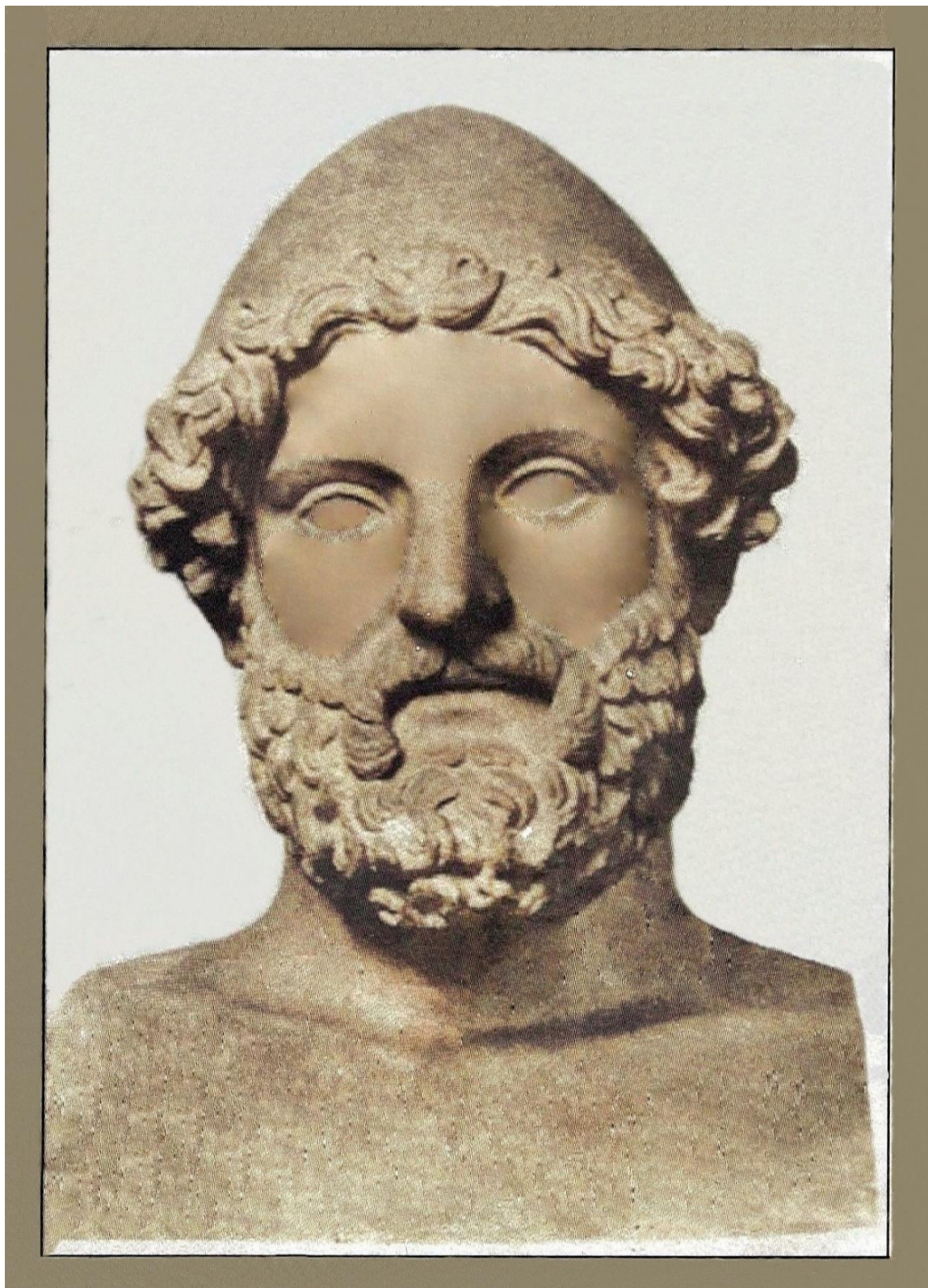
Μέσω του θεού Ηφαίστου, οι Λήμνιοι διέπρεψαν στην τέχνη της μεταλλουργίας. Από την άλλη πλευρά, ο Ήφαιστος αγάπησε τη Λήμνο τόσο πολύ, ώστε να την αποκαλεί «Φιλτάτη».

Σύμφωνα με έναν άλλο μύθο, (Ιλιάδα Ραψωδία ΙΗ : 393-405) ο Ήφαιστος γεννήθηκε χωλός. Η μητέρα του, δυσανασχετώντας για την αναπηρία του, τον πέταξε από τον ουρανό. Έπεσε τον ωκεανό, όπου τον γλίτωσε η Θέτις (μητέρα του Αχιλλέα) και η Ευρυνόμη. Έμεινε μαζί τους εννέα χρόνια.

Για να εκδικηθεί την μητέρα του, ο Ήφαιστος κατασκεύασε ένα χρυσό θρόνο, που μπορούσε να δεσμεύσει όποιον θα καθόταν επάνω του και τον έστειλε δώρο στη μητέρα του. Η Ήρα δεσμεύθηκε και κανείς δεν μπορούσε να την ελευθερώσει παρά μόνο ο Ήφαιστος. Ο Διόνυσος κατέβηκε στη γη και κατόρθωσε να μεθύσει τον Ήφαιστο και να τον ανεβάσει στον Όλυμπο, όπου ο Ήφαιστος ελευθέρωσε τη μητέρα του.

Η πτώση του θεού Ηφαίστου στο σκοτάδι της γης, η αναπηρία του, η παραμονή του επί εννέα χρόνια στα βάθη της θάλασσας, είναι διαφανή στοιχεία του θανάτου του νεαρού θεού για την πρόκληση της ανανέωσης των δυνάμεων της φύσης. Η δέσμευση της μητέρας, παράλληλα με την αναπηρία, αποτελούν

στοιχεία της αρχής του θείου δράματος. Η μητέρα γη περνά την πένθιμη περίοδο μέχρι την αναγέννηση. Η άνοδος του Ηφαίστου στον Όλυμπο με τον Διόνυσο και η απελευθέρωση της μητέρας, ισοδυναμούν με την αναγέννηση ή την αποδέσμευση της δύναμης των δύο θεών και την επανάληψη του κύκλου της ζωής.

Κεφαλή του θεού Ηφαίστου. Ρωμαϊκό αντίγραφο ενός έργου του Λημνίου γλύπτη Αλκαμένη. 5^{ος} αιώνας π.Χ. Μουσείο Βατικανού.

Ανάλογο είναι και το περιεχόμενο άλλων μύθων που αναφέρονται στον Ήφαιστο. Όταν ερωτεύθηκε τη θεά Αθηνά, το σπέρμα του έπεσε στην Αττική γη και έτσι γεννήθηκε ο Εριχθόνιος, γενάρχης των Αθηναίων. Γι' αυτό ο Ήφαιστος είναι πολύ στενά συνδεδεμένος με την αρχή της ζωής στην Αττική (βλέπε φωτογραφία : η γέννηση του Εριχθόνιου).

Σύμφωνα με τον Ησίοδο (Έργα και Ημέραι 47-105) ο Ήφαιστος και η Αθηνά κατασκεύασαν την πρώτη γυναίκα την Πανδώρα. Στην πραγματικότητα πρόκειται για τη μητέρα Γη, η οποία μας δίνει τα πάντα (πανδώρα).

Ο ανάπηρος θεός παρουσιάζεται ως σύζυγος της θεάς του έρωτα της Αφροδίτης και επίσης σύζυγος της Χάριτος (θεότητας της βλάστησης).

Ο Ήφαιστος θεωρείται ως ο πρώτος εφευρέτης και έτσι δημιουργήθηκαν πολλοί δευτερεύοντες μύθοι. Αυτοί αναφέρονται κυρίως στα θαυμαστά έργα που δημιούργησε π.χ. όταν ο Ήφαιστος αντιλήφθηκε ότι η σύζυγός του η θεά της ομορφιάς Αφροδίτη, τον απατούσε με τον θεό Άρη, κατασκεύασε ένα αόρατο δίχτυ και τους δέσμευσε πάνω στο κρεβάτι. Κατόπιν τους παράδωσε στα σκώμματα των άλλων θεών.

Ο Όμηρος (Ιλιάδα Ραψωδία ΙΗ : 410-420) αναφέρει : *«Ο πελώριος Ήφαιστος σηκώθηκε από το αμόνι χωλαίνοντας. Απομάκρυνε τις φουσούνες από τη φωτιά, μάζεψε τα εργαλεία του και τα έβαλε σε ένα αργυρό κιβώτιο. Μετά καθάρισε το πρόσωπό του, τα χέρια, τον δυνατό τράχηλο και τα δασερά του στήθια με ένα σφουγγάρι, φόρεσε τον χιτώνα του, πήρε ένα χονδρό μπαστούνι και βγήκε χωλαίνοντας. Ολόχρυσες θεραπευαίνιδες έτρεξαν να βοηθήσουν τον κύριό τους, έμοιαζαν σαν αληθινές κοπέλες. Είχαν φωνή και δύναμη και νοημοσύνη και λογική και είχαν μάθει όλες τις χειρωνακτικές δουλειές από τους αθανάτους».* (Τα πρώτα Robots;)

Ο Όμηρος πάλι (Ιλιάδα Ραψωδία ΙΗ 478-608) παρουσιάζει τον Ήφαιστο να κατασκευάζει τα όπλα του Αχιλλέα και ιδιαίτερα την πολυποίκιλη ασπίδα του ήρωα. Παράλληλα, ο Ήφαιστος κατασκεύασε τον θρόνο του Δία, τον χρυσό θώρακα του Ηρακλή, το άρμα του Ήλιου, τους ταύρους του Αιήτη (Απολλόδωρος Α: 9,23), τους χρυσούς και ασημένιους σκύλους που φύλαγαν το παλάτι του Αλκίνοου και άλλα θαυμαστά έργα, τα λεγόμενα «Ήφαιστότευκτα».

Πάλι στη Ιλιάδα (Ραψωδία Κ) ο Ήφαιστος, η Ήρα, η Αθηνά, ο Ποσειδώνας και ο Ερμής πήγαν να βοηθήσουν τους Αχαιούς (Έλληνες) στη μάχη εναντίον της Τροίας. Στην πλευρά των Τρώων πήγαν ο Άρης, ο Φοίβος, η Άρτεμη, η Λητώ, ο ποταμός Ξάνθος και η Αφροδίτη.

(Ιλιάδα, Ραψωδία ΚΑ : 248-382) Ο Αχιλλέας, γιος του Πηλέα, κινδύνευε να παρασυρθεί και να πνιγεί από τα νερά του ποταμού και θεού Ξάνθου, που όρθωσε μεγάλο κύμα και ξερνούσε αφρό, κορμιά και αίμα... Η Ήρα τρομοκρατήθηκε μήπως τον πάρει ο ποταμός τον Αχιλλέα και φώναξε τον Ήφαιστο:

«Γρήγορα, τρέξε να βοηθήσεις, φανέρωσε τις φλόγες σου... πρέπει να κάψεις όλα τα δένδρα στις όχθες του Ξάνθου και να βάλεις φωτιά στον ίδιο τον ποταμό. Μην παρασυρθείς από τα παρακάλια του και τα γλυκόλογά του. Να εξακολουθείς ατάραχος και αδάμαστος και μόνο όταν θα σου φωνάξω εγώ, να σταματήσεις τη δύναμη της φωτιάς».

Ο Ήφαιστος ανταποκρίθηκε στο κάλεσμα της μητέρας του με μια τρομακτικά μεγάλη πυρκαγιά που έκαψε τα πολλά θύματα του Αχιλλέα που έπλεαν στα νερά του ποταμού. Όλη η πεδιάδα καιγόταν.... αφού ο Ήφαιστος έκαψε την πεδιάδα και τα πτώματα, έστρεψε τις μεγάλες φλόγες του προς τον ίδιο τον ποταμό. Οι φτελιές, οι ιτιές, τα μυρίκια πήραν φωτιά καθώς επίσης οι λωτοί, τα βούρλα και το τριφύλλι που βλαστούσαν στις όχθες του ωραίου ποταμού.... Ο ίδιος ο ποταμός καιγόταν, ώσπου φώναξε:

«Ήφαιστε, κανείς θεός δεν μπορεί να αναμετρηθεί μαζί σου. Δεν μπορώ να αντισταθώ στη φοβερή φωτιά σου. Ας σταματήσει εδώ η μάχη κι ας πάει ο Αχιλλέας να διώξει τους Τρώες από την πόλη...».

Η φωτιά καταβρόχθιζε τον ποταμό όπως αυτός μιλούσε. Τα όμορφα νερά του εκόχλαζαν όπως κοχλάζει το πάχος καλοθρεμμένου χοίρου...έτσι ο ωραίος ο ποταμός Ξάνθος κάηκε και τα νερά του εξατμίστηκαν από την καυτή άχνα του πολύβουλου Ηφαίστου... νικημένος σταμάτησε να κυλά και πανικόβλητος εξήτησε να τον ευσπλαχνισθεί η Ήρα... όταν η Ήρα άκουσε τις κραυγές του αμέσως είπε στον Ηφαίστο *«Σταμάτα Ήφαιστε, δοξαστό μου παιδί! Δεν πρέπει να χτυπούμε τόσο σκληρά ένα θεό για να βοηθήσουμε έναν θνητό»...*

Στη Λήμνο ο Ήφαιστος λατρευόταν και για τις θεραπευτικές του ικανότητες. Το νερό των δύο θερμών πηγών, κοντά στο χωριό Κορνός, περιέχει νάτριο, χλώριο, σίδηρο κλπ. Οι πηγές ήταν γνωστές για τις θεραπευτικές τους ιδιότητες και ονομαζόταν «Πηγές του θεού Ηφαίστου» στην αρχαιότητα. Η θερμοκρασία του νερού της πρώτης πηγής είναι 43,2 βαθμοί Κελσίου (ακρατοθέρμη τύπου Ragar, Plombieres Pfaeffers), ενώ η θερμοκρασία του νερού της Β΄ πηγής είναι 44 βαθμοί Κελσίου. Σήμερα το νερό εξακολουθεί να χρησιμοποιείται για τη θεραπεία αρθρίτιδας, μυϊκών πόνων, γαστρεντερίτιδας, διαφόρων νόσων του πεπτικού συστήματος, των νεφρών και άλλων.

Ο ΤΙΤΑΝΑΣ ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ

Ο Ησίοδος ήταν ένας από τους αρχαιότερους Έλληνες ποιητές. Έζησε στη Βοιωτία το 700 π.Χ. περίπου.

Στο έπος του **«Θεογονία»** αναφέρει ότι οι Τιτάνες ήταν παιδιά της Γης και των θεών. Ήταν γίγαντες χωρίς πολύ νοημοσύνη, μέχρις ότου ένας από της Τιτάνες, ο Προμηθέας, φάνηκε ότι είχε λογική και ηθικά χαρίσματα κυμαινόμενα από επιτηδειότητα και ευφυΐα μέχρι την αγάπη για την ελευθερία και τη

δικαιοσύνη. Επίσης αισθανόταν μια φυσική συμπάθεια για της θνητούς κατοίκους της Γης και πίστευε ότι είναι ικανοί απείρου ανάπτυξης. Όταν λοιπόν ο Δίας αποφάσισε να κρύψει τη φωτιά από της ανθρώπους, ο Προμηθέας πήγε στον Ήφαιστο στη Λήμνο και έκλεψε τη φωτιά και την έδωσε της ανθρώπους. Ο Δίας όμως δεν τον άφησε ατιμώρητο. Διέταξε τον Ήφαιστο να τον δέσει με αλυσίδες σε ένα μεγάλο βράχο στο όρος Κάυκασος, όπου ερχόταν ένας αετός και έτρωγε το συκώτι του Προμηθέα. Επειδή όμως ήταν αθάνατος, το συκώτι του αναπληρωνόταν συνεχώς. Τελικά τον ελευθέρωσε ο Ηρακλής με τη συγκατάθεση του Δία.

Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΤΗΣ ΛΗΜΝΟΥ ΘΟΑΣ

Περί το 1250 π.Χ. ο βασιλιάς της Κρήτης Ραδάμανθης, φιλοξενήθηκε από της κατοίκους της Λήμνου, όταν επέστρεφε με το στόλο του από μια επιτυχή επιχείρηση στο Β. Αιγαίο. Αυτός τότε δώρισε στους κατοίκους της Λήμνου τον πρώτο τους βασιλιά Θόαντα. Ο Θόας ήταν πολύ καλός ηγεμόνας. Σύζυγος του Θόαντα ήταν η Μύρινα, που ήταν κόρη του βασιλιά της Ιωλκού, Κρηθέα. Κόρη του Θόαντα και της Μύρινας ήταν η Υψιπύλη. Δυστυχώς όταν βασίλευε ακόμα ο Θόας στη Λήμνο, η θεά Αφροδίτη θύμωσε γιατί οι γυναίκες της Λήμνου ασέβησαν προς αυτήν και γι' αυτό τις τιμώρησε. Δηλαδή τις έδωσε μια αφόρητη δυσσομία. Οι άνδρες δεν μπορούσαν να τις πλησιάσουν και γι αυτό πήγαν στη Θράκη και αιχμαλώτισαν γυναίκες και τις έφεραν στη Λήμνο.

«ΛΗΜΝΙΟΝ ΚΑΚΟΝ»

Οι γυναίκες της Λήμνου αποφάσισαν να εκδικηθούν. Έτσι μια βραδιά σκότωσαν όλους της άνδρες, όχι μόνο τους συζύγους τους αλλά και τους πατεράδες και τους αδερφούς και τα παιδιά, ακόμη και τα νήπια, και τους έριξαν όλους στη θάλασσα, πιθανώς από ένα λόφο-ακρωτήριο κοντά στην πρωτεύουσα της Λήμνου Μύρινα, που από τότε ονομάζεται «Πέτασος».

Αυτό το ανοσιούργημα, έμεινε γνωστό στην ιστορία σαν «Λήμνιον Κακόν» και από τότε αυτός ο όρος χρησιμοποιείται για την περιγραφή παρομοίων πράξεων. Ο Απολλώνιος ο Ρόδιος μας δίνει μια ζωντανή περιγραφή του γεγονότος, περίληψη της οποίας ακολουθεί στο παρακάτω κεφάλαιο.

Το λιμάνι και η πόλη της Μύρινας. Μερική άποψη του κάστρου και του ακρωτηρίου «Πέτασος» (άνω κέντρο). Φωτογραφία: Χρήστος Καζόλης.

ΑΝΔΡΟΝΙ

Είναι το βόρειο προάστιο της Μύρινας. Πολλοί πιστεύουν ότι το όνομά του προέρχεται από την λέξη «ανδροφόνιον» και ότι εκεί έλαβε χώραν ο ομαδικός φόνος των ανδρών, στην εποχή του Θόαντα. Κανένας όμως από τους ιστορικούς της αρχαιότητας δεν το αναφέρει, γι' αυτό πρέπει να παραδεχθούμε τη δεύτερη εκδοχή, ότι δηλαδή το προάστιο αυτό πήρε την ονομασία του από το μετόχι του Αγίου Ανδρονίκου και την εκκλησία του Αγίου Ανδρονίκου η οποία ήταν χτισμένη εκεί που είναι σήμερα η εκκλησία του Αγίου Παντελεήμονα. Η δεύτερη εκδοχή υποστηρίζεται από τους περισσότερους σύγχρονους ιστορικούς.

«ΛΗΜΝΙΑΔΕΣ» (AMAZONES ΤΗΣ ΛΗΜΝΟΥ) ΚΑΙ ΑΡΓΟΝΑΥΤΕΣ

Ο βασιλιάς Θόας ήταν ο μόνος άνδρας που επέζησε από το «Λήμνιον Κακόν». Η κόρη του η Υψιπύλη κατόρθωσε να τον φυγαδεύσει κρυφά με σχεδία. Σύμφωνα με την μυθολογία, ο Θόας βρέθηκε στην ακτή της Χίου, όπου βασίλευε ο αδελφός του ο Οινοπίων.

Οι γυναίκες της Λήμνου ανακήρυξαν βασίλισσά τους την Υψιπύλη, την κόρη του Θόαντα και της Μύρινας και ζούσαν σαν Αμαζόνες.

Ένα ή δύο χρόνια αργότερα, πέρασε από τη Λήμνο η «Αργώ» με τους 50 Αργοναύτες που είχαν αρχηγό τον Ιάσωνα και πήγαιναν στην Κολχίδα. Οι Αργοναύτες ήταν οι μεγαλύτεροι ήρωες του τότε γνωστού κόσμου. Όλοι οι γνωστοί ιστορικοί παραδέχονται ότι η Αργώ σταμάτησε στη Λήμνο.

Οι γυναίκες της Λήμνου νόμισαν αρχικά ότι πρόκειται για πειρατές ή Θράκες και τους επέτρεψαν να βγουν έξω μόνον όταν οι Αργοναύτες δέχθηκαν τους όρους των γυναικών. Μετά όμως τους περιποιήθηκαν και η Υψιπύλη τέλεσε τους γάμους της με τον Ιάσωνα.

Η ΙΔΕΑ ΤΟΥ ΠΕΝΤΑΘΛΟΥ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ ΣΤΗ ΜΥΡΙΝΑ

Κατά τη διάρκεια της παραμονής των Αργοναυτών στη Μύρινα της Λήμνου, η Υψιπύλη οργάνωσε επίσημους αγώνες, όπως αναφέρει λεπτομερώς ο Φλάβιος Φιλόστρατος στο βιβλίο του με τίτλο «Γυμναστικός». (Ο Φλάβιος Φιλόστρατος γεννήθηκε στη Λήμνο περί το 190 μ.Χ.).

Εδώ για πρώτη φορά επί της γης, καθιερώθηκε το πένταθλο, που περιλαμβάνει τα ακόλουθα πέντε αγωνίσματα :

1. Δρόμος 180 μέτρων (1 στάδιο)

2. Άλμα

3. Δισκοβολία

4. Ακοντισμός

5. Αγώνας πάλης μεταξύ των δύο αθλητών που νίκησαν στα προηγούμενα 4 αγωνίσματα.

Σήμερα το αγώνισμα του δρόμου είναι 200 μέτρα και το αγώνισμα της πάλης το αντικατέστησαν με το δρόμο των 1500 μέτρων. Τα άλλα 3 αγωνίσματα (άλμα, δισκοβολία και ακοντισμός) παρέμειναν όπως είχαν καθορισθεί πριν από τόσους αιώνες.

Η ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΤΩΝ ΑΡΓΟΝΑΥΤΩΝ ΣΤΗ ΛΗΜΝΟ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟ ΤΟΝ ΡΟΔΙΟ.

Ο Απολλώνιος ο Ρόδιος έζησε τον 3^ο π.Χ. αιώνα και έγραψε το ποίημα «Αργοναυτικά» όπου μας δίνει μια ωραία περιγραφή της προσέγγισης της Αργούς στη Μύρινα της Λήμνου. Έτσι ο Απολλώνιος αναφέρει ότι ένα χρόνο μετά από τον ομαδικό φόνο των ανδρών, η Αργώ έφθασε στο λιμάνι της Μύρινας, από την Παλλήνη και τον Άθω. Η εξήγηση που μας δίνει για το φόνο του άρρενος πληθυσμού, έχει περιληπτικά ως ακολούθως :

Η θεά Αφροδίτη έκανε τους άνδρες της Λήμνου να αισθάνονται αποστροφή προς τις γυναίκες τους, σε σημείο που αναγκάστηκαν να τις διώξουν από τα σπίτια τους. Η ίδια η θεά τους έκανε να ερωτευθούν παράφορα τις αιχμάλωτες γυναίκες που είχαν φέρει από επιδρομές που έκαναν στη Θράκη, με τις οποίες και συζούσαν. Αιτία όλων αυτών ήταν ότι οι γυναίκες της Λήμνου δεν έδειχναν τον απαιτούμενο σεβασμό προς τη θεά Αφροδίτη.

Έτσι οι Λήμιες γυναίκες αγανάκτησαν και λόγω της μεγάλης ζήλειας, πήραν την απόφαση του ομαδικού φόνου.

Σύμφωνα με τον Απολλώνιο, σκότωσαν και τις γυναίκες της Θράκης και ο λόγος που τις έκανε να σκοτώσουν όλα τα αρσενικά παιδιά ήταν από το φόβο μήπως τα ίδια τα παιδιά τους, όταν μεγάλωναν, αποφάσιζαν να τις εκδικηθούν, διότι σκότωσαν τους πατεράδες τους.

Μετά από τον ομαδικό φόνο, φοβόταν πάρα πολύ τους Θράκες, δηλαδή μήπως έλθουν για να απελευθερώσουν τις γυναίκες της Θράκης και γι' αυτό ατένιζαν το πέλαγος προς τα Β.Δ., που πέφτει η Θράκη.

Έτσι, όταν ήλθε η Αργώ, πανικοβλήθηκαν και ετοιμάστηκαν για πόλεμο, διότι νόμιζαν ότι ήλθαν οι Θράκες.

Οι Αργοναύτες έστειλαν αγγελιοφόρο τον Αιθαλίδη και ζήτησαν από την Υψιπύλη να επιτρέψει στην Αργώ να διανυκτερεύσει στο λιμάνι της Μύρινας. Η Υψιπύλη κάλεσε γενική συνέλευση των γυναικών, όπου όλες είχαν το δικαίωμα να εκφέρουν τη γνώμη τους. Τελικά δέχτηκαν όλες την πρόταση της Πολυξούς, μιας γριάς παραμάνας της Υψιπύλης. Αυτή απαρίθμησε τους κινδύνους που διατρέχουν χωρίς παιδιά και τις συμβούλευσε να φιλοξενήσουν αυτούς τους ξένους, διότι είναι καλύτερα να δίνει κανείς παρά να τον κλέβουν. Τα τελευταία της λόγια ήταν τα εξής :

«Η σωτηρία σας είναι μπροστά στα πόδια σας. Το μόνο που έχετε να κάνετε είναι να εμπιστευθείτε τα σπίτια σας, τα ζωντανά και τη λαμπρή πόλη σας σε τούτους τους επισκέπτες».

Η Υψιπύλη έστειλε αμέσως την Ιφινόη στη Αργώ, για να καλέσει τον καπετάνιο στο παλάτι της και για να του αναγγείλει την απόφαση των γυναικών.

Ο Ιάσων έριξε στους ώμους του ένα πορφυρό μανδύα, που ξεπερνούσε σε λαμπρότητα τον ανατέλλοντα ήλιο. Η Ιφινόη τον οδήγησε στο παλάτι και η Υψιπύλη του είπε ότι όλοι οι άνδρες είχαν πάει στη Θράκη για να καλλιεργήσουν τους αγρούς. Η Αφροδίτη τους έκανε να μην μπορούν να ξεχωρίσουν το καλό από το κακό, με αποτέλεσμα να αισθάνονται αποστροφή για τις γυναίκες τους, τις οποίες έδιωξαν από τα σπίτια τους και μετά παρασυρμένοι από το πάθος τους, κοιμόνταν με τις αιχμάλωτες κοπέλες που είχαν συλλάβει στη Θράκη. Έτσι, όταν μια μέρα οι άνδρες γύρισαν από τη Θράκη, οι γυναίκες αποφάσισαν να τους κλείσουν έξω από τις πύλες της πόλης. Οι άνδρες τις παρακάλεσαν να τους δώσουν όλα τα αρσενικά παιδιά και μετά έφυγαν πάλι για τη Θράκη.

Στο σημείο αυτό η Υψιπύλη κάλεσε τους Αργοναύτες να μείνουν και να εγκατασταθούν μόνιμα στη Λήμνο και πρόσφερε το βασιλικό σκήπτρο του πατέρα της στον Ιάσωνα. Μέχρι να πάει ο Ιάσων να αναφέρει στους φίλους του αυτά που του είπε η Υψιπύλη, η Αφροδίτη, η θεά του έρωτα, είχε κάνει τη δουλειά της στις καρδιές των ανδρών, διότι ήθελε να ευχαριστήσει τον Ήφαιστο, ώστε να μην υπάρχει ξανά λειψανδρία στο νησί της Λήμνου. Γι' αυτό το λόγο οι γυναίκες της Λήμνου δεν δυσκολεύτηκαν να πείσουν τους Αργοναύτες να έλθουν μαζί τους στα σπίτια τους και να διασκεδάσουν.

Ο ίδιος ο Ιάσων πήγε στο παλάτι της Υψιπύλης και οι υπόλοιποι διασκορπίστηκαν όπου τους έφερε η τύχη. Όλοι, εκτός από τον Ηρακλή, που αποφάσισε να μείνει στην Αργώ με λίγους διαλεχτούς συντρόφους.

Οι μέρες περνούσαν και οι Αργοναύτες δεν έλεγαν να φύγουν. Στην πραγματικότητα κανείς δεν γνώριζε πότε θα έφευγαν, αν ο Ηρακλής δεν τους καλούσε όλους σε μια συγκέντρωση και δεν τους έβαζε μεγάλη κατσάδα.

Ήταν τόσο άσχημη η επίπληξη, ώστε κανένας τους δεν μπορούσε να τον αντικρίσει ή να του απαντήσει. Έτσι, χωρίς να πουν τίποτε άλλο, η συγκέντρωση διαλύθηκε και όλοι τους έτρεξαν να ετοιμαστούν για να αποπλεύσουν.

Οι γυναίκες της Λήμνου είχαν πολλά παρηγορητικά λόγια και πολλές προσευχές για τον καθένα από τους Αργοναύτες, ώστε να γυρίσουν ασφαλείς. Η Υψιπύλη προσευχήθηκε με δάκρυα για τον Ιάσωνα και το ρώτησε :

«Σε παρακαλώ, πες μου, αν οι θεοί με αξιώσουν να γίνω μητέρα, τι πρέπει να κάνω»; Και ο Ιάσων απάντησε :

«Αν είναι μοιραίο να μην γυρίσω στην Ελλάδα από τα ταξίδια μου και κάνεις γιο, τότε να τον στείλεις στη Ιωλκό, όταν έλθει σε ηλικία, να παρηγορήσει τους γονείς μου στη λύπη τους και να μείνει κοντά τους να τους φροντίζει».

Μετά, ο Ιάσων επιβιβάστηκε πρώτος στην Αργώ. Οι υπόλοιποι τον ακολούθησαν και απέπλευσαν για τη Σαμοθράκη, το νησί της Ηλέκτρας, της κόρης του Άτλαντα. Η Υψιπύλη απέκτησε ένα γιο από τον Ιάσωνα, τον Εύηνο, που πιστεύεται ότι αργότερα έγινε βασιλιάς της Λήμνου.

KABEIROI KAI KABEIRIA MYSTHRIA

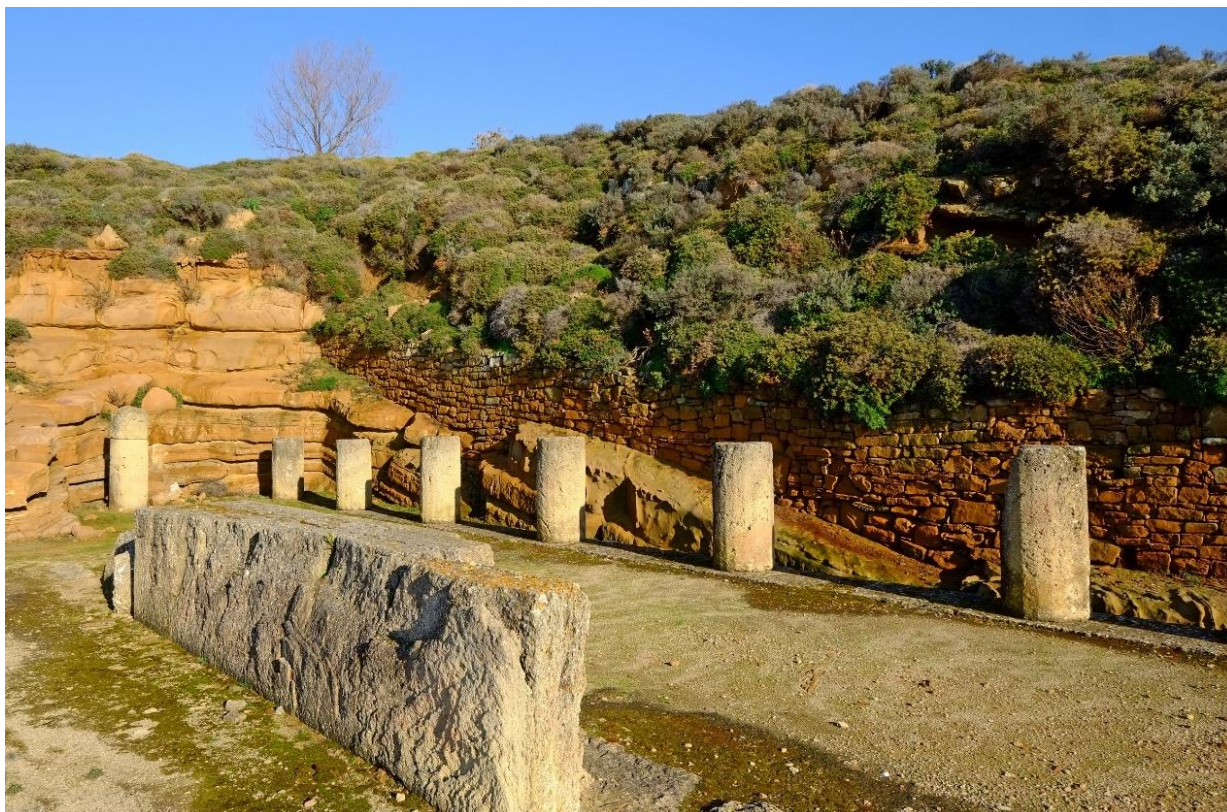
H Λήμνος ήταν η έδρα των Καβείρων. Οι Κάβειροι ήταν τρία αρσενικά και τρία θηλυκά παιδιά του θεού Ηφαίστου και της Καβειρούς, που ήταν κόρη του Πρωτέα και της Αγκινόης.

Τα Καβείρια μυστήρια ήταν καθαρτήριες τελετές, που σχετίζονται με τη γονιμότητα και τη γέννηση του ανθρώπου, σε αντίθεση με τα Ελευσίνια μυστήρια που αναφερόταν στον θάνατο και την μετά θάνατο ζωή.

Οι Αρχαίοι ιστορικοί (Στράβων 10: 472 και Απολλώνιος ο Ρόδιος 1: 917) αναφέρουν ότι τα Καβείρια μυστήρια είχαν την προέλευσή τους στη Φρυγία, ενώ σύγχρονοι μελετητές σύνδεσαν την ετυμολογία της ονομασίας τους με την Φοινικική λέξη qabirim (κάμπιριμ), που σημαίνει μεγάλος, δυνατός.

Ο ιστορικός Ηρόδοτος (Β: 51 και Γ: 38) καθώς και ο Παιουσανίας (Θ: 25), μας περιγράφουν τα διάφορα ιερά και τελεστήρια των Καβείρων.

Αν και η κοιτίδα των Καβείρων ήταν η Λήμνος, επισημότερες γιορτές γινόταν στη Σαμοθράκη και στη Θήβα.

Μέρος του τελεστηρίου του ιερού των Καβείρων της Λήμνου. Φωτογραφία: Χ. Καζόλης

Στα Καβείρια Μυστήρια της Σαμοθράκης, μύηθηκε και ο βασιλιάς της Μακεδονίας Φίλιππος και η σύζυγός του Ολυμπιάδα, δηλαδή οι γονείς του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Στη Θήβα έγιναν ανασκαφές προ ετών και έφεραν στο φως το ιερό των Καβείρων και πολλά αναθήματα και γλυπτά αντικείμενα. Ο Λήμνιος συγγραφέας, ρήτορας και σοφιστής Φλάβιος Φιλόστρατος, σε ένα από τα συγγράμματά του με τίτλο «*Ηρωικός*» μας περιγράφει, μεταξύ των άλλων, και μια Καβείριο τελετή που έχει μεγάλο ενδιαφέρον. Υπολείμματα του τελεστηρίου του ιερού των Καβείρων της Λήμνου βρέθηκαν κατά τις ανασκαφές του 1936.

ΘΕΑ ΧΡΥΣΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Οι Σίντιες ελάτρευαν και τη θεά Χρύση, της οποίας ο βωμός ήταν σε ένα μικρό νησάκι πολύ κοντά στις Ανατολικές ακτές της Λήμνου. Το όνομα του μικρού αυτού νησιού ήταν επίσης Χρύση. Εκεί ο Φιλοκτήτης, ο ηγεμόνας της Μελισσίας, που ήταν φίλος του Ηρακλή, πρόσφερε θυσίες στο βωμό της θεάς μαζί με τον Ηρακλή, κατά τη διάρκεια της πρώτης εκστρατείας εναντίον του Ιλίου.

Σ' ένα αγγείο του 430 π.Χ., που βρίσκεται στο Βρετανικό Μουσείο, παρουσιάζεται ο Ηρακλής να θυσιάζει στο ιερό της Χρύσης στη Λήμνο, μπροστά στο Φιλοκτήτη.

Αργότερα, ο Φιλοκτήτης, συνόδευσε τους Έλληνες και πάλι εναντίον του Ιλίου (Τροίας). Επειδή ήξερε πού ήταν ο βωμός της θεάς, διατάχθηκε από τους αρχηγούς να πάει στο νησάκι και να προσφέρει θυσία στη θεά, για λογαριασμό όλων των Αχαιών, που εξεστράτευαν κατά της Τροίας. Όταν όμως επισκέφθηκε το βωμό της θεάς με μερικούς συντρόφους, τον δάγκασε στο πόδι ένα ιερό φίδι της θάλασσας, που ήταν

φύλακας του βωμού. Από την πληγή του ποδιού του προέκυψε μια αφόρητη δυσσομία και υπέφερε από πολύ δυνατούς πόνους. Γι' αυτό οι Έλληνες τον εγκατέλειψαν στη Λήμνο.

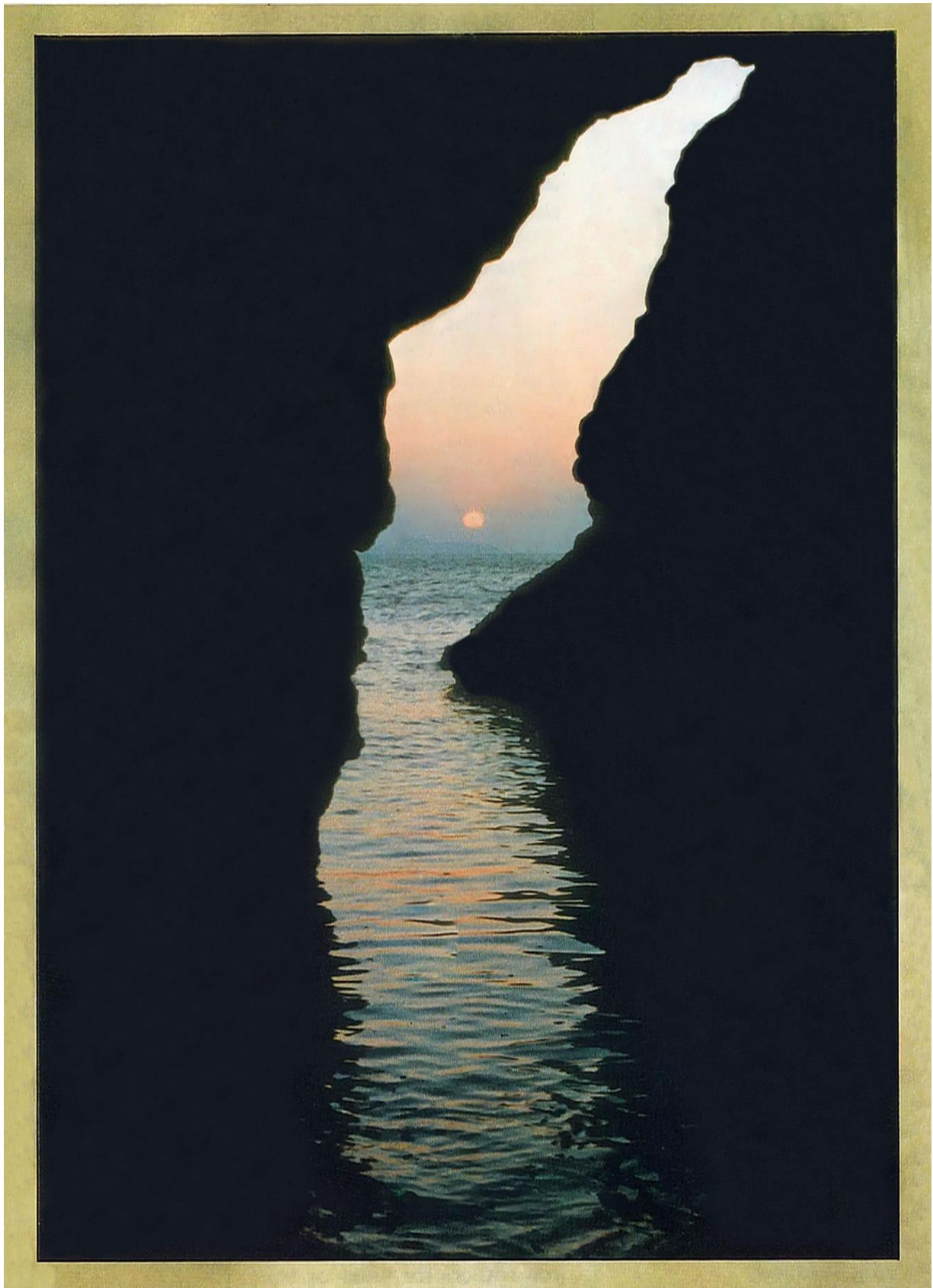
Όπως έγινε γνωστό, Ένα από τα θεατρικά έργα του Σοφοκλή είναι ο Φιλοκτήτης. Σύμφωνα λοιπόν με τον Σοφοκλή, ο Οδυσσέας κατόρθωσε, στο δέκατο χρόνο της πολιορκίας, να αιχμαλωτίσει έναν μάντη της Τροίας, που ονομαζόταν Έλενος και ήταν γιος του βασιλιά της Τροίας Πριάμου. Αυτός προφήτευσε ότι η Τροία θα πέσει το καλοκαίρι του ίδιου χρόνου, μόνον όταν ο Φιλοκτήτης έλθει στην Τροία από τη Λήμνο με τα όπλα του Ηρακλή, με τη δική του όμως θέληση. Ο Έλενος επίσης προφήτευσε ότι ο Φιλοκτήτης θα γινόταν το πρωτοπαλικάρο του Ελληνικού στρατού και ότι αυτός θα έβρισκε τον Πάρη και θα τον σκότωνε και τέλος ότι με τη βοήθεια των όπλων του Ηρακλή, αυτός θα ήταν ο πορθητής της Τροίας.

Οι Έλληνες έστειλαν στη Λήμνο τον Οδυσσέα και το Νεοπτόλεμο, που ήταν γιος του Αχιλλέα, με την εντολή να φέρουν το Φιλοκτήτη στην Τροία. Ο Φιλοκτήτης ήταν βέβαια πολύ θυμωμένος με τους Έλληνες που τον εγκατέλειψαν επί δέκα χρόνια στη Λήμνο, περισσότερο όμως απ' όλους μισούσε τον Οδυσσέα γιατί τον θεωρούσε υπεύθυνο. Γι' αυτό στην αρχή παρουσιάστηκε μόνο ο Νεοπτόλεμος στον Φιλοκτήτη, ο οποίος μετά από τον αρχικό διάλογο, επειδή υπέφερε από δυνατούς πόνους, παρακάλεσε το Νεοπτόλεμο να τον ρίξει στις φλόγες της φωτιάς που φωτίζει τη Λήμνο, εννοώντας βέβαια το ενεργό ηφαίστειο Μόσυχλος της Λήμνου. Εν συνεχεία ο Φιλοκτήτης πληροφορεί το Νεοπτόλεμο ότι προ ετών, ο ίδιος ο Φιλοκτήτης έκανε ακριβώς το ίδιο στον Ηρακλή, ο οποίος τότε του δώρισε τα όπλα του, που ήταν βαπτισμένα από τον Ηρακλή, στο αίμα της Λερναίας Ύδρας.

Σύμφωνα πάντα με το Σοφοκλή, ο Νεοπτόλεμος και ο Οδυσσέας τελικά δεν πέτυχαν να πείσουν το Φιλοκτήτη να πάει μαζί τους στην Τροία και ήταν έτοιμοι να φύγουν άπρακτοι. Τότε παρουσιάστηκε ο Ηρακλής και είπε στο Φιλοκτήτη ότι είναι θέλημα του Δία να τους ακολουθήσει στην Τροία. Ο Φιλοκτήτης υπάκουσε στον Ηρακλή. Πήγε στην Τροία όπου θεραπεύτηκε από τους γιούς του Ασκληπιού, Μαχάονα και Ποδαλείριο.

Έτσι ο Φιλοκτήτης, με τα όπλα του Ηρακλή, σκότωσε πολλούς από τους ήρωες της Τροίας, μεταξύ δε αυτών και τον Πάρη.

Σήμερα η Χρύση δεν υπάρχει διότι καταποντίστηκε στο βυθό της θάλασσας. Υπήρχε μέχρι και τον Β' π.Χ. αιώνα. Ο ακριβής χρόνος της καταπόντισης είναι άγνωστος. Ο Πausanias αναφέρει ότι το 197 π.Χ. έλαβε χώρα η τελευταία έκρηξη του Μόσυχλου και γι' αυτό πιστεύεται ότι τότε καταποντίστηκε και η νησίδα Χρύση.

Ηλιοβασίλεμα μέσα από την σπηλιά του Φιλοκτήτη. Φωτογραφία: Π. Γεροντούδη

ΣΠΗΛΙΑ ΤΟΥ ΦΙΛΟΚΤΗΤΗ

Στην παραλία, κάτω από το τελεστήριο των Καβείρων, υπάρχει μια σπηλιά η οποία έχει δύο εισόδους, όπως αναφέρει ο Σοφοκλής, για την σπηλιά του Φιλοκτήτη. Πολλοί πιστεύουν ότι πρόκειται πράγματι για τη σπηλιά του Φιλοκτήτη. Αρχαίες όμως μαρτυρίες την τοποθετούν στα Ανατολικά παράλια της Λήμνου, απέναντι από τη νησίδα Χρύση.

ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΛΗΜΝΙΩΝ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΧΑΙΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΤΡΩΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ο Όμηρος αναφέρει στην Ιλιάδα (Ζ:467-475) τα ακόλουθα :

«Ένας αριθμός πλοίων κατέπλευσαν από τη Λήμνο φορτωμένα με κρασί. Τα έστειλε στους Αχαιούς, ο Εύηνος, που ήταν γιος του Ιάσωνα και της Υψιπύλης. Για τους γιούς του Ατρέα, τον Αγαμέμνονα και τον Μενέλαο είχε στείλει δώρο, χωριστά από τα άλλα, χίλια λαγήνια κρασί. Από εκεί οι μακρομάλληδες Αχαιοί αγόραζαν το κρασί τους, ανταλλάσσοντας άλλοι χαλκό, άλλοι σίδηρο που λαμποκοπούσε, άλλοι δέρματα βοδιών ή ζωντανά βόδια άλλοι πάλι σκλάβους».

Ξανά ο Όμηρος στην Ιλιάδα (Ραψωδία ΚΑ: 34) αναφέρει πως ο Αχιλλέας αιχμαλώτισε τον Λυκάωνα, που ήταν ένας από τους γιούς του βασιλιά Πριάμου της Τροίας, και τον πούλησε στη Λήμνο, στον γιο του Ιάσωνα σαν δούλο :

«Ο πρώτος που αντιμετώπισε (ο Αχιλλέας) ήταν ο Λυκάων, ένας από τους γιούς του Πριάμου που προσπαθούσε να ξεφύγει απ' το ποτάμι. Ο Αχιλλέας τον είχε ξανασυναντήσει άλλη φορά, σε μια νυχτερινή εξόρμηση, και τον αιχμαλώτισε μέσα στο αμπέλι του πατέρα του. Ο Λυκάων έκοβε βέργες από μια συκιά με ένα κοφτερό μαχαίρι, για να τις χρησιμοποιήσει σαν κάγκελα σε ένα άρμα, όταν ο πελώριος Αχιλλέας τον αιφνιδίασε. Εκείνη τη φορά, ο Αχιλλέας τον έστειλε με πλοίο και τον πούλησε για σκλάβο στη Λήμνο. Ήταν ο γιος του Ιάσωνα που τον αγόρασε...»

Κεφάλαιο Τρίτο

ΙΣΤΟΡΙΑ

Τον 9^ο αιώνα π.Χ., κατά τον ιστορικό Ηρόδοτο, κατέλαβαν τη Λήμνο οι **Πελασγοί** (Δ:145, 146), οι οποίοι έδωξαν από τη Λήμνο τους απογόνους των Αργοναυτών, που (ο Ηρόδοτος) τους ονομάζει **Μινύες**. Το αρχαίο κείμενο αρχίζει ως εξής:

«Των εκ της Αργούς επιβατέων παιδων παιδες εξελασθέντες υπό Πελασγών εκ Λήμνου...» Οι Μινύες έφυγαν από τη Λήμνο και έπλευσαν στην Λακεδαίμονα. Ανέβηκαν στο βουνό Ταΰγετος και άναψαν φωτιά. Όταν οι Λακεδαιμόνιοι τους ρώτησαν ποιοι και από πού ήταν και για ποιο λόγο ήλθαν στη Λακεδαίμονα, οι Μινύες απάντησαν ότι ήταν απόγονοι των Αργοναυτών (μεταξύ των Αργοναυτών ήταν και ο Κάστωρ και ο Πολυδεύκης, γιοί του βασιλιά της Σπάρτης Τυνδάρεω) και επειδή τους έδωξαν οι Πελασγοί από τη Λήμνο, ήλθαν στη χώρα των πατέρων τους.

Οι Λακεδαιμόνιοι συμφώνησαν και τους επέτρεψαν να μείνουν και τους έδωσαν ένα μέρος της γης τους. Αμέσως οι Μινύες σύναψαν γάμους με γυναίκες από τη Σπάρτη και οι Λημνιές γυναίκες με άνδρες από τη Σπάρτη. Έπειτα από λίγο καιρό, οι Μινύες έγιναν αυθάδεις. Ζητούσαν να λάβουν μέρος στη βασιλεία και έκαναν άλλες πράξεις αντίθετες προς τους νόμους. Γι' αυτό οι Λακεδαιμόνιοι αποφάσισαν να τους φονεύσουν και αφού τους συνέλαβαν, τους φυλάκισαν. Οι εκτελέσεις των καταδικασμένων σε θάνατο στη Σπάρτη γινόταν πάντοτε τη νύχτα. Όταν λοιπόν επρόκειτο να εκτελέσουν τους Μινύες, οι γυναίκες τους, που ήταν κόρες σπουδαίων Σπαρτιατών, παρακάλεσαν να τις επιτρέψουν να εισέλθουν στη φυλακή και να συνομιλήσουν με τους άνδρες τους. Όταν αυτές μπήκαν στη φυλακή, άλλαξαν ρούχα με τους άνδρες τους, οι οποίοι ντυμένοι με τα γυναικεία ρούχα, ξέφυγαν και εγκαταστάθηκαν πάλι στον Ταΰγετο.

Οι Πελασγοί ήταν ο προ-Ελληνικός (προ-Ινδοευρωπαϊκός) λαός, που κατέλαβαν την Ελλάδα πριν τον 12^ο αιώνα π.Χ. **Οι Ετρούσκοι**, οι οποίοι εισέβαλαν στην Ετρουρία από τη Μικρά Ασία πριν τον 9^ο αιώνα π.Χ., ανήκουν στο ίδιο έθνος με τους Πελασγούς.

Τους Πελασγούς της Λήμνου, τους έδωξαν οι Αθηναίοι από την Αττική (Ηρόδοτος ΣΤ:137, 138,139) γιατί ενοχλούσαν τις θυγατέρες και τα παιδιά των Αθηναίων, όταν πήγαιναν στην ενεάκρουνο κρήνη για να πάρουν νερό. Επίσης οι Αθηναίοι ισχυρίζονταν ότι τους συνέλαβαν επ' αυτοφώρω να σχεδιάζουν να χρησιμοποιήσουν βία εναντίον των Αθηναίων.

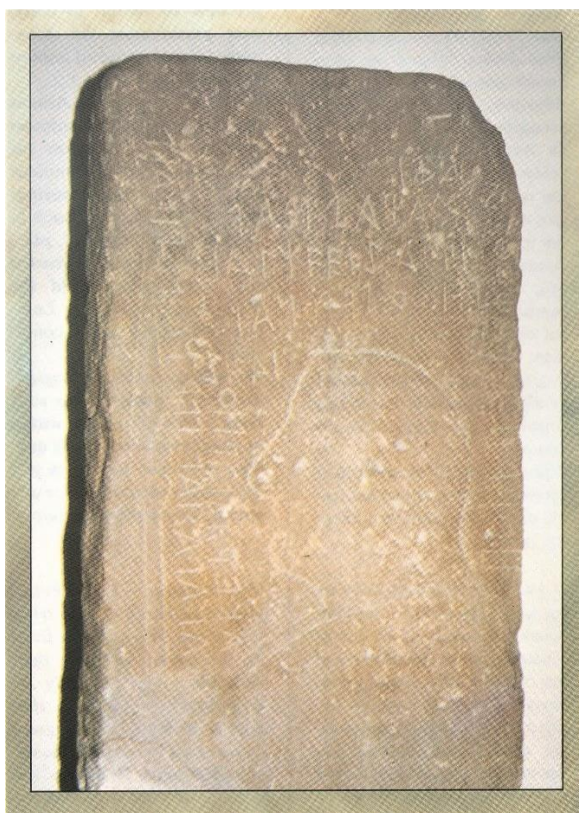
Αφού οι Πελασγοί εγκαταστάθηκαν στη Λήμνο, άρχισαν να σχεδιάζουν πώς θα εκδικηθούν τους Αθηναίους. Γνωρίζοντας καλά τις γιορτές των Αθηναίων, απέπλευσαν με μερικές τριήρεις (πεντηκοντόρους) και πήγαν στη Βραυρώννα, όπου οι γυναίκες των Αθηναίων γιόρταζαν προς τιμήν της Αρτέμιδας. Οι Πελασγοί άρπαξαν πολλές Αθηναίες γυναίκες, τις πήραν μαζί τους στη Λήμνο και τις είχαν σαν παλλακίδες. Σε λίγα χρόνια οι Αθηναίες γυναίκες απέκτησαν πολλά παιδιά, στα οποία δίδασκαν την Αττική διάλεκτο και τους τρόπους των Αθηναίων. Αυτά τα παιδιά δεν ήθελαν να συναναστρέφονται με τα παιδιά των Πελασγίδων γυναικών και αν κανένα παιδί των Πελασγίδων χτυπούσε κανένα απ' αυτά, τότε έτρεχαν όλα μαζί και υπερασπιζόνταν το ένα το άλλο.

Μάλιστα, τα παιδιά των Αθηναίων manάδων, ήθελαν να εξουσιάζουν τα άλλα παιδιά και κατά πολύ υπερίσχυαν αυτών. Οι Πελασγοί λοιπόν σκέφθηκαν ότι αν αυτά τα νόθα παιδιά ήταν αποφασισμένα να αλληλοβοηθούνται και να εξουσιάζουν τα παιδιά τους από τις νόμιμες γυναίκες τους, τότε τι θα έκαναν όταν μεγάλωναν; Αποφάσισαν λοιπόν να σκοτώσουν τα παιδιά των Αθηναίων γυναικών και μαζί με αυτά σκότωσαν και τις μητέρες τους. Από αυτό το ανοσιούργημα, όπως και εκείνο που περιγράψαμε

προηγουμένως, όταν οι γυναίκες της Λήμνου σκότωσαν τους άνδρες τους, επικράτησε στην Ελλάδα, όλες οι παρόμοιες πράξεις να ονομάζονται **«Λήμνια κακά»**.

Αποτέλεσμα του φόνου των γυναικών και των παιδιών, ήταν η γη να μην δίνει καρπούς, ούτε οι γυναίκες γεννούσαν, όπως πρώτα. Το ίδιο ίσχυε και για τις αγελάδες. Πιεζόμενοι οι Πελασγοί από την πείνα και τη μείωση του πληθυσμού, έστειλαν να πάρουν τη συμβουλή του μαντείου των Δελφών. Η Πυθία τους διέταξε να δώσουν στους Αθηναίους οποιαδήποτε ικανοποίηση που αυτοί (οι Αθηναίοι) θα τους ζητήσουν. Όταν λοιπόν πήγαν οι Πελασγοί στην Αθήνα, δήλωσαν ότι είναι διατεθειμένοι να δώσουν στους Αθηναίους ικανοποίηση για τα αδικήματα που έκαναν. Οι Αθηναίοι, αφού έστρωσαν «κλίνην εις το πρυτανείον», με τα πιο πολυτελή καλύμματα που είχαν, τοποθέτησαν παραπλεύρως ένα τραπέζι με όλα τα αγαθά και διέταξαν τους Πελασγούς να τους παραδώσουν τη Λήμνο σε παρόμοια κατάσταση. Οι Πελασγοί απάντησαν ότι θα παραδώσουν τη Λήμνο στους Αθηναίους, όταν ένα πλοίο κατορθώσει να πλεύσει από την Αττική στη Λήμνο σε μια μέρα με Βόρειο άνεμο. Βέβαια, γνώριζαν ότι αυτό είναι αδύνατο, γιατί η Αττική βρίσκεται σε μεγάλη απόσταση νότια της Λήμνου.

Η γλώσσα των Πελασγών ήταν σχεδόν ακατάληπτη στους υπόλοιπους Έλληνες. Οι Πελασγοί έζησαν περίπου 300-400 χρόνια στη Λήμνο και το μόνο αρχαιολογικό εύρημα της περιόδου αυτής είναι η περίφημη επιγραφή της πλάκας των Καμινίων, για την οποία οι αρχαιολόγοι λένε ότι γράφηκε ανάμεσα στο 650 με 620 π.Χ.

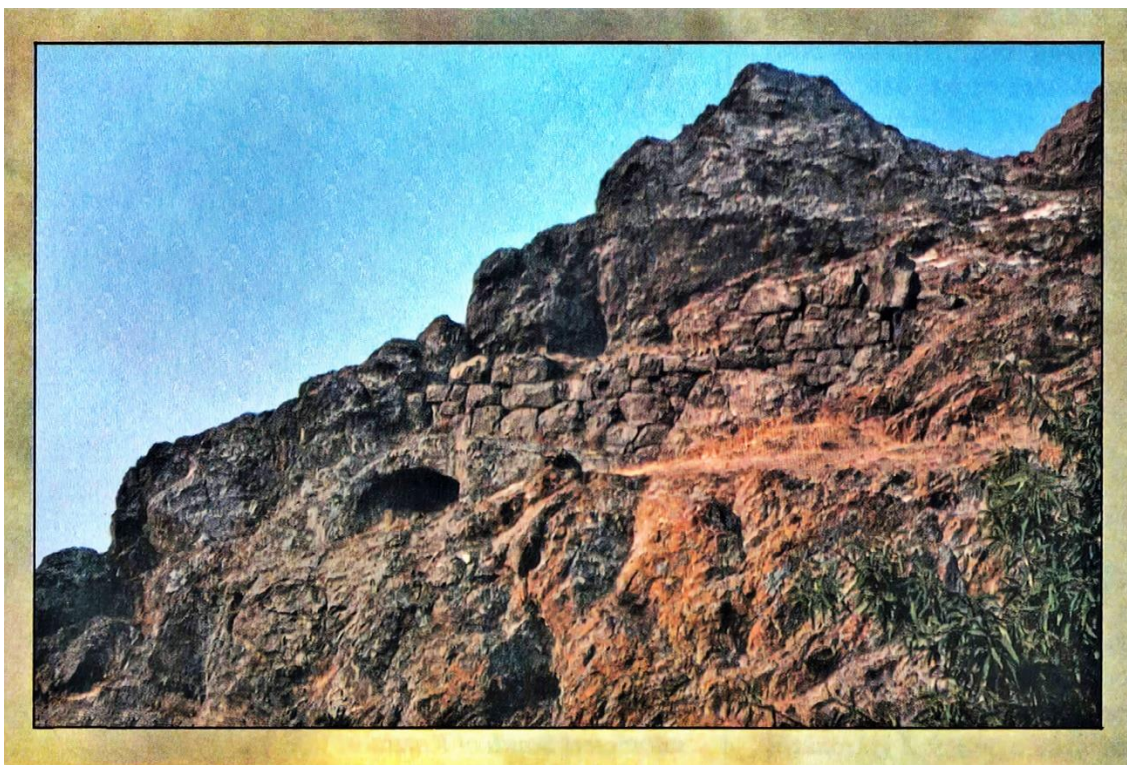
Η επιγραφή και η πλάκα των Καμινίων (βρέθηκε στο χωριό Καμίνια της Λήμνου). Φωτογραφία: Π. Γεροντούδη

Η πλάκα των Καμινίων παρουσιάζει ένα πολεμιστή και έχει 18 λέξεις γύρω από το κεφάλι του και άλλες 16 λέξεις στην πλευρά. Παρά τις πολλές προσπάθειες των ειδικών και το γεγονός ότι μερικοί απ' αυτούς ισχυρίζονται ότι επέτυχαν να ερμηνεύσουν τις επιγραφές των Ετρούσκων και των Πελασγών, κανείς μέχρι σήμερα δεν κατόρθωσε να τις ερμηνεύσει. Μέχρι σήμερα έχουν βρεθεί πολλές επιγραφές των Ετρούσκων

σε πολλά μέρη της Μεσογείου, κυρίως ολιγόλογα επιγράμματα πάνω σε τάφους, σχεδόν παρόμοια, ή αφιερώματα.

Το πιο μακροσκελές κείμενο (281 γραμμές) ήταν γραμμένο σε λινό ύφασμα, κομμένο σε λουρίδες, το είχαν δε χρησιμοποιήσει στην Αίγυπτο για να περιτυλίξουν μια μούμια. Σήμερα η περιέλιξη αυτή από λινό ύφασμα είναι τυλιγμένη σε ρολό και βρίσκεται στο Εθνικό Μουσείο του Ζάγκρεμπ. Η πλάκα των Καμινίων και η επιγραφή της Αιγύπτου είναι σπουδαιότερες απ' όλες τις άλλες.

Επίσης σώζεται σε πολύ καλή κατάσταση ένα τμήμα του Πελασγικού τείχους, στο Ενετικό φρούριο της Μύρινας Λήμνου, κατασκευασμένο από πολύ μεγάλους ογκόλιθους.

Τμήμα του Πελασγικού τείχους στο φρούριο της Μύρινας. Φωτογραφία: Π. Γεροντούδη

ΤΟ ΗΦΑΙΣΤΕΙΟ ΜΟΣΥΧΛΟΣ

Στη Λήμνο, από την παλαιολιθική εποχή μέχρι και τους ιστορικούς χρόνους, ήταν σε ενέργεια το ηφαίστειο Μόσυχλος. Ο κρατήρας του ήταν περίπου 2 χιλιόμετρα νότια από τον Κότζινα.

Λόγω των καπνών από τις φλόγες του ηφαιστείου, ο Όμηρος ονόμαζε τη Λήμνο «**Αιθάλεια**», ο δε Ηράκλειτος απ' την Έφεσο γράφει ότι «**εν Λήμνω ανιένται γηγενούς πυρός, αυτόματοι φλόγες**».

Υπολογίζεται ότι το ηφαίστειο έσβησε συγχρόνως με την καθίζηση του όρους της Λήμνου Ερμαίου, ίσως τον 5^ο π.Χ. αιώνα, εξ αιτίας μεγάλης σεισμικής δόνησης.

Ο Αισχύλος στο έργο του «Αγαμέμνων», αναφέρει ότι η είδηση της άλωσης της Τροίας, μεταδόθηκε από το όρος της Τρωάδας ίδη στο όρος Ερμαίων της Λήμνου με ένα μεγάλο φανό. Από το Ερμαίον μεταδόθηκε στο όρος Άθως και από τον Άθω στην Πελοπόννησο, μέσω μιας σειράς από φανούς, που ανάφτηκαν πάνω στις κορυφές υψηλών βουνών. Η είδηση της άλωσης έφθασε στο Άργος την ίδια νύχτα που καταλήφθηκε η Τροία.

Το 511 π.Χ. ο Πέρσης Οτάνης, με μεγάλο στόλο κατόρθωσε να καταλάβει τη Λήμνο. Ο Ηρόδοτος αναφέρει ότι οι κάτοικοι αντέταξαν σθεναρή αντίσταση και γι' αυτό μετά τη νίκη του ο Οτάνης κατέσφαξε πολλούς.

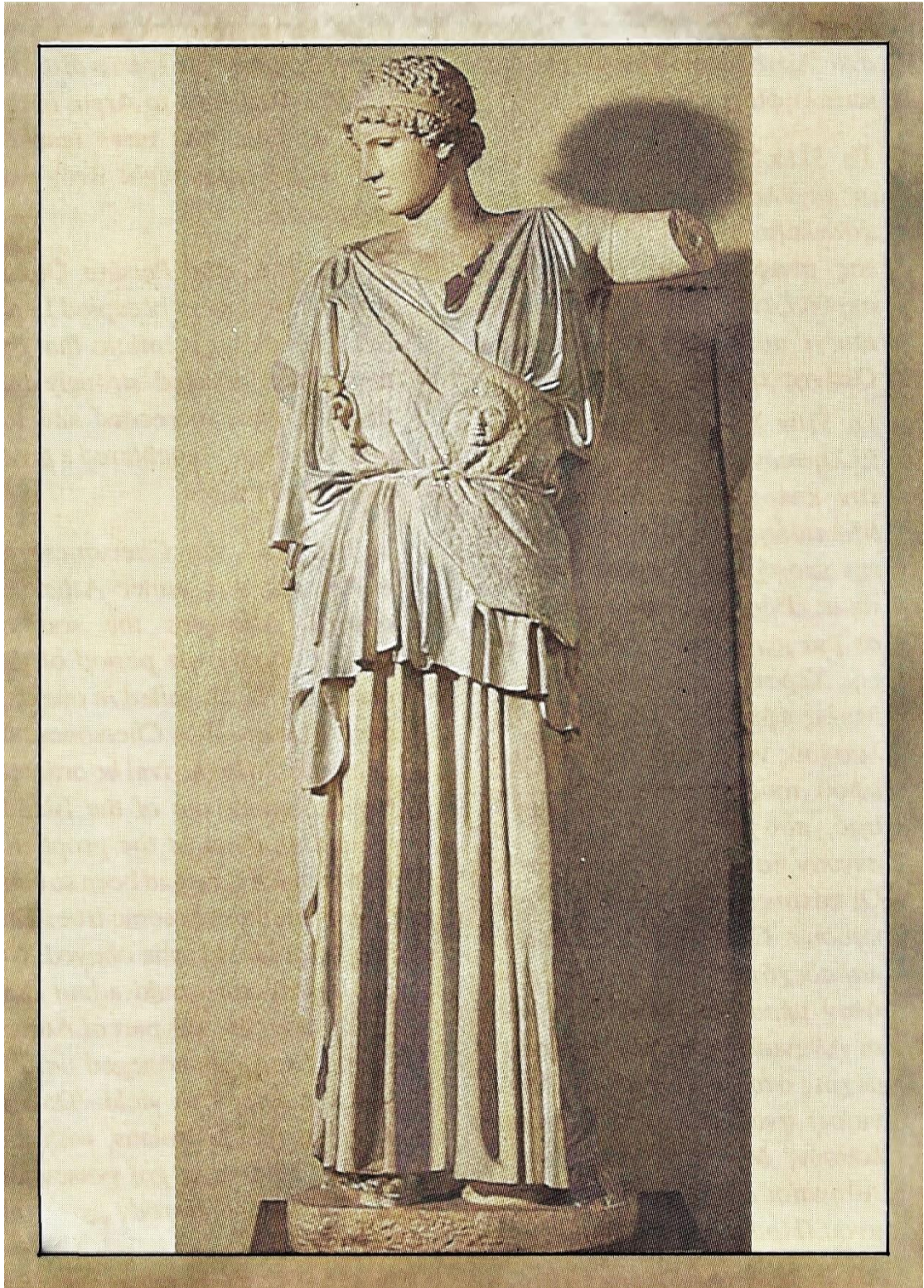
Το 510 π.Χ. η Χερσόνησος του Ελλησπόντου ήταν κάτω από την κατοχή των Αθηναίων. Ο Μιλτιάδης, ο γιος του Κίμωνα, την εποχή που φυσούσαν τα μελέμια (Βόρειοι άνεμοι), έπλευσε σε μια μέρα από την Ελαιούντα της Χερσονήσου στη Λήμνο. Μόλις έφθασε, διέταξε τους Πελασγούς να φύγουν από το νησί, αφού τους υπενθύμισε το χρησμό, που οι Πελασγοί δεν πίστευαν ποτέ ότι θα εκπληρωθεί. Οι κάτοικοι της Ηφαιστίας υπάκουσαν. Οι Μυρινάιοι όμως δεν παραδεχόταν ότι η Χερσόνησος ήταν μέρος της Αττικής. Τότε οι Αθηναίοι τους πολιορκήσαν, μέχρις ότου και αυτοί (οι Μυρινάιοι) αναγκάστηκαν να παραδοθούν. Με αυτό τον τρόπο οι Αθηναίοι έγιναν κύριοι της Λήμνου (Ηρόδοτος ΣΤ:140).

Το 493 π.Χ. οι Πέρσες κατέλαβαν πάλι τη Λήμνο.

ΤΟ ΑΓΑΛΜΑ ΤΟΥ ΦΕΙΔΙΑ «ΑΘΗΝΑ ΛΗΜΝΙΑ»

Το 479 π.Χ. Οι Αθηναίοι συνέτριψαν του Πέρσες. Κατέλαβαν και πάλι τη Λήμνο και αυτή τη φορά εγκατέστησαν στο νησί ένα μεγάλο αριθμό Αθηναίων κληρούχων. Μετά από μερικά χρόνια οι κληρούχοι Αθηναίοι της Λήμνου παράγγειλαν στον καλύτερο γλύπτη της αρχαιότητας, τον Φειδία, ένα χάλκινο άγαλμα της «**Αθηνάς Λημνίας**». Ο Λουκιανός εγκωμιάζει την ωραιότητα του αριστουργήματος του Φειδία, το οποίο τοποθετήθηκε στο ύπαιθρο, βορειοανατολικά από τα προπύλαια της Ακρόπολης των Αθηνών. Από μια επιγραφή που βρέθηκε, υπολογίζεται ότι ο Φειδίας ασχολήθηκε με την κατασκευή του αγάλματος της «**Αθηνάς Λημνίας**» από το 451 μέχρι το 448 π.Χ.

Εκτός από τον Λουκιανό, ο Ιμέριος και ο Πλίνιος θεωρούν τα άγαλμα της «**Αθηνάς Λημνίας**», ως ένα από τα σημαντικότερα έργα του μεγάλου καλλιτέχνη.

Μαρμάρινο αντίγραφο του αγάλματος «Αθηνά Λημνία» του Φειδία

Σήμερα σώζονται αρκετά μαρμάρινα αντίγραφα του εξαφανισθέντος αριστουργήματος. Το τελειότερο αντίγραφο είναι στο μουσείο της Δρέσδης (Ανατολική Γερμανία). Το κεφάλι όμως του αγάλματος είναι στο μουσείο της Βολώνιας.

Πίνακας ζωγραφικής από τον Clive Kirk. Ο ζωγράφος βασίστηκε σε μία ασπρόμαυρη φωτογραφία της απομίμησης του αγάλματος που είναι γνωστό με το όνομα «Αθηνά Λημνία», το οποίο φιλοτέχνησαν Γερμανοί αρχαιολόγοι στο μουσείο της Δρέσδης της τότε Ανατολικής Γερμανίας. Ύψος της αιχμής του δόρατος 2,60 μ. Αυτό είναι το μόνο άγαλμα της θεάς Αθηνάς, όπου η θεά δεν φορεί την περικεφαλαία της. Το πρωτότυπο άγαλμα ήταν χάλκινο, που είχε φιλοτεχνήσει ο ξακουστός γλύπτης Φειδίας.

Το 405 π.Χ. οι Σπαρτιάτες νίκησαν τους Αθηναίους στους Αιγός ποταμούς και τον ίδιο χρόνο κατέλαβαν τη Λήμνο και έδιωξαν τους Αθηναίους κληρούχους.

Το 394 π.Χ. οι Αθηναίοι νίκησαν τους Σπαρτιάτες στη Κνίδα και έτσι οι Αθηναίοι κληρούχοι ήλθαν πάλι στη Λήμνο.

Το 356 π.Χ. ο Μέγας Αλέξανδρος γεννήθηκε στη Πέλλα της Μακεδονίας.

Το 353 π.Χ. ο στόλος του Φιλίππου του Μακεδόνα κατέλαβε τη Λήμνο και αιχμαλώτισε τους Αθηναίους κληρούχους.

Το 351 π.Χ. στο πρώτο Φιλιππικό του λόγου ο Δημοσθένης (Α:32) παροτρύνει τους Αθηναίους να ετοιμασθούν όσο το δυνατόν γρηγορότερα και να επιτεθούν εναντίον του Φιλίππου, χρησιμοποιώντας τα νησιά Λήμνο, Θάσο και Σκιάθο σαν βάσεις, γιατί ο στόλος των Αθηναίων μπορεί άνετα να διαχειριμάσει εκεί και ο στρατός τους να βρει άφθονα τρόφιμα.

Το 346 π.Χ. υπογράφηκε συνθήκη ειρήνης μεταξύ των Αθηναίων και του Φιλίππου. Έτσι η Λήμνος περιήλθε πάλι στην κατοχή των Αθηναίων.

Το 336 π.Χ. σε ηλικία 20 ετών, ο Μέγας Αλέξανδρος έγινε βασιλιάς της Μακεδονίας. Απέδειξε ότι ήταν ένας από τους μεγαλύτερους αρχιστράτηγους που γνώρισε ποτέ ο κόσμος. Εξεστράτευσε στην Ασία, κατακτώντας την αυτοκρατορία των Περσών, επέκτεινε την Ελληνική κυριαρχία και μετάδωσε το Ελληνικό πνεύμα και τον πολιτισμό, μέχρι και την κοιλάδα του Ινδού ποταμού.

Το 323 π.Χ., στις 13 Ιουνίου, πέθανε ο Μέγας Αλέξανδρος, ύστερα από ασθένεια 10 ημερών, στη Βαβυλώνα (τώρα στο Ιράκ). Το σώμα του μεταφέρθηκε στην Αίγυπτο και τελικά τοποθετήθηκε σε ένα χρυσό φέρετρο στην Αλεξάνδρεια.

Το 315 π.Χ. κατέλαβε τη Λήμνο ο Αντίγονος, στρατηγός του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Το 307 π.Χ. η Λήμνος περιήλθε πάλι στην εξουσία των Αθηναίων.

Το 301 π.Χ. κατέλαβε τη Λήμνο ο Λυσίμαχος, άλλος στρατηγός του Μεγάλου Αλεξάνδρου που ήταν εχθρός του Αντίγονου. Ο Λυσίμαχος διοίκησε τη Λήμνο σαν τύραννος μέχρι το 281 π.Χ.

Το 197 π.Χ. η Λήμνος κηρύχθηκε ελεύθερο νησί από τη σύγκλητο της Ρώμης.

Το 168 π.Χ. οι Ρωμαίοι παραχώρησαν τη Λήμνο μαζί με την Ίμβρο, Σκύρο, Δήλο και την πόλη Αλίαρτο, στους Αθηναίους.

Το 146 π.Χ. η κυριαρχία της Ρώμης εδραιώθηκε στα Βαλκάνια και αυτό ήταν το τέλος της πολιτικής ελευθερίας των Ελλήνων.

Το 330 μ.Χ. ο Μέγας Κωνσταντίνος μετέφερε την πρωτεύουσα της Αυτοκρατορίας στο Βυζάντιο. Από τότε, όλα τα νησιά του Αιγαίου ενσωματώθηκαν και αποτελούσαν εδάφη της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Για πρώτη φορά, στη μακραίωνη ιστορία της, η Λήμνος αφέθηκε ήσυχη και οι κάτοικοί της έζησαν ειρηνικά επί 600 περίπου χρόνια. Όπως και όλοι οι Έλληνες, ασπάστηκαν τον Χριστιανισμό και στη Μύρινα είχε την έδρα του ο Μητροπολίτης Λήμνου. Η Μητρόπολη της Λήμνου υπαγόταν στο Οικουμενικό Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης από τον 4^ο μ.Χ. αιώνα.

Το 900 μ.Χ. οι Σαρακηνοί άρχισαν να λεηλατούν όλα τα νησιά και βεβαίως δεν ξέχασαν τη Λήμνο.

Το 924 μ.Χ. ο ναύαρχος του Βυζαντίου Ιωάννης Ροδινός, καταναυμάχησε το στόλο των Σαρακηνών κοντά στη Λήμνο. Μετά από τη μεγάλη αυτή νίκη, ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου Ιωάννης Κομνηνός ο Α΄ νομίζοντας ότι δεν υπάρχει πλέον κίνδυνος, παραμέλησε το ναυτικό της αυτοκρατορίας.

Την εποχή αυτή η Βενετία ήταν μια από τις ισχυρότερες δυνάμεις της Ευρώπης. Για να δεχθούν οι Βενετοί να συμμαχήσουν με τη Βυζαντινή αυτοκρατορία, ο Αυτοκράτορας αναγκάστηκε να τους παραχωρήσει πολλά προνόμια και μεταξύ άλλων και τη Λήμνο.

Στις αρχές του 13^{ου} μ.Χ. αιώνα, η Λήμνος είχε παραχωρηθεί στην επιφανή οικογένεια του Μεγάλου Δούκα Φιλόκαλου Ναβιγκαγιόζου.

Αυτός απεβίωσε το 1214 μ.Χ., οπότε τον διαδέχθηκε ο γιος του Λεονάρδος.

Το Βόρειο μέρος του Βενετικού κάστρου της Μύρινας. Φωτογραφία: Χρήστος Καζόλης

Το 1258 μ.Χ. γεννήθηκε στη Β.Δ. Ανατολία ο Οσμάν ο Α΄, που ήταν γνωστός επίσης ως Osman Gazi. Αυτός θεωρείται ο ιδρυτής του Οθωμανικού-Τουρκικού κράτους (περίπου το 1300 μ.Χ.). αμφότερα τα ονόματα της δυναστείας και της αυτοκρατορίας που η δυναστεία του εγκαθίδρυσε, προέρχονται από το όνομά του στην Αραβική (Uthman).

Ο Δούκας Λεονάρδος πέθανε το 1260 μ.Χ. και τον διαδέχθηκε ο γιος του Παύλος Ναβιγκαγιόζος. Επί της εποχής του η Λήμνος απέχτησε πολλά φρούρια, για να ασφαλισθεί κυρίως από τις επιδρομές των πειρατών. Τότε ξαναχτίστηκε το φρούριο της Μύρινας καθώς επίσης και το παλαιόκαστρο στον Κότζινο.

Το 1276 μ.Χ., ο Αυτοκράτορας του Βυζαντίου, φοβούμενος την εξάπλωση των Γενοβέζων και Βενετών, αποφάσισε να πάρει πίσω όλες τις κτήσεις που οι παραπάνω είχαν στο Αιγαίο. Τον ίδιο χρόνο ο Βυζαντινός στόλος πολιορκήσε τη Λήμνο. Το 1277 πέθανε ξαφνικά ο Παύλος Ναβιγκαγιόζος και η σύζυγός του αναγκάστηκε τον επόμενο χρόνο (1278 μ.Χ.) να συνθηκολογήσει και να αναχωρήσει από τη Λήμνο.

Το 1324 μ.Χ. ο Τούρκος Οσμάν ο Α΄ γνώρισε τη μεγαλύτερη επιτυχία που είχε κατά τη διάρκεια της εξουσίας του, που ήταν η κατάληψη της Μπούρσας, λίγο πριν από το θάνατό του.

Το 1365 μ.Χ. ο Αυτοκράτορας Παλαιολόγος ο Ε΄ παραχώρησε τη Λέσβο και εν συνεχεία τη Λήμνο στον Γενοβέζο Φραγκίσκο Γατελούζο.

Το 1391 μ.Χ. απεβίωσε ο Αυτοκράτορας Παλαιολόγος ο Ε΄. τον διαδέχθηκε ο γιος του Μανουήλ ο Β΄ ο οποίος παραχώρησε τη Λήμνο στον ανιψιό του Ιωάννη τον Η΄. Μετά το θάνατο του Ιωάννη, τη Λήμνο κυβερνούσε Διοικητής που διορίζε ο ίδιος ο Αυτοκράτορας.

Το 1395 μ.Χ. η πόλη της Ηφαιστίας καταστράφηκε τελείως από τους Τούρκους και από τότε δεν ξαναχτίστηκε.

Η ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ, ΣΥΖΥΓΟΣ ΤΟΥ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, ΤΑΦΗΚΕ ΣΤΗ ΛΗΜΝΟ.

Ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος ο ΙΑ΄ (βασίλευσε από το 1449 μέχρι το 1453) ήταν ο τελευταίος Αυτοκράτορας της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Ήταν γιος του Αυτοκράτορα Μανουήλ του Β΄ και ήταν στρατηγός και διοικητής του Μοριά (1441 μέχρι 1449), πριν από την ενθρόνισή του, η οποία έλαβε χώρα το 1449.

Το 1442 η σύζυγος του Κωνσταντίνου, Αικατερίνη, είχε πάει στη Λέσβο να επισκεφθεί τον πατέρα της Δορίνο Γατελούζο. Ο Κωνσταντίνος, όταν επέστρεψε από το Μοριά στην Κωνσταντινούπολη, πέρασε από τη Λέσβο και παράλαβε τη σύζυγό του. Στο ταξίδι τους από τη Λέσβο προς τα Στενά συνάντησαν τον Τουρκικό στόλο, υπό τον ναύαρχο Αχμέτ και αναγκάστηκαν να καταφύγουν στη Λήμνο. Οι Τούρκοι όταν το πληροφορήθηκαν, αποβίβασαν ισχυρά τμήματα στρατού και πολιορκήσαν το φρούριο του Κοτζίνου Παλαιόκαστρον, όπου είχαν καταφύγει ο Κωνσταντίνος και η σύζυγός του.

Οι Τούρκοι μετά από πολιορκία 27 ημερών και αφού υπέστηκαν μεγάλες απώλειες, έλυσαν την πολιορκία και εγκατέλειψαν τη Λήμνο.

Λόγω των πολλών συγκινήσεων και ταλαιπωριών, αρρώστησε η Αικατερίνη και τον Αύγουστο του 1442 απεβίωσε και τάφηκε μέσα στο Παλαιόκαστρο της Λήμνου.

Το 1453 μ.Χ., ως γνωστόν, έγινε η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους. Ο Κωνσταντίνος ο ΙΑ΄ φονεύθηκε πολεμώντας εναντίον των Τούρκων σε μια από τις πόλεις του φρουρίου της πόλης.

ΜΑΡΟΥΛΑ – ΑΞΙΑ ΚΟΡΗ ΤΗΣ ΛΗΜΝΟΥ

Το 1457 μ.Χ., η Λήμνος ήταν ακόμη στα χέρια των Βενετών με διοικητή το ναύαρχό τους Ιάκωβο Λοδεράνο. Τότε ο στρατηγός του σουλτάνου Σουλεϊμάν Πασάς, επιτέθηκε εναντίον του φρουρίου του Κοτζίνου της Λήμνου και χρησιμοποίησε ισχυρή δύναμη πυροβολικού.

Το άγαλμα της Μαρούλας, Κότζινος, Λήμνος. Φωτογραφία: Χρήστος Καζόλης

Παρά τη σθεναρή άμυνα των Λημνίων υπερασπιστών, επλησίαζε η ώρα της άλωσης του φρουρίου. Τη στιγμή εκείνη μια γνήσια κόρη της Λήμνου, η ηρωίδα Μαρούλα, είδε τον πατέρα της, τον προύχοντα της Λήμνου Ισίδωρο Κομνηνό, να πέφτει νεκρός. Αλλόφρων, η Μαρούλα όρμησε και πήρε το σπαθί του και με την κραυγή «Ελευθερία ή Θάνατος», επιτέθηκε ακράτητη εναντίον των Τούρκων. Η απελπισμένη αυτή επίθεση της Μαρούλας, αναπτέρωσε το ηθικό και το πολεμικό μένος των συμπατριωτών της, οι οποίοι έπεσαν σαν γίγαντες κατά των Τούρκων. Αυτοί πανικοβλήθηκαν και άρχισαν να υποχωρούν προς τα πλοία, όπου επιβιβάστηκαν και έφυγαν.

Ο Λοδεράνος τότε πρότεινε στη γενναία και ωραία κόρη να διαλέξει για σύζυγο οποιονδήποτε ήθελε από τους ευγενείς Βενετούς αξιωματικούς και της υποσχέθηκε να την προικίσει πλουσιοπάροχα. Η Μαρούλα όμως απάντησε ότι «δεν ήθελε να αμειφθεί δια πράξιν ην ώφειλεν εκ καθήκοντος, προς την πατρίδαν της». Το κατόρθωμα της Μαρούλας, εξύμνησε με ποίημά του τον ΙΖ΄ αιώνα ο Ιταλός ποιητής Guglielmo Dondini.

Από την Ελληνική πλευρά, ο πολύς Κωστής Παλαμάς, αφιέρωσε ένα από τα ωραιότερα ποιήματά του στη Μαρούλα της Λήμνου.

Η μάχη του Κοτζίνου της Λήμνου, ήταν το τελευταίο ξιφούλκημα, η τελευταία αναλαμπή του Ελληνικού Βυζαντινού μεγαλείου.

Η ΛΗΜΝΟΣ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΖΥΓΟ

Στις 25 Ιανουαρίου 1479, η Βενετία υπέγραψε συνθήκη με το Σουλτάνο. Σύμφωνα με τους όρους της συνθήκης, η Βενετία παραχώρησε τη Λήμνο στην Τουρκία.

Τα χρόνια της σκλαβιάς ήταν δύσκολα, όπως και για τους Έλληνες των άλλων νησιών και της ηπειρωτικής Ελλάδας. Χάρη στην ορθόδοξη πίστη μας, οι πρόγονοί μας κατόρθωσαν να διατηρήσουν τη γλώσσα και τα ήθη και τα έθιμα των Ελλήνων. Για να μη δίνουν στόχο στους Τούρκους κατακτητές, έχτισαν στα πιο απόμερα σημεία του νησιού 500 περίπου εξωκκλήσια. Πολλές γενεές υπόδουλων Λημνίων, δηλαδή των προγόνων μας, γαλουχήθηκαν με τα ωραιότερα Χριστιανικά και Ελληνικά ιδεώδη, μέσα στους μικρούς αυτούς χώρους των εξωκκλησιών.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΣΦΑΓΗ ΤΟΥ ΑΜΑΧΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΛΗΜΝΟΥ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ

Το 1770, στις 6 Ιουλίου, ο Ρωσικός στόλος συνέτριψε τον Τουρκικό στη θέση Τσεσμέ. Ο αρχηγός του Ρωσικού στόλου Αλέξανδρος Ορλώφ, για να μπορούν οι Ρώσοι να έχουν τον έλεγχο των στενών, ήλθε να καταλάβει τη Λήμνο τον Ιούλιο του αυτού έτους και την κατέλαβε χωρίς να δώσει μάχη. Όλοι οι Τούρκοι με τις οικογένειές τους κατέφυγαν στο φρούριο της Μύρινας. Μετά από ένα μήνα πολιορκίας, οι Ρώσοι ακόμα δεν είχαν καταλάβει το φρούριο. Όταν άρχισαν να τελειώνουν τα τρόφιμα και τα πολεμοφόδια του φρουρίου, άρχισαν σε διαπραγματεύσεις και κατέληξαν σε συμφωνία. Ο Ορλώφ ζήτησε και πήρε ομήρους από τους Τούρκους.

Πριν όμως περάσει η προθεσμία που είχαν συμφωνήσει για την παράδοση του φρουρίου, αποβιβάστηκαν 4000-5000 Τούρκοι ιππείς στο Νεβγάτη της Λήμνου, υπό τον Τούρκο Ναύαρχο Χασάν Χατζή Τζεζάερλη και έτσι ανατράπηκε η όλη κατάσταση. Στις 2 Οκτωβρίου 1770 μ.Χ., έγινε μια μάχη κοντά στο χωριό Μούδρος της Λήμνου. Οι Τούρκοι έχασαν τη μάχη και άφησαν πίσω τους 350 νεκρούς.

Ο Ορλώφ επειδή τελείωναν τα πολεμοφόδιά του, και επειδή δεν περίμενε ενισχύσεις από Πουθενά, πήρε την απόφαση να φύγει και να εγκαταλείψει τη Λήμνο. Πριν όμως αναχωρήσει, κάλεσε όλους τους προεστούς της Λήμνου και τους εξήγησε πώς έχουν τα πράγματα. Στη συνέχεια έβαλε τους Τούρκους ομήρους να πάρουν όρκο πάνω στο Κοράνιο ότι θα προσπαθήσουν να πείσουν τον Τούρκο ναύαρχο, να μην καταδιώξουν οι Τούρκοι τον άμαχο πληθυσμό της Λήμνου μετά την αναχώρηση των Ρώσων και έπειτα τους άφησε λεύτερους.

Μόλις έφυγαν οι Ρώσοι, οι Τούρκοι απαγχόνισαν επίσημα στην τότε ξύλινη γέφυρα μπροστά από τον Καθεδρικό Ναό της Αγίας Τριάδας της Μύρινας, τον Μητροπολίτη της Λήμνου Ιωακείμ τον Χίον. Επίσης κατέσφαξαν ή απαγχόνισαν 300 προύχοντες του νησιού, μεταξύ αυτών και τον ιερομόναχο και δάσκαλο Κοσμά, ο οποίος από τη μέρα που έγινε ιερομόναχος, παρακαλούσε το Θεό να του δώσει μαρτυρικό θάνατο.

Για τρεις μέρες και νύχτες στη συνέχεια, οι Τούρκοι προέβησαν σε σφαγές του πληθυσμού της Λήμνου, χωρίς να εξαιρέσουν τα γυναικόπαιδα. Έκαψαν τα κτίρια και ισοπέδωσαν τον Μητροπολιτικό ναό της Αγίας Τριάδας στη Μύρινα. Αυτή ήταν η μεγαλύτερη καταστροφή στα χρονικά της Λήμνου.

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ

Στα χρόνια της σκλαβιάς που ακολούθησαν μεταξύ των άλλων, οι υπόδουλοι Έλληνες κάτοικοι της Λήμνου επιδόθηκαν και στην εμπορική ναυτιλία. Οι Τούρκοι αφεντάδες της Λήμνου τους επέτρεπαν γιατί οι караβοκύρηδες Έλληνες τους έφερναν πάντα πολλά και πολύτιμα δώρα.

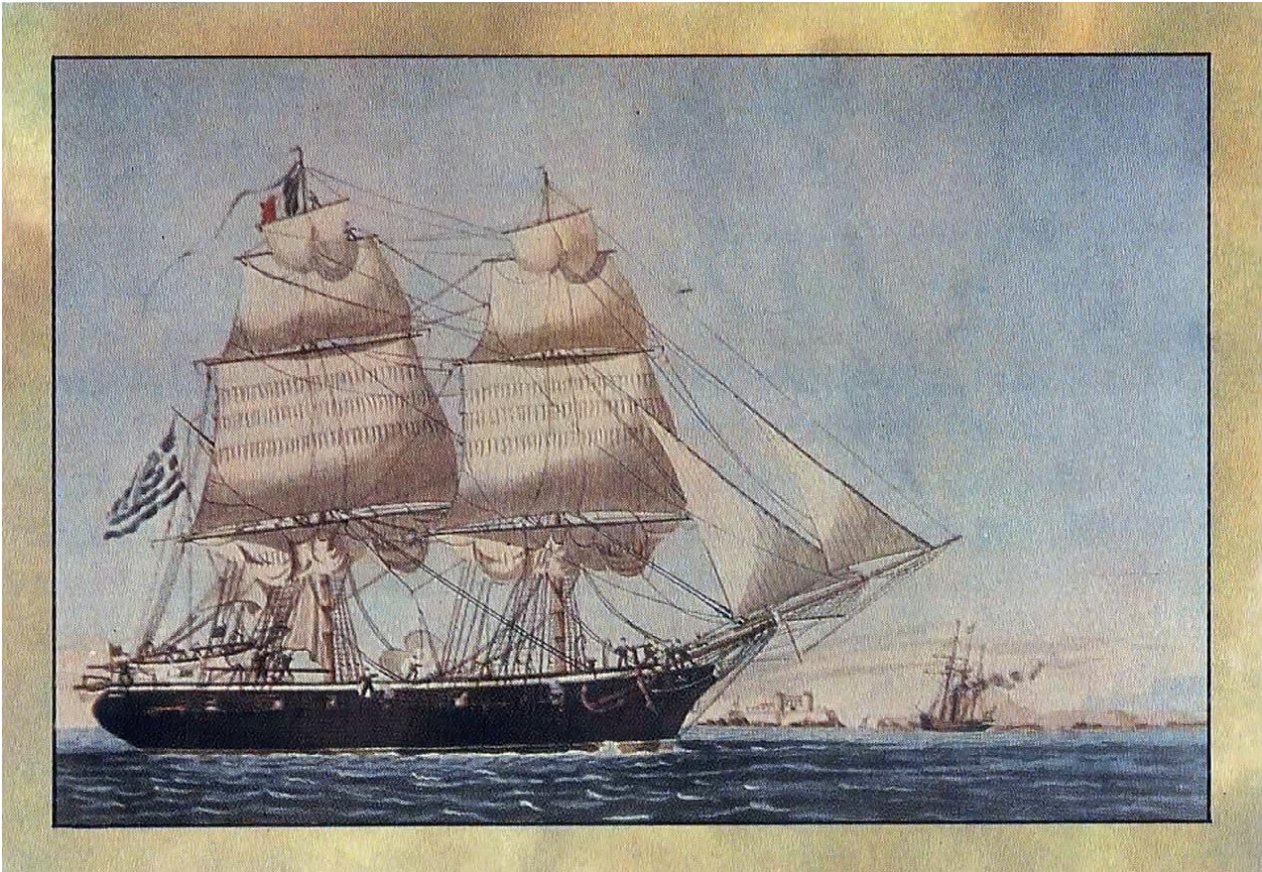
Το 1813 η Λήμνος διέθετε σημαντικό στόλο αποτελούμενο από 15 πλοία, συνολικής χωρητικότητας 3900 τόνων, με πλήρωμα 300 ανδρών και εξοπλισμένα με 90 πυροβόλα.

Στις 25 Μαρτίου 1821 κηρύχτηκε η επανάσταση εναντίον του Τούρκικου ζυγού και όλοι οι κάτοικοι της Λήμνου, μεταξύ των οποίων και οι караβοκύρηδες, βοήθησαν ποικιλότροπα. Αυτό προξένησε το φθόνο του Σουλτάνου, ο οποίος αμέσως εξέδωσε διαταγή (φιρμάνι), με το οποίο παράγγειλε την κατάσχεση και πώληση των σπιτιών και των υπάρχοντων των караβοκύρηδων και των ανδρών που ήταν μέλη των πληρωμάτων των πλοίων.

Το 1832 η Ελλάδα ήταν ελεύθερη χώρα. Αν και η Λήμνος, όπως και τα περισσότερα άλλα νησιά, ήταν ακόμη κάτω από την Τουρκική κατοχή, οι συνθήκες άλλαξαν.

Το 1875 η Λήμνος είχε περίπου 300 ιστιοφόρα. Τα ονόματα των караβοκύρηδων είναι γραμμένα για την ιστορία.

Ο μεγαλύτερος ήταν ο Παπαγιάννης από το χωριό Κοντιά, με 60 ιστιοφόρα. Τα παιδιά του και τα εγγόνια του σήμερα είναι εφοπλιστές. Η εταιρεία Παπαγιάννη εδρεύει στο Λονδίνο και είναι από τις μεγαλύτερες ναυτιλιακές εταιρείες.

Ελληνικό ιστιοφόρο μετά το 1821.

Όλα τα ιστιοφόρα τα κατασκεύαζαν στα δύο ναυπηγεία που ήταν στη Μύρινα. Η τελευταία καθέλκυση ιστιοφόρου έγινε το 1927. Το όνομά του ήταν «**Λήμνος**» και ήταν χωρητικότητας 450 τόνων.

Με τα ιστιοφόρα αυτά έκαναν μακρινά ταξίδια και πολλοί από τους караβοκύρηδες είχαν πάει πολλές φορές στην Αμερική και στην Αυστραλία.

Η επικοινωνία των Λημνίων, μέσω των ιστιοφόρων, με τον έξω ελεύθερο κόσμο, άνοιξε πολλούς καινούριους ορίζοντες. Πολλοί απ' αυτούς εγκαταστάθηκαν σε διάφορες χώρες του εξωτερικού.

Απ' όλες τις παροικίες την εποχή αυτή ευημερούσε περισσότερο η της Αιγύπτου, όπου πολλοί Λήμνιοι ευημέρησαν και βοήθησαν τη μικρή ιδιαίτερή τους πατρίδα με μεγάλες δωρεές, πριν ακόμη απελευθερωθεί η Λήμνος από τους Τούρκους.

Στις 8 Οκτωβρίου 1912, ο Ελληνικός στόλος με ναύαρχο τον Παύλο Κουντουριώτη, απελευθέρωσε πρώτα τη Λήμνο από τα νησιά του Β. Αιγαίου.

Έτσι χτύπησαν οι χαρμόσυνες καμπάνες της λευτεριάς, ύστερα από 433 χρόνια σκλαβιάς. Οι κάτοικοι της Λήμνου γιόρταζαν επί 3 ημέρες.

Στις 5 Ιανουαρίου 1013, έλαβε χώρα η ξακουστή ναυμαχία της Λήμνου, έξω από τον κόλπο του Μούδρου. Η νίκη έστεψε τα Ελληνικά κανόνια και τα Ελληνικά πλοία. Τα Τούρκικα πλοία έπαθαν τέτοιες ζημιές, ώστε δεν τόλμησαν να βγουν απ' τα στενά μέχρι που τελείωσε ο πόλεμος. Η νίκη αυτή είναι μια από τις ωραιότερες σελίδες στη μακραίωνη ιστορία του Ελληνικού ναυτικού.

Στρατιωτικό νεκροταφείο Πορτιανού. Φωτογραφία: Χρήστος Καζόλης.

Ο ιστορικός κόλπος του Μούδρου της Λήμνου, χρησίμευσε σαν ορμητήριο του Ελληνικού στόλου κατά τους Βαλκανικούς πολέμους και αργότερα σαν βάση του Αγγλικού στόλου κατά τη μεγάλη πολεμική επιχείρηση των Δαρδανελλίων και του Α΄ παγκοσμίου πολέμου. Η επιχείρηση των Δαρδανελλίων που διήρκεσε από τον Φεβρουάριο του 1915 μέχρι τον Ιανουάριο του 1916, ήταν μια απόπειρα εισβολής στην Τουρκία από τη Βρετανία, κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου. Στην επιχείρηση αυτή, οι συμμαχικές δυνάμεις είχαν δεκάδες χιλιάδων θύματα. Περίπου 2000 άνδρες τάφηκαν στα δύο στρατιωτικά νεκροταφεία της Λήμνου, στο Μούδρο και στο Πορτιανού.

ΕΝΑΣ ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟ ΑΕΡΑ ΚΑΤΑΣΚΟΠΕΙΑ

Το πρώτο υδροπλάνο των Ελληνικών ενόπλων δυνάμεων, ονομάστηκε «**Ναυτίλος**» και η βάση του ήταν στον κόλπο του Μούδρου. Στις 24 Ιανουαρίου 1913, η Ελλάδα χρησιμοποίησε το Ναυτίλος για να κατασκοπεύσει τον Τουρκικό στόλο από τον αέρα.

Αυτή ήταν η πρώτη στον κόσμο πολεμική αποστολή ναυτικής συνεργασίας, κατά την οποία καταρτίστηκε το πρώτο στον κόσμο πολεμικό σχεδιάγραμμα από τον αέρα.

Ο ναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης διέταξε τον χειριστή (πιλότο) του Ναυτίλος Μιχάλη Μουτούση και τον παρατηρητή Αριστείδη Μωραϊτίνη, να πετάξουν από το Μούδρο της Λήμνου στα στενά και πάνω από τον Τουρκικό ναύσταθμο «Ναγαρά».

Ο παρατηρητής Μωραϊτίνης έπρεπε να καταρτίσει τοπογραφικό σχεδιάγραμμα του ναυστάθμου, και να σημειώσει τον αριθμό, τη θέση και τα ονόματα των πολεμικών σκαφών των Τούρκων.

Το Ναυτίλος μπορούσε να πάρει μόνο 115 λίτρα καυσίμων και ήταν εφοδιασμένο με 4 αυτοσχέδιες βόμβες που έμοιαζαν με χειροβομβίδες.

Για να αποφύγει τα πυρά από τα παράκτια Τουρκικά πυροβόλα, το Ναυτίλος ακολούθησε κυματοειδή πορεία. Το ύψος της πτήσης ορίστηκε στα 600 μέτρα από το Μούδρο στη Σαμοθράκη και 1000 μέτρα από τη Σαμοθράκη στην Ίμβρο και Κουμ Καλεσσί. Ο ανεφοδιασμός σε καύσιμα κανονίστηκε να γίνει στο ακρωτήριο Κέφαλος της Ίμβρου, ενώ το αντιτορπιλικό «Βέλος» ανέμενε σε απόσταση 5 μιλίων από τα στενά. Όταν το Ναυτίλος έφτασε πάνω από το ναύσταθμο των Τούρκων Ναγαρά, ο Μωραϊτίνης ακολούθησε τις διαταγές του ναυάρχου κατά γράμμα και όταν το σχέδιο ήταν έτοιμο, μαζί με τον Μουτούση, έριξαν τις 4 αυτοσχέδιες βόμβες στον Τουρκικό στόλο, με μηδαμινό απολογισμό όμως σε υλικές φθορές και μετά πήραν την πορεία της επιστροφής, σε ύψος 1200 μέτρων, παρά τα πυκνά πυρά των Τούρκικων πυροβόλων.

Λόγω αιφνίδιας βλάβης του κινητήρα, αναγκάστηκαν να προσθαλασσωθούν κοντά στο αντιτορπιλικό μας «Βέλος», το οποίο ρυμούλκησε το Ναυτίλος στη βάση του Μούδρου. Η όλη επιχείρηση ήταν διάρκειας 2 ωρών και 20 λεπτών και διανύθηκε απόσταση 180 χιλιομέτρων. Ενθουσιώδη ήταν τα σχόλια του διεθνούς τύπου (συμπεριλαμβανομένης και της Τουρκικής εφημερίδας Τσβίρι Εσκιάρ) για το τολμηρό κατόρθωμα των δύο Ελλήνων. Έτσι η Ελλάδα έγινε πρωτοπόρος στον τομέα της από αέρα κατασκοπείας, όπου η στρατηγική θέση της Λήμνου έπαιξε μεγάλο ρόλο.

Η ΑΝΑΚΩΧΗ ΤΟΥ ΜΟΥΔΡΟΥ

Η ανακωχή του Μούδρου ήταν η συνθήκη που υπογράφηκε στις 30 Οκτωβρίου 1918 στο λιμάνι του

Μούδρου της Λήμνου, μεταξύ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της Μεγάλης Βρετανίας, που αντιπροσώπευε τις συμμαχικές δυνάμεις, μετά την ήττα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1914-1918).

Μετά την απελευθέρωση της Λήμνου από τους Τούρκους το 1912, οι Λήμνιοι έλαβαν μέρος στον Α΄ και το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η Λήμνος από το 1912 αποτέλεσε τμήμα της Γενικής Διοίκησης Λέσβου.

Το 1926, η Λήμνος έγινε επαρχία του νομού Λέσβου. Η επαρχία Λήμνου περιλαμβάνει και τη νησίδα Άγιος Ευστράτιος που βρίσκεται στα νοτιοδυτικά της.

Μόλις η Ιταλία μας κήρυξε τον πόλεμο στις 28 Οκτωβρίου 1940, οι Λήμνιοι έτρεξαν αμέσως στο Μούδρο και σχημάτισαν το ανεξάρτητο τάγμα της Λήμνου. Το σπλιταγωγό Κορινθία τους μετάφερε στη Θεσσαλονίκη και από εκεί πήγαν σιδηροδρομικώς στα σύνορα.

Στις 25 Απριλίου 1941 κατέλαβαν οι Γερμανοί τη Λήμνο και παρέμειναν σαν κατακτητές μέχρι τις 16 Οκτωβρίου 1944.

Η πρωτεύουσα Μύρινα, στη Δυτική ακτή της Λήμνου έχει Γυμνάσιο, Διοίκηση χωροφυλακής, Ειρηνοδικείο, Λιμεναρχείο, Εφορία, Ταμείο και Τελωνείο.

Ο Μητροπολίτης Λήμνου εδρεύει στη Μύρινα. Η επαρχία Λήμνου έχει ένα Δήμο και 32 Κοινότητες (συμπεριλαμβανομένης και της κοινότητας του Αγίου Ευστρατίου).

Κεφάλαιο Τέταρτο

ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ

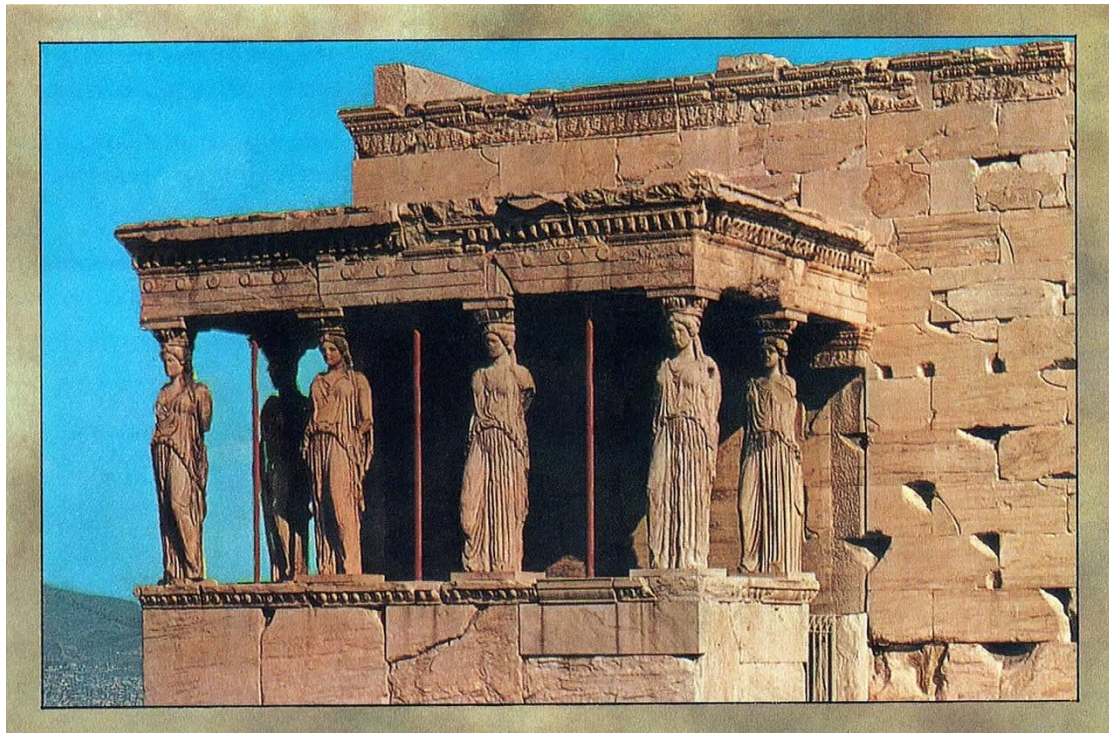
Ο Πausanias ήταν γιατρός από την Ελληνική Μικρά Ασία, που αφιέρωσε 10 με 20 χρόνια ταξιδεύοντας στην ηπειρωτική Ελλάδα, τον 2^ο αιώνα π.Χ., επί αυτοκράτορος Αδριανού. Έγραψε λεπτομερή έκθεση για κάθε Ελληνική πόλη και για τους ναούς και τα ιερά των αρχαίων, με ιστορική εισαγωγή και περιγραφή των τοπικών ηθών και εθίμων. Τα δέκα βιβλία του με τίτλο «*Περιήγησις της Ελλάδος*», αποτελούν εμπειριστατωμένη μελέτη και τουριστικό οδηγό, όπου ασχολείται κυρίως με λεπτομερή περιγραφή των διαφόρων κτιρίων, μνημείων και αγαλμάτων και συμπεριλαμβάνει πολλές πληροφορίες μυθολογικής, θρησκευτικής και ιστορικής φύσεως των περιγραφόμενων μνημείων. Η περιγραφή του Πausanias είναι τόσο λεπτομερής, ώστε μπορούμε κάλλιστα να την ονομάσουμε το θεμέλιο της κλασσικής αρχαιολογίας.

ΑΛΚΑΜΕΝΗΣ

Διάσημος γλύπτης και χαλκοπλάστης του 5^{ου} π.Χ. αιώνα (άκμασε από το 430 μέχρι το 400 π.Χ.), ήταν ο **Αλκαμένης** από τη Λήμνο. Αρχικά υπήρξε μαθητής του Φειδία και στη συνέχεια κύριος συνεργάτης και βοηθός του και εφάμιλλος στην τέχνη με τον μεγάλο δάσκαλό του.

Τα αριστουργήματά του εκθειάζονται από τον Πausanias. Ο Αλκαμένης ήταν ένας από τους επίσημους γλύπτες της Αθηναϊκής πολιτείας. Τα σπουδαιότερα γνωστά έργα του Αλκαμένη είναι :

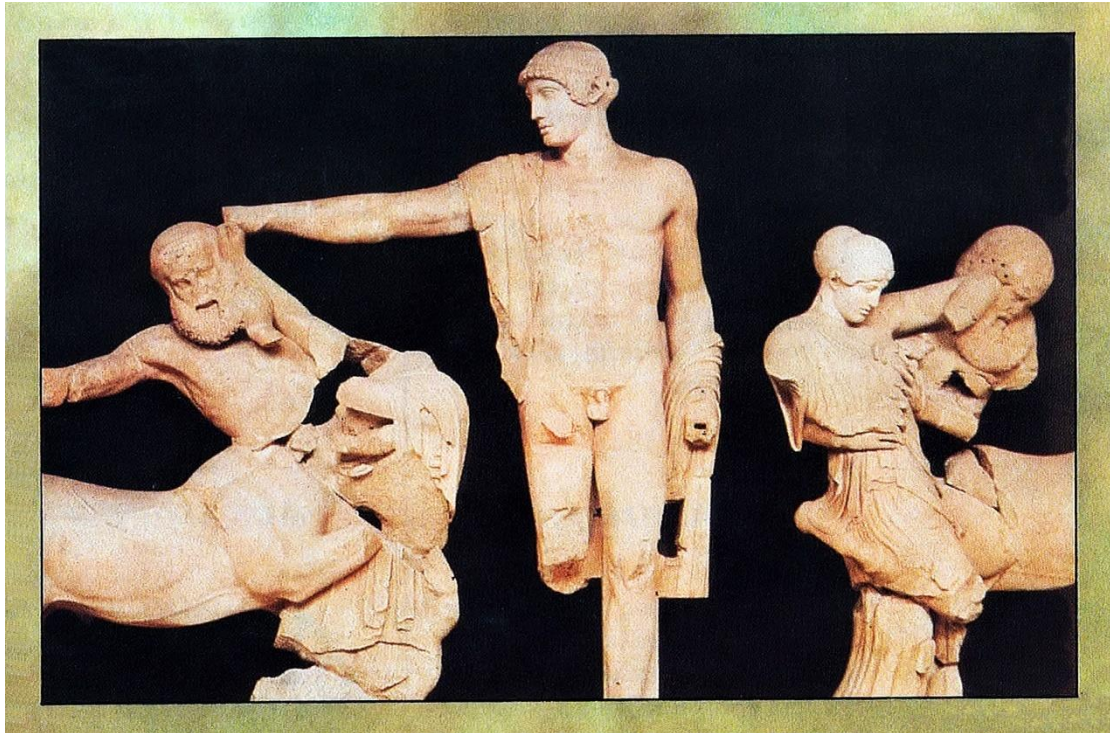
1. **Το Δυτικό αέτωμα του ναού του Δία στην Ολυμπία**, στο οποίο, κατά τον Πausanias, παρουσίαζε τη μάχη των Λαπιθίων και των Κενταύρων στους γάμους του Πειρίθου και της Ιπποδάμειας, που ήταν η ωραία κόρη του Οινόμαου. Η επιβλητική σειρά των αγαλμάτων έχει αναστηλωθεί από Γερμανούς αρχαιολόγους, των οποίων η εργασία διήρκεσε 100 περίπου χρόνια.
2. **Το άγαλμα του Ασκληπιού στο ναό της Μαντινείας.**
3. Πιστεύεται ότι **ο Αλκαμένης ήταν ο γλύπτης των Καρυάτιδων του Ερεχθείου της Ακρόπολης.** Το Ερέχθειον ήταν αφιερωμένο στον Ποσειδώνα –Ερεχθέα, στο ναό αυτό, εκτός από τον Ποσειδώνα, λατρευόταν και ο θεός Ήφαιστος και ο ήρωας Βούτος. Τα αριστουργήματα αυτά του Αλκαμένη (Καρυάτιδες) βρίσκονται σήμερα (οι πέντε) στο μουσείο της Ακρόπολης, για να προστατευθούν από τη διάβρωση. Η έκτη Καρυάτιδα βρίσκεται στο Βρετανικό μουσείο. Το 1808 ο Lord Thomas Elgin αφαίρεσε τη μια Καρυάτιδα από το Ερέχθειον και μαζί με άλλα αγάλματα, κολώνες, ανάγλυφα του διαζώματος κτλ. (γνωστά σαν Ελγίνεια μάρμαρα) τα πούλησε το 1816 στην Κυβέρνηση της Βρετανίας. Είναι λυπηρό το ότι όλα τα αριστουργήματα της πρώτης αποστολής, χάθηκαν στη θάλασσα.

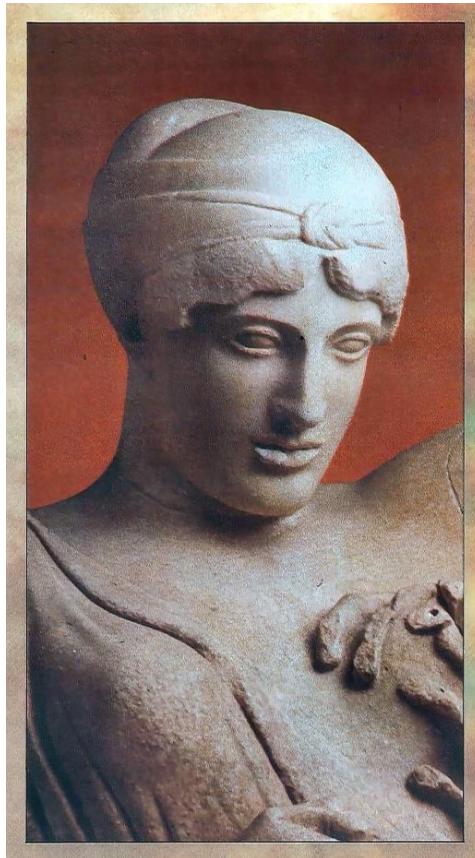
«Το Ερέχθειον και οι Καρυάτιδες». Ακρόπολη Αθηνών.

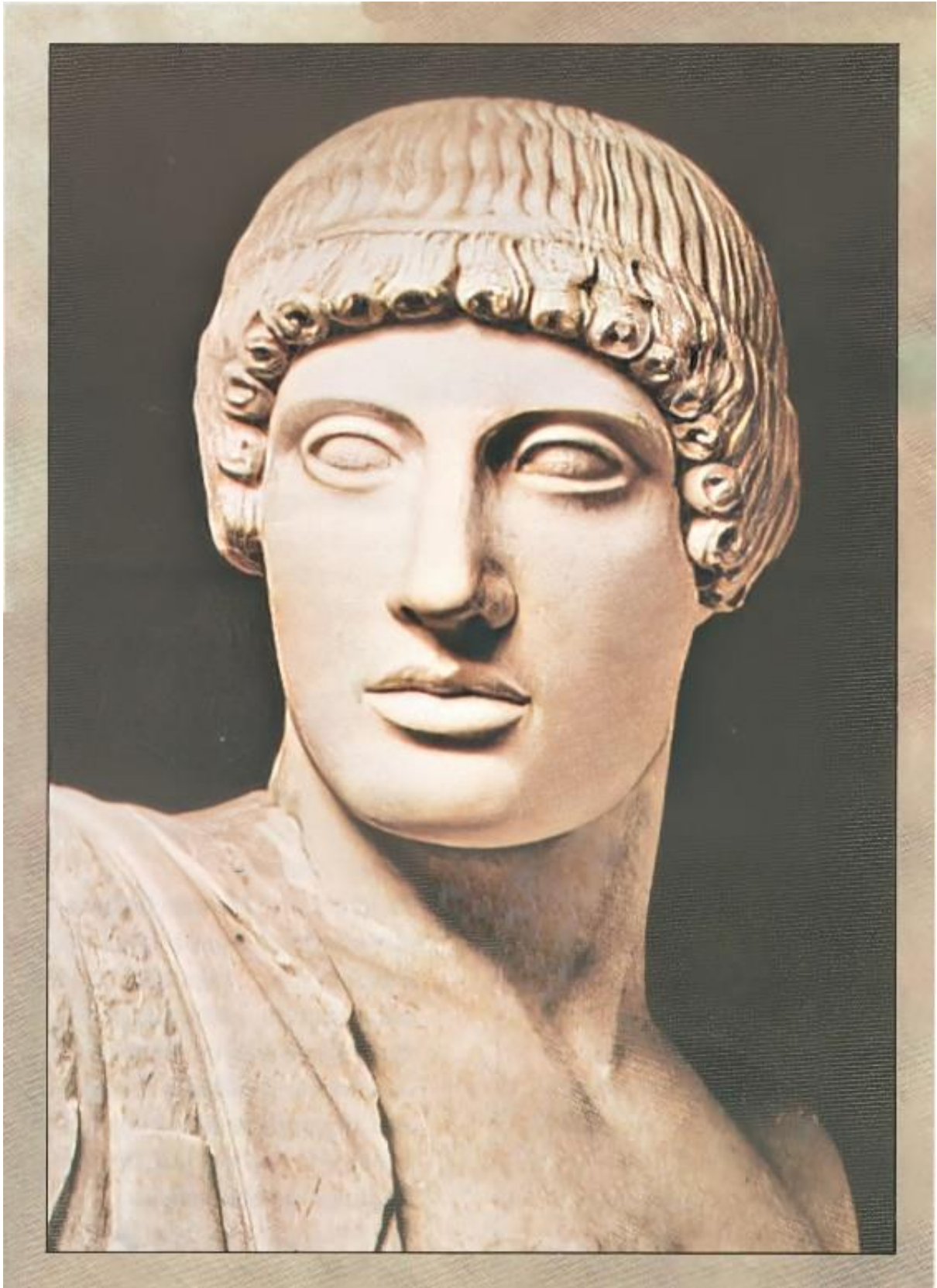
*«Η Καρυάτις του Ελγίνου». Πρωτότυπο άγαλμα του Αλκαμένη. Βρετανικό Μουσείο Λονδίνο.
Φωτογραφία R. Sowry*

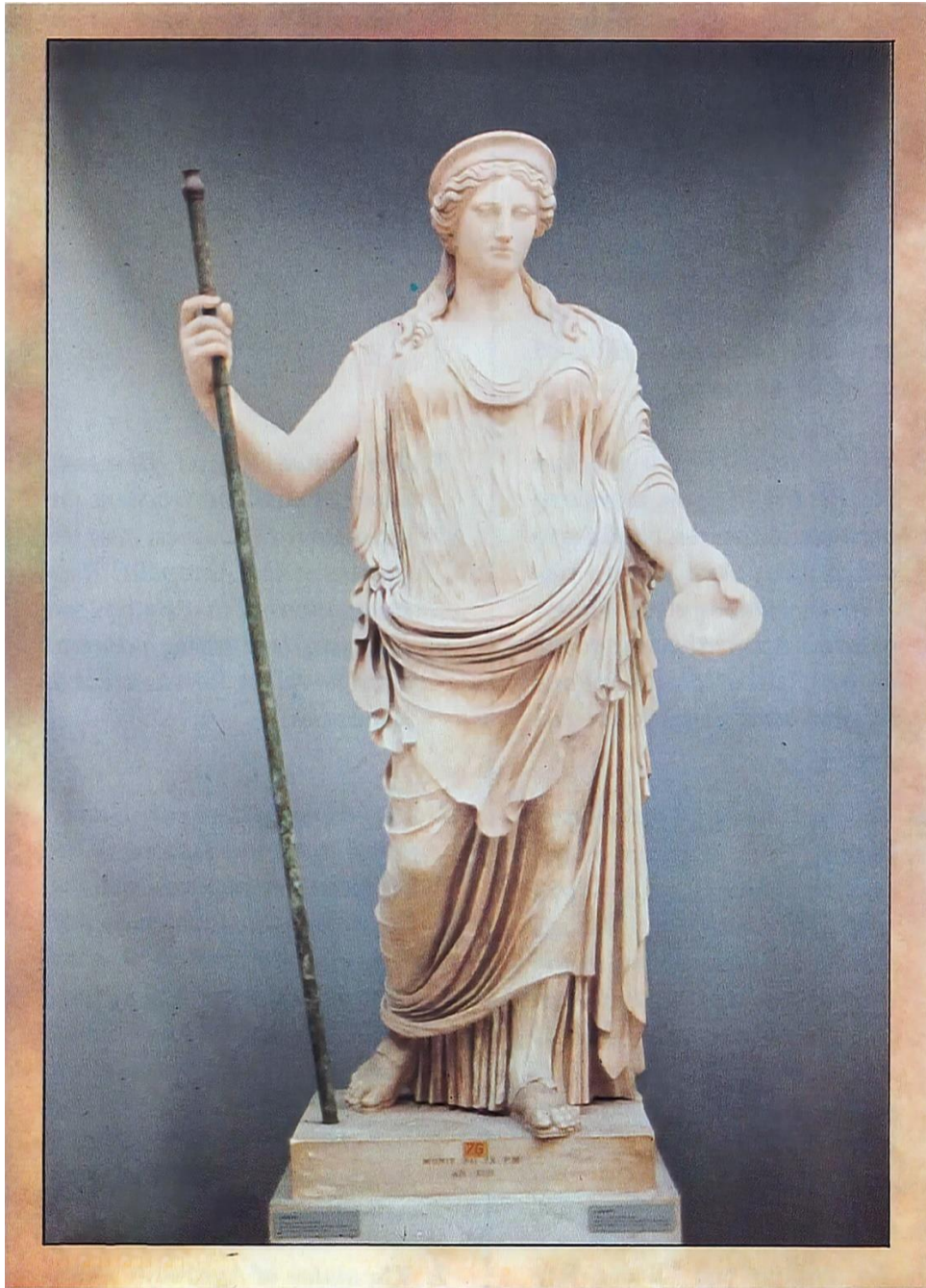
Ο θεός Απόλλωνας στο κέντρο του Δ. αετώματος του ναού του Δία στην Ολυμπία. **Ο Κένταυρος Ευρυτίων** πιάνει την **Ιπποδάμεια** γύρω από το στήθος και τη μέση, ενώ το αλογίσιο πόδι του περιπλέκεται γύρω από το σώμα της. Το κεφάλι του γενειοφόρου πατέρα της **Οινόμαου**, με μισανοιγμένο στόμα, είναι γυρισμένο προς τα δεξιά.

Το κεφάλι της Ιπποδάμειας. Δυτικό αέτωμα του ναού του Δία στην Ολυμπία.

Το κεφάλι του Απόλλωνα Δυτικό αέτωμα του ναού του Δία στην Ολυμπία.

Ήρα Barberini ύψος 283,5 εκατοστά του μέτρου. Μαρμάρινο Ρωμαϊκό αντίγραφο από Ελληνικό πρωτότυπο άγαλμα του 5^{ου} π.Χ. αιώνα, το οποίο αποδίδεται σε μαθητή του Φειδία (Αλκαμένη). Βρέθηκε τον 17^ο αιώνα μ.Χ. και ανήκε στον Καρδινάλιο Francesco Barberini. Plus-CLEMENTINE Μουσείο Βατικανού. Φωτογραφία Χ. Γεροντούδης.

4. **Το άγαλμα της θεάς Ήρας**, μέσα στο ναό της θεάς, ο οποίος βρισκόταν κοντά στο δρόμο προς την Αθήνα από το Φάληρο (Παυσανίας). Ο τύπος της Ήρας του Αλκαμένη, φαίνεται ότι απεικονίζεται σε ανάγλυφη σύνθεση στο επάνω τμήμα στήλης, όπου υπάρχει γραμμένη συνθήκη Αθηναίων – Σαμίων (403 π.Χ.) που σήμερα βρίσκεται στο μουσείο της Ακρόπολης. Παρόμοιος τύπος αναγνωρίζεται πάνω σε ανάγλυφο από τη Μαντινεία (Εθνικό μουσείο Αθηνών).

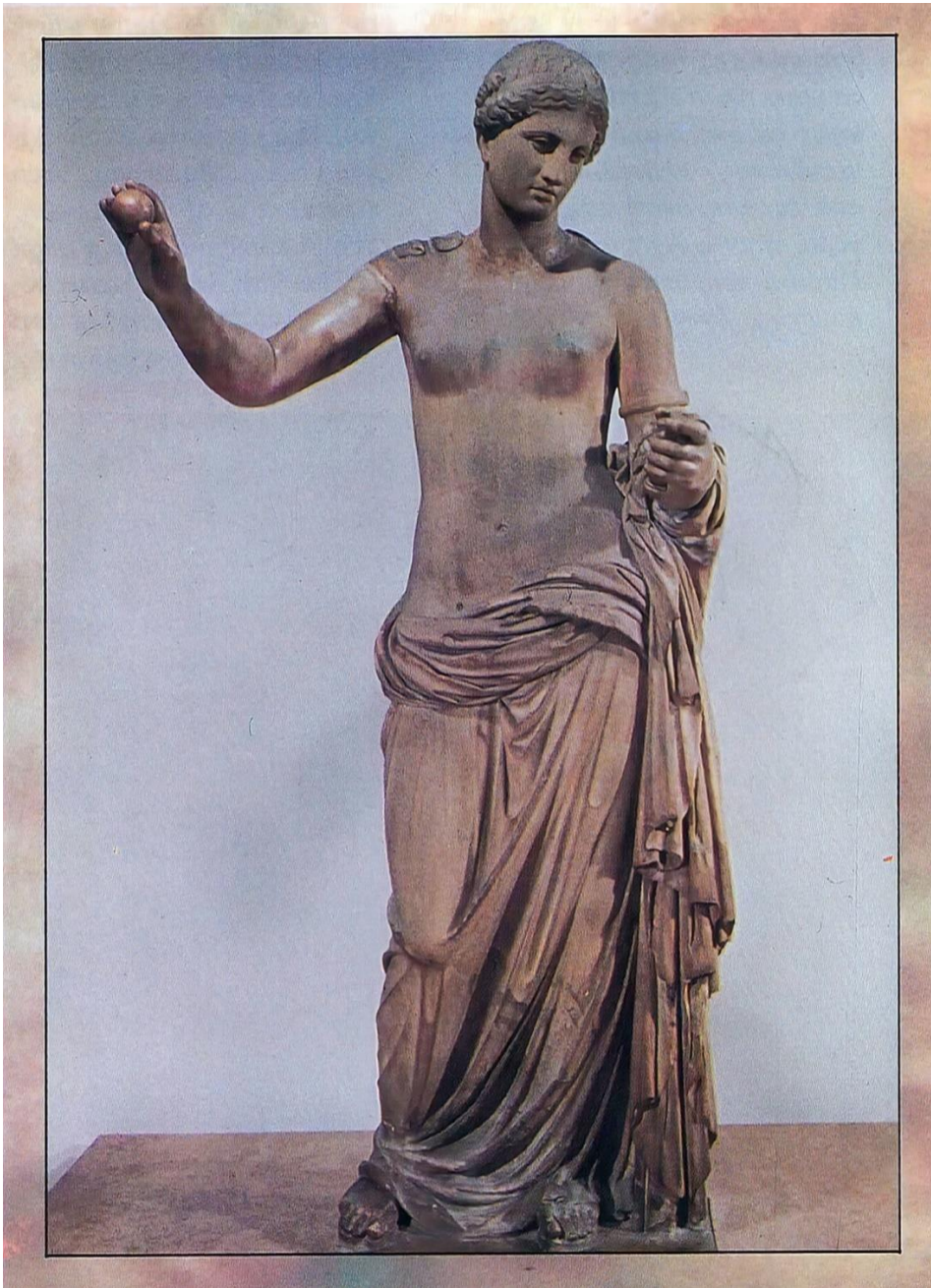
5. **Το χρυσελεφάντινο άγαλμα του θεού Διόνυσου**, μέσα στο ιερό του Διόνυσου, κοντά στο θέατρο της Ακρόπολης των Αθηνών (Παυσανίας). Παραστάσεις του αγάλματος αυτού (ο θεός καθιστός) υπάρχουν σε Ρωμαϊκά νομίσματα της Αθήνας.
6. **Το άγαλμα της «Τρίμορφης Εκάτης της Επιπυργιδίας»** (επειδή στήθηκε στον πύργο της θεάς Απτέρου Νίκης). Αντίγραφα του έργου αυτού βρίσκονται στο μουσείο του Βερολίνου και στο μουσείο του Leiden. Επίσης η Τρίμορφη Εκάτη του Αλκαμένη αναγνωρίζεται σε νομίσματα της Αττικής.
7. **Το άγαλμα της «Στους Κήπους των Αθηνών Αφροδίτης»**. Σύμφωνα με τον Παυσανία (βιβλίο 1: 19) αυτό ήταν ένα από τα ωραιότερα θεάματα της Αθήνας. Οι Κήποι ήταν ένα προάστειο των Αθηνών. Οι αρχαιολόγοι πιστεύουν 'το βρισκόταν βόρεια της Ακρόπολης. Στο προάστειο αυτό υπήρχε ναός αφιερωμένος στη Θεά Αφροδίτη και το άγαλμα ήταν μέσα στο ναό της θεάς. Με

Αφροδίτη από το **Frejus**. Ρωμαϊκό μαρμάρινο αντίγραφο του αγάλματος «Η στους Κήπους των Αθηνών Αφροδίτη του Αλκαμένη. Μουσείο του Λούβρου, Παρίσι. Φωτογραφία: Χ. Γεροντούδης

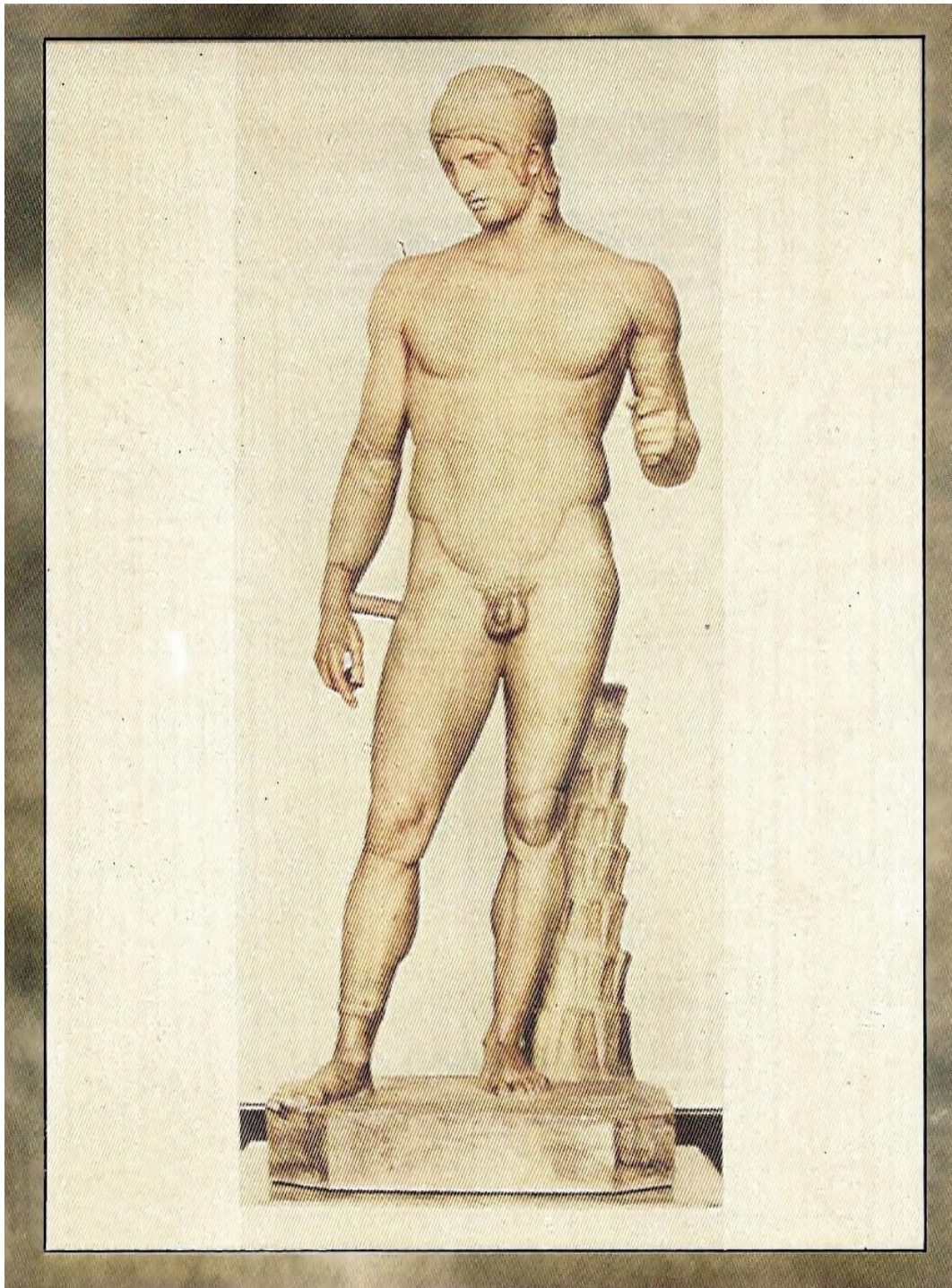
αυτό το έργο του ο Αλκαμένης νίκησε σε έναν διαγωνισμό. Ο κυριότερος αντίπαλος του, που έφτασε στο τελευταίο γύρο, ήταν ο Αγοράκριτος ο Πάριος, που, όπως και ο Αλκαμένης, ήταν μαθητής του Φειδία. Από τους ειδικούς ερευνητές αναγνωρίζονται σαν αντίγραφα του αγάλματος αυτού :

α) Η Αφροδίτη από το **Frejus** (πόλη στα Ν.Α. της Γαλλίας, αρχαία ναυτική βάση). Το άγαλμα βρίσκεται στο μουσείο του Λούβρου. Η Αφροδίτη εικονίζεται καθώς αφαιρεί το ιμάτιό της από την πλάτη της με το δεξιό της χέρι, ενώ στο αριστερό κρατάει ένα μήλο. Το κεφάλι της είναι γερμένο ελαφρά προς τα αριστερά, ενώ το ένδυμά της γλιστρά, αποκαλύπτοντας τον αριστερό της μαστό.

“Venus Genetrix” Ρωμαϊκό μαρμάρινο αντίγραφο του αγάλματος **«Η στους κήπους των Αθηνών Αφροδίτη»** του Αλκαμένη. Μουσείο Λούβρου, Παρίσι.

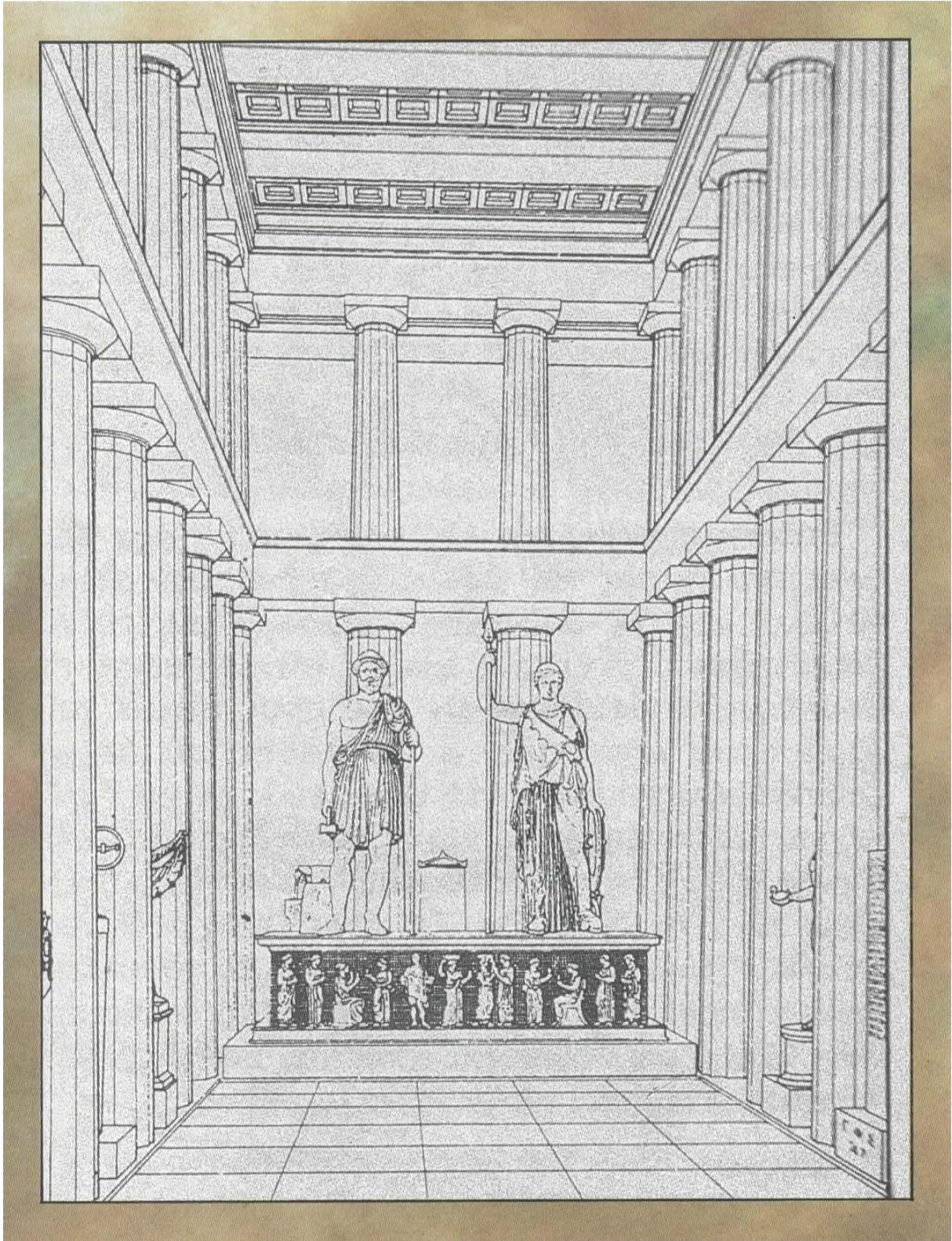
β) Η **Venus Genetrix** του Λούβρου – Νεαπόλεως.

«Άρης Borghese» Ρωμαϊκό μαρμάρινο αντίγραφο του αγάλματος του θεού Άρη. Το πρωτότυπο ήταν έργο του Αλκαμένη. Μουσείο Λούβρου, Παρίσι. Φωτογραφία: Χ. Γεροντούδης

8. **Το άγαλμα του θεού Άρη.** Σαν καλύτερο Ρωμαϊκό μαρμάρινο αντίγραφο του αγάλματος αυτού θεωρείται σήμερα το άγαλμα με το όνομα Άρης Borghese, στο μουσείο του Λούβρου.
9. **Τα ορειχάλκινα αγάλματα του θεού Ηφαιστού και της θεάς Αθηνάς,** τα οποία κατασκεύασε ο Αλκαμένης για το Ηφαιστείο (ιερό του Ηφαιστού), που είναι σήμερα γνωστό σε όλους ως «Θησεϊόν». Τα αγάλματα αυτά, τα φιλοτέχνησε ο Αλκαμένης μεταξύ του 421 και του 415 π.Χ. Οι μετόπες του ναού παριστάνουν τους άθλους του Θησέα και έγιναν αφορμή να ονομασθεί ο

ναός αργότερα «Θησείων». Τον 5^ο μ.Χ. αιώνα ο ναός μετατράπηκε σε εκκλησία του Αγίου Γεωργίου (μέχρι το 1834).

Αναπαράσταση των ορειχάλκινων αγαλμάτων του **θεού Ηφαίστου και της θεάς Αθηνάς**, στο εσωτερικό του "Ηφαιστείου» (Θησείου).

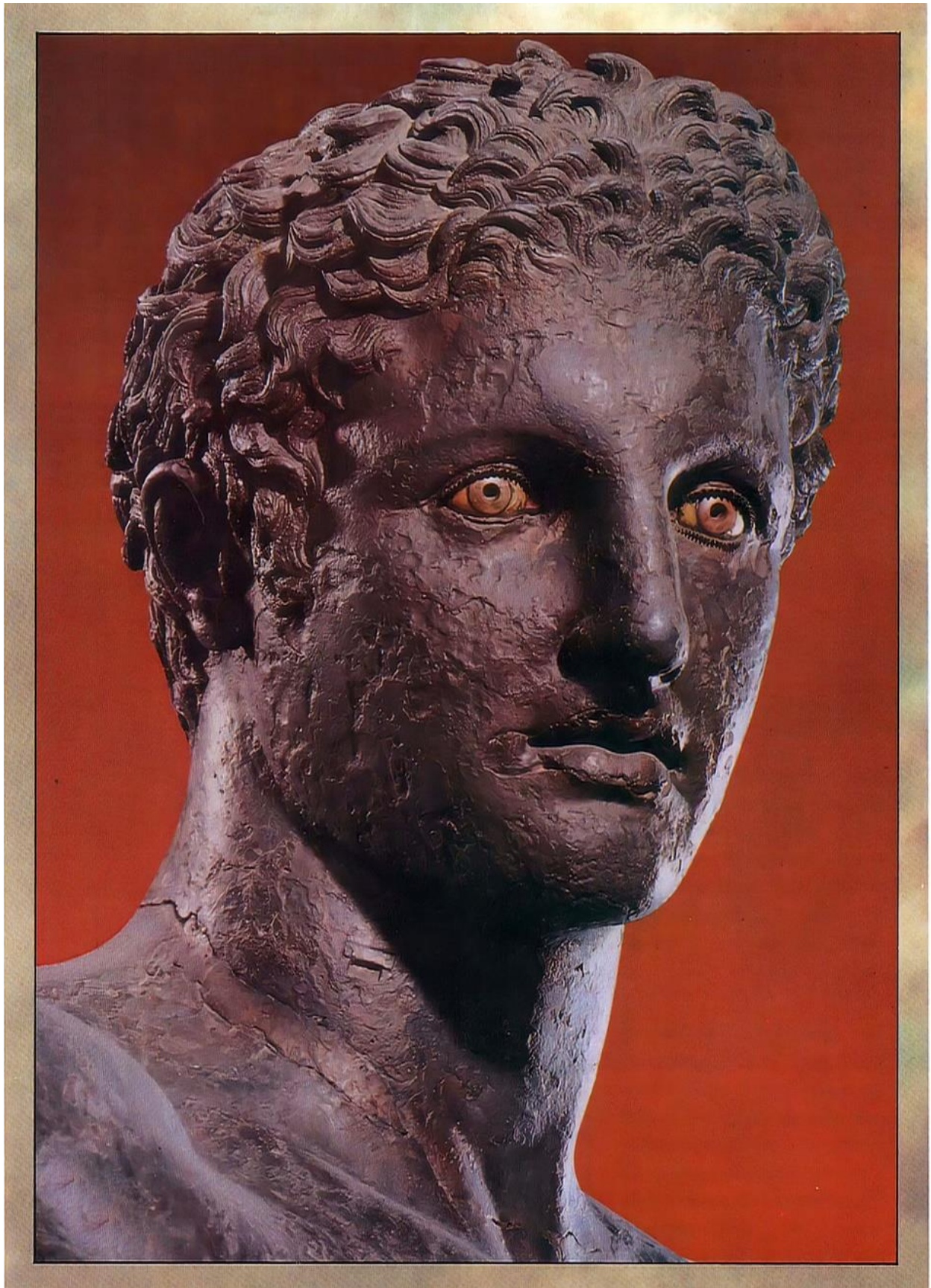
Αθηνά "Giustiniani". Ρωμαϊκό μαρμάρινο αντίγραφο, ύψους 2,25 μέτρων. Μαζί με ένα άλλο αντίγραφο γνωστό με το όνομα Αθηνά "Velletri", θεωρούνται αντίγραφα του πρωτότυπου ορειχάλκινου αγάλματος της θεάς Αθηνάς, που ήταν έργο του Αλκαμένη, τοποθετημένο στο ναό του Ηφαίστου, δίπλα στο άγαλμα του θεού. Μουσείο Βατικανού. Φωτογραφία: Χ. Γεροντούδη

10. **Η γέννηση του Εριχθόνιου** Αντίγραφο διαζώματος, που αποδίδεται από πολλούς στην βάση των αγαλμάτων της Αθηνάς και του Ηφαίστου, στο ναό του Ηφαίστου. Η θεά Γη φαίνεται να παραδίνει το βρέφος στην Αθηνά. Έργο του Αλκαμένη.

Η γέννηση του Εριχθόνιου Μουσείο Βατικανού. Φωτογραφία: Χ. Γεροντούδης

11. Κατά πάσα πιθανότητα ο Αλκαμένης ήταν ο γλύπτης του ύψους 1,95 μέτρων ορειχάλκινου αγάλματος, γνωστού ως «**Έφηβος των Αντικυθήρων**», το οποίο ανασύρθηκε από το βυθό της θάλασσας, κοντά στο μικρό αυτό νησί. Άλλοι αρχαιολόγοι όμως υποστηρίζουν ότι ο γλύπτης του αγάλματος αυτού ήταν ο Λύσιππος ή ο Ευφράνωρ και όχι ο Αλκαμένης

Το κεφάλι του πρωτότυπου ορειχάλκινου αγάλματος «Ο έφηβος των Αντικυθήρων».

12. **Η ανατολική ζωφόρος (διάζωμα) του Παρθενώνα** (μαρμάρινο ανάγλυφο) όπου παριστάνει τους θεούς Ποσειδώνα, Απόλλωνα και Άρτεμη να παρακολουθούν τα Παναθήναια (Μουσείο Ακρόπολης Νο. 856, αίθουσα Νο. 8)

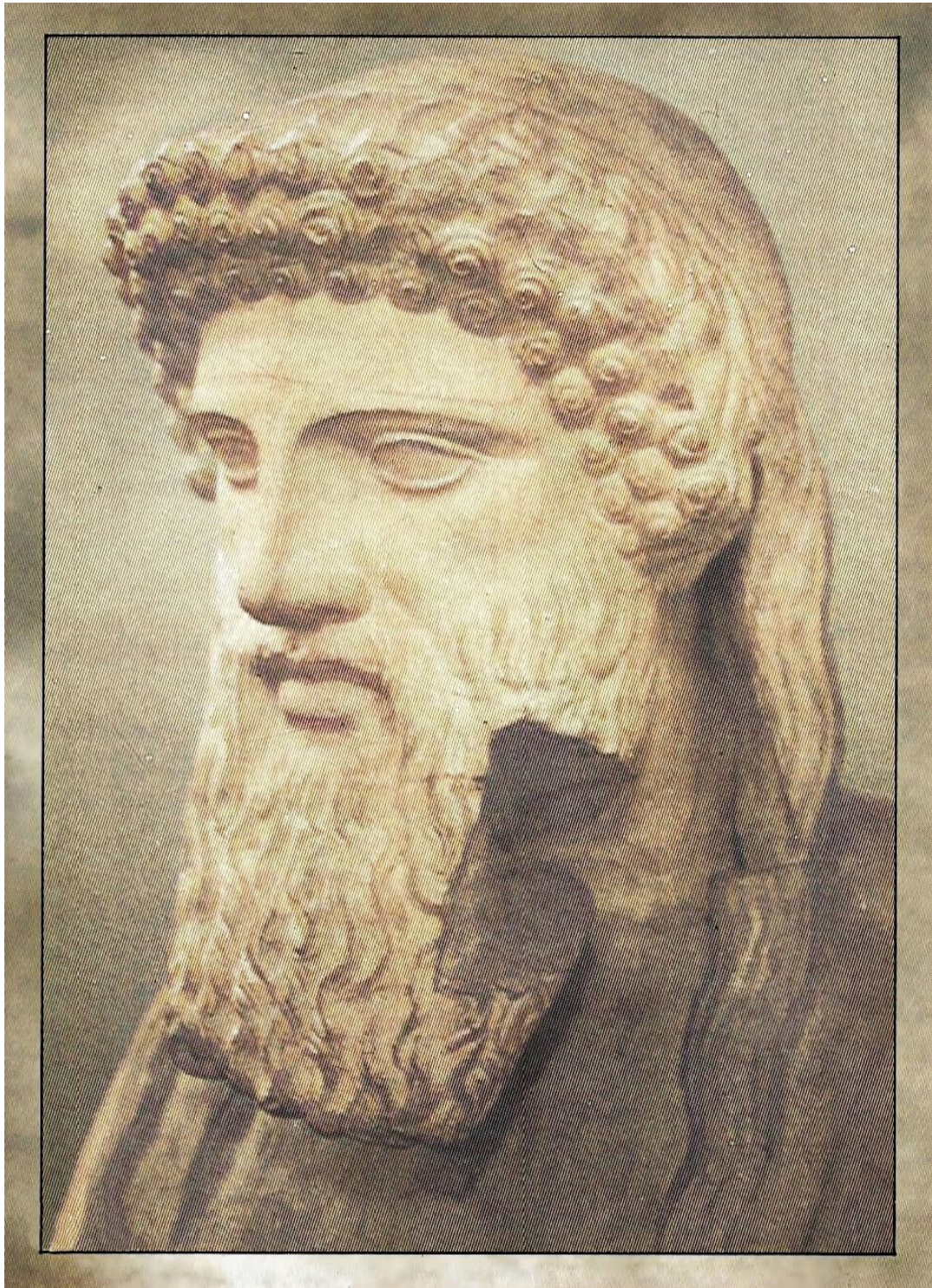
Μέρος της Ανατολικής Ζωφόρου του Παρθενώνα. Μουσείο Ακρόπολης Αθηνών.

Το άγαλμα της «**Πρόκνης**». Πρωτότυπο μαρμάρινο έργο του Αλκαμένη. Μουσείο Ακρόπολης Αθηνών.

13. Το μαρμάρινο πρωτότυπο έργο του Αλκαμένη, **το σύμπλεγμα της Πρόκνης με το γιό της**, βρίσκεται σήμερα στο μουσείο της Ακρόπολης. Είναι αρκετά κατεστραμμένο στο πρόσωπο και φέρει πέπλο με βαριές κάθετες πτυχώσεις, που ξεκινούν κάτω από το στήθος και καλύπτουν το αριστερό της πόδι. Στο αναπαυόμενο δεξιό πόδι της, ακουμπά το κορμί του παιδιού της, που είναι πολύ κατεστραμμένο. Μεταγενέστερα αντίγραφα του έργου αυτού θεωρούνται :

α) Ένα άγαλμα από την Πέργαμο (Μουσείο Βερολίνου),
β) Το άγαλμα γνωστό με το όνομα Boboli (Μουσείο Βερολίνου).
Το πρωτότυπο άγαλμα βρίσκεται στην τελευταία αίθουσα (No. 9) του μουσείου της Ακρόπολης των Αθηνών.

Το κεφάλι του αγάλματος του «**Ερμή του Προπύλαιου**». Μαρμάρινο αντίγραφο που βρέθηκε στην Πέργαμο, από πρωτότυπο έργο του Αλκαμένη. Μουσείο Κωνσταντινούπολης. Φωτογραφία γύψινου αντίγραφου από την Οξφόρδη.

14. **Το άγαλμα του Ερμή του Προπυλαίου**, επειδή ήταν στημένο στα προπύλαια της Ακρόπολης των Αθηνών. Αντίγραφο της κεφαλής του αγάλματος αυτού βρέθηκε στην Πέργαμο και βρίσκεται σήμερα στο Μουσείο της Κωνσταντινούπολης. Επίσης αντίγραφο της κεφαλής του αγάλματος θεωρείται μια Ερμαϊκή στήλη από την Έφεσο (Μουσείο Σμύρνης).
15. **Το άγαλμα του «Τραυματία εκπνέοντος»**.
16. **Το άγαλμα της τραυματισθείσης Αμαζόνος**.
17. **Τα κολοσσιαία αγάλματα της θεάς Αθηνάς με τον Ηρακλή**, κατασκευασμένα από πεντελικό μάρμαρο, αφιέρωμα του Θρασύβουλου και των συντρόφων του, στο αέτωμα του Ηρακλείου των Θηβών (Παυσανίας).

ΑΛΛΟΙ ΦΗΜΙΣΜΕΝΟΙ ΛΗΜΝΙΟΙ

Εκτός από τον Αλκαμένη, η Λήμνος είναι η πατρίδα των παρακάτω αναφερόμενων συγγραφέων, σοφιστών κλπ. :

1. **Αντίλοχος ο σοφιστής**, που έζησε τον 5^ο π.Χ. αιώνα και είναι φημισμένος για τις ιδέες του, που ήταν διαφορετικές από αυτές του περίφημου Σωκράτη και γι' αυτό συχνά φιλονικούσαν μεταξύ τους.
2. **Απολλόδωρος**, ο ξακουστός συγγραφέας και σοφιστής, που έζησε τον 3^ο π.Χ. αιώνα και υπήρξε από τους πρώτους γεωργικούς συγγραφείς της αρχαιότητας «της τε ασκεπούς και της πεφυτευμένης Γης». Ο Αριστοτέλης αναφέρει ότι ο Απολλόδωρος είχε γράψει ένα σύγγραμμα με τίτλο Γεωργικά, που δυστυχώς δεν διασώθηκε. Για να το αναφέρει ο Αριστοτέλης, οπωσδήποτε το κείμενο του συγγράμματος του θα ήταν αξιόλογο. Στον Απολλόδωρο, αναφέρεται εκτεταμένα και ο ιστορικός και φιλόσοφος Διογένης Λαέρτιος, που έζησε στην Κιλικία της Μικράς Ασίας τον 3^ο π.Χ. αιώνα, και έγραψε 10 βιβλία σχετικά με τη ζωή των αρχαίων φιλοσόφων.
3. Οι πολύ φημισμένοι Έλληνες συγγραφείς που γεννήθηκαν στη Λήμνο και ανήκουν στην ίδια οικογένεια, είναι **οι Φιλόστρατοι**. Συχνά συγχέονται ο ένας με τον άλλο και η απόδοση μερικών έργων στον καθένα τους, είναι μερικές φορές αμφισβητήσιμη.
 - 3.1 ο **Φλάβιος Φιλόστρατος** είχε γεννηθεί στη Λήμνο περί το 170 μ.Χ. Ήταν γνωστός ως ο «Αθηναίος» γιατί είχε σπουδάσει στην Αθήνα. Μετά από το 202 μ.Χ., εισήλθε στον φιλοσοφικό κύκλο της Ιουλίας Δόμνας, που ήταν αυτοκράτειρα της Ρώμης και καταγόταν από τη Συρία. Πιθανώς να την συνόδευε στα ταξίδια της. Αυτός έγραψε το «Γυμναστικός», μια πραγματεία που ασχολείται με αθλητικά αγωνίσματα και όπου αναφέρει, μεταξύ άλλων, τα πένταθλο και τους Ολυμπιακούς αγώνες. Επίσης έγραψε ένα σύγγραμμα για τη ζωή ενός Πυθαγόρειου φιλόσοφου με τίτλο «Τα εις τον Τυανέα Απολλώνιον». Στο βιβλίο του με τίτλο «Βίοι σοφιστών» περιγράφει τη ζωή των σοφιστών της κλασικής εποχής και επίσης τη ζωή μεταγενέστερων φιλοσόφων και ρητόρων. Ο

Φλάβιος Φιλόστρατος έγραψε επίσης μια ομιλία περί της φύσεως και του δικαίου, ένα βιβλίο με τίτλο «Οι επιστολές» (ερωτικές επιστολές) και πιστεύεται ότι έγραψε το «Ηρωικός» όπου μεταξύ άλλων, γράφει για τα Καβείρια Μυστήρια. Μετά τον θάνατο της Ιουλίας Δόμνας, εγκαταστάθηκε στην Τύρο. Πέθανε περίπου το 245 μ.Χ.

3.2 το δεύτερο μέλος της ξακουστής αυτής οικογένειας ήταν ο **«Φιλόστρατος ο Λήμιος»**. Αυτός ήταν γαμβρός του Φλάβιου Φιλόστρατος και ήταν ο συγγραφέας μιας επιστολής που απευθυνόταν στον Ασπάσιο της Ραβέννας. Έγραψε την πρώτη σειρά με τίτλο «Εικόνες» σε δύο βιβλία, όπου περιγράφει 65 πραγματικούς ή φανταστικούς πίνακες ζωγραφικής, με θέματα μυθολογικά, σε μια στοά της Νεαπόλεως. Τα βιβλία του αποτελούν σπουδαία πηγή για τη γνώση της Ελληνιστικής τέχνης και προκάλεσαν τον ενθουσιασμό του ξακουστού Γερμανού συγγραφέα και κριτικού Γκαίτε (1749 – 1832).

3.3 Το τρίτο μέλος της οικογένειας, γνωστός ως **«Φιλόστρατος ο νεώτερος»**, ήταν ο εγγονός του Φιλόστρατου του Λημνίου. Έγραψε τη δεύτερη σειρά με τον τίτλο Εικόνες, τον 3^ο αιώνα μ.Χ.

ΤΟ ΑΓΑΛΜΑ «ΛΗΜΝΙΑ ΒΟΥΣ»

Ο Σοφοκλής αναφέρει για ένα άγαλμα στημένο πιθανώς στη σημερινή πρωτεύουσα της Λήμνου Μύρινα, βόρεια του φρουρίου, στην παραλία που σήμερα ονομάζεται Ρωμέϊκος Γιαλός. Ο σχετικός στίχος του Σοφοκλή έχει ως εξής:

«Άθως σκιάζει νώτα Λημνίας βοός». Ο Άθως (Άγιο Όρος) απέχει περίπου 32 μίλια από τη Λήμνο και συμβαίνει δύο φορές το καλοκαίρι ο ήλιος να βασιλεύει ακριβώς στην κορυφή του όρους, που έχει ύψος 2033 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας. Μας πληροφορεί λοιπόν ο Σοφοκλής ότι η σκιά του Αγίου Όρους φθάνει μέχρι τη δυτική ακτή της Λήμνου και σκιάζει τα νώτα του αγάλματος, επομένως το άγαλμα είχε το κεφάλι του προς την Ανατολή. Πράγματι ο ήλιος βασιλεύει δύο φορές το χρόνο στην κορυφή του Αγίου Όρους. Η πρώτη φορά είναι ένα μήνα πριν φθάσει το θερινό ηλιοστάσιο (21 Μαΐου) και η δεύτερη φορά ένα μήνα μετά από το θερινό ηλιοστάσιο (21 Ιουλίου). Δυστυχώς δεν υπάρχουν περισσότερες πληροφορίες για το άγαλμα αυτό.

ΦΩΤΟ: ΧΡ. ΚΑΖΟΛΗΣ

Η Δύση του ηλίου στην Κορυφή του Αγίου όρους, όπως φαίνεται από την Μύρινα στις 21 Μάϊου ή στις 21 Ιουλίου. Φωτογραφία: Χρήστος Καζόλης.

Κεφάλαιο Πέμπτο

ΤΟ «ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΛΗΜΝΟΥ»

Το θέμα της Λήμνου είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται από όλους γενικά, σχετικά με τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν από τις απαιτήσεις της Τουρκίας για το νησί της Λήμνου, και διάφορες φιλονικίες, όσον αφορά την οχύρωση της Λήμνου και των άλλων Ελληνικών νησιών. Η φύση και τα αίτια αυτών των υποθέσεων εξετάζονται περιληπτικά στο κεφάλαιο αυτό, γιατί έχουν μεγάλο ενδιαφέρον.

Στις 24 Ιουλίου 1923, υπογράφηκε μια συνθήκη στη Λωζάνη της Ελβετίας, μεταξύ των συμμαχικών δυνάμεων του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και της Τουρκικής Δημοκρατίας, που είχε αντικαταστήσει το Οθωμανικό καθεστώς.

Η συνθήκη της Λωζάνης αναγνώρισε τη Βρετανική κατοχή στην Κύπρο και την Ιταλική κατοχή στα Δωδεκάνησα.

Το άρθρο 18 της συνθήκης της Λωζάνης, ορίζει ότι τα Τουρκικά στενά μεταξύ του Αιγαίου πελάγους και της Μαύρης Θάλασσας, πρέπει να εξασφαλίζουν την ελεύθερη ναυσιπλοΐα και να μείνουν ανοχύρωτα.

Το άρθρο 4, παράγραφος 3 της συνθήκης της Λωζάνης, προέβλεπε ότι η Ελλάδα πρέπει να διατηρεί αποστρατικοποιημένα τα νησιά Λήμνο και Σαμοθράκη.

Στις 11 Απριλίου 1936, η Τουρκία έστειλε μια εκτενή προφορική νότα στην Ελλάδα και σε όλα τα άλλα κράτη, μέλη της συνθήκης της Λωζάνης, με την οποία ζητούσε την έναρξη διαπραγματεύσεων, ώστε να γίνει αναθεώρηση της Συνθήκης της Λωζάνης, κι έτσι να μπορέσει η Τουρκία να οχυρώσει τα Στενά.

Στις 17 Απριλίου 1936, πριν από την έναρξη οίονδήςποτε διαπραγματεύσεων, ο Επιτετραμμένος της Ελλάδας στην Άγκυρα, κ. Βατικιώτης, δήλωνε στον Υπουργό Εξωτερικών της Τουρκίας Ruschdi Aras, ότι η Ελλάδα θα οχυρώσει όχι μόνο τα νησιά Λήμνο και Σαμοθράκη αλλά επίσης και τα άλλα νησιά του Αιγαίου πελάγους, αν η Τουρκία οχύρωνε τα Στενά. Η απάντηση του Τούρκου Υπουργού υπήρξε καθαρά ευνοϊκή. Δήλωσε ότι η Ελλάδα δεν θα συναντούσε καμία αντίδραση απ' την πλευρά της Τουρκίας εάν, για την ασφάλειά της, είχε την πρόθεση να προχωρήσει στην οχύρωση κι άλλων νησιών του Αιγαίου πελάγους, εκτός της Λήμνου και της Σαμοθράκης.

Στις 22 Απριλίου 1936, ο Πρωθυπουργός και Υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας Ιωάννης Μεταξάς, έστειλε μια επιστολή στον Πρέσβη της Τουρκίας στην Αθήνα, Rousen Esref, στην οποία έλεγε κατά λέξη τα ακόλουθα :

Επιθυμώ να προσθέσω πως είναι μια ικανοποίηση που η Βασιλική Κυβέρνηση δέχθηκε τη δήλωση που έγινε την 17^{ην} τρέχοντος απ' την Αυτού Εξοχότητα, Κύριο Ruschdi Aras στον κ. Βατικιώτη, Επιτετραμμένο της Ελλάδας στην Άγκυρα, σύμφωνα με την οποία η Τουρκία δεν θα διατύπωνε καμία αντίρρηση στην περίπτωση που η Ελλάδα, για προστασία της ασφάλειάς της, προχωρούσε, ανεξάρτητα από την οχύρωση των νησιών Λήμνου και Σαμοθράκης, σ' εκείνη και των άλλων νησιών του Αιγαίου Πελάγους.

Στις 2 Μαΐου 1936, ο Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας R. Aras συνάντησε στην Αθήνα τον Πρωθυπουργό και Υπουργό Εξωτερικών της Ελλάδας Ι. Μεταξά και επανάλαβε τη δήλωση που είχε κάνει μερικές βδομάδες πριν στον Επιτετραμμένο της Ελλάδας στην Άγκυρα, πάνω στο θέμα της οχύρωσης των νησιών

Λήμνου και Σαμοθράκης. Στις 6 Μαΐου 1936, ο Πρέσβης της Τουρκίας στην Αθήνα R. Esref, απηύθυνε στον Ι. Μεταξά ακόλουθη επιστολή, που είναι εξαιρετικά αποκαλυπτική στο θέμα που μας απασχολεί:

Ευχαριστώντας την Εξοχότητά Σας για την ταχύτητα με την οποία η Κυβέρνηση της φίλης και σύμμαχης χώρας θέλησε να δώσει την απάντησή της στο Υπόμνημα της Κυβέρνησής μου, λαμβάνω το θάρρος ν' αναφερθώ στο χωρίο της επιστολής σας που αναφέρεται στη δήλωση που έγινε από τον Κύριο Υπουργό Aras στον κύριο Επιτετραμμένο της Ελλάδας στην Άγκυρα, σχετικά με τη δυνατότητα επανεξοπλισμού από την Ελλάδα, των ελληνικών νησιών του Αιγαίου πελάγους ανεξάρτητα αυτού (εν. του επανεξοπλισμού) της Σαμοθράκης και της Λήμνου για να επιβεβαιώσω στην Εξοχότητά Σας τη συζήτηση που είχε ο Κύριος Υπουργός Aras με τον Κύριο Επιτετραμμένο της Ελλάδας Βατικιώτη, τον οποίο είχε συναντήσει στο σιδηροδρομικό σταθμό της Αγκύρας τη μέρα της αναχώρησης του Πρέσβη της Γαλλίας, και κατά τη διάρκεια της οποίας του είχε κάνει γνωστό πως η Τουρκία θα αντιμετώπιζε με το πλέον ευνοϊκό πνεύμα κάθε μέτρο που η Ελληνική Κυβέρνηση θα έκρινε χρήσιμο να πάρει για να εξασφαλίσει γενικά την ασφάλεια των νησιών που βρίσκονται κάτω από την Ελληνική Κυριαρχία.

Αυτή η προσωρινή συμφωνία, που όπως είναι γνωστό, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο είναι υποχρεωτικής φύσης και επομένως δεσμεύει τα δύο μέρη, έγινε δεκτή από αμφότερα τα μέρη και τέθηκε σε εφαρμογή. Όμως, παρά το γεγονός αυτό, η συμφωνία αυτή έχει γίνει, τα τελευταία χρόνια, η αιτία διαφόρων διενέξεων μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας. Η υπόθεση έχει παραπεμφθεί επανειλημμένα στο Διεθνές Δικαστήριο. Σε κάθε περίπτωση, η Τουρκία προσπαθεί, όσον αφορά την υπόθεση της οχύρωσης των Ελληνικών νησιών, να ανατρέξει πίσω στη συνθήκη της Λωζάνης. Το διεθνές δικαστήριο υποστηρίζει ότι ισχύει η συμφωνία που αναφέρεται στην επιστολή του Κ. R. Esref προς τον Ι. Μεταξά.

Η συνθήκη του Montreaux, που υπογράφηκε στις 20 Ιουλίου 1936 και τέθηκε σε εφαρμογή στις 9 Νοεμβρίου 1936 και που ακύρωσε και αντικατέστησε τη συνθήκη της Λωζάνης στο σύνολό της, έδωσε στην Τουρκία το δικαίωμα να οχυρώσει τα Στενά, ενώ παραλείπει να αναφερθεί στην υπόθεση της οχύρωσης των νησιών, αποτελεί την αιτία των διενέξεων. Στην πραγματικότητα, μετά τις 9 Νοεμβρίου 1936, η Ελλάδα προχώρησε στην οχύρωση των νησιών και η Τουρκία στην οχύρωση των Στενών. Οι διενέξεις, που δημιουργήθηκαν καθαρά τεχνητά, γιατί δήθεν η συνθήκη Montreaux δεν προβλέπει την οχύρωση των νησιών, παρουσιάστηκαν 21 χρόνια μετά από τη στρατικοποίηση των νησιών.

Το νησί της Λήμνου κατέστη ελεγχόμενη ζώνη με το Βασιλικό Διάταγμα της 3^{ης} Απριλίου 1937, σχετικό με τις απαγορευμένες ηπειρωτικές και θαλάσσιες ζώνες. Είναι ειρωνικό το ότι η Τουρκία, που για πρώτη φορά εμφανίστηκε σαν Οθωμανική Αυτοκρατορία (ιδρύθηκε μόλις το 1300 μ.Χ.), έχει εδαφικές βλέψεις σε νησιά, όπως τη Λήμνο, που κατοικούνται από τους προγόνους μας από το 6000 π.Χ.

Επομένως μπορούμε να υποστηρίξουμε, με κάθε βεβαιότητα, ότι το θέμα της Λήμνου αποτελεί ένα ψευδοπρόβλημα, που το δημιούργησε τεχνητά απ' άκρη σ' άκρη η Τουρκία, για καθαρά πολιτικούς λόγους, και μάλιστα αν λάβουμε υπ' όψη μας την σπουδαία στρατηγική θέση της Λήμνου στο Αιγαίο.

Η ΛΗΜΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΝΑΤΟ

Το 1957 Το ΝΑΤΟ είχε διατάξει τη μελέτη σχεδίου αμυντικής οργάνωσης των Ελληνικών νησιών του Αιγαίου, για την καλύτερη αμυντική κάλυψη των Στενών. Η Τουρκική πλευρά τότε συμφώνησε με το σχέδιο αυτό.

Όταν όμως μετά από λίγο καιρό, συζητήθηκε στα αρμόδια όργανα της Συμμαχίας, το θέμα της συμπεριλήψεως του πολιτικού αεροδρομίου της Λήμνου, στα σχέδια υποδοχής των εξωτερικών ενισχύσεων του ΝΑΤΟ, τότε οι Τούρκοι αξιωματικοί πρόβαλαν τον ισχυρισμό ότι, σύμφωνα με τη συνθήκη της Λωζάνης, εξακολουθούσε να ισχύει στο νησί καθεστώς αποστρατικοποίησης.

Στις διμερείς συνομιλίες Αθηνών (12-15 Μαρτίου 1968) και Αγκύρας (15-27 Απριλίου 1968) ο Τούρκος αντιπρόσωπος ισχυρίστηκε πως σύμφωνα με τη σύμβαση της Λωζάνης του 1923 περί του καθεστώτος των Στενών η Ελλάδα είχε τη νομική υποχρέωση να αποστρατικοποιήσει τη Λήμνο και τη Σαμοθράκη.

Στις 22 Μαρτίου 1977 το Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας της Τουρκίας αποφάσισε να αναλάβει μια διπλωματική επίθεση μεγάλης έκτασης κατά της Ελλάδας, με σκοπό τη στρατιωτική απογύμνωση των νησιών του Αιγαίου.

Το ζήτημα της Λήμνου παρουσιάζεται εκ νέου στα πλαίσια του ΝΑΤΟ με την Ελληνική αίτηση στο αρχηγείο της Νάπολης για την ένταξη του ραντάρ του νησιού στο σύστημα προειδοποίησης Συμμαχίας Nadge (NATO Air Defense Ground Environment). Τον Οκτώβριο του 1978, το αρχηγείο των Βρυξελλών απέρριψε την Ελληνική αίτηση.

Το φθινόπωρο του 1982 η άρνηση του ΝΑΤΟ να συμπεριλάβει τη Λήμνο σαν στόχο στις ασκήσεις Arex-Express 1982, υποχρέωσε την Ελλάδα να αποχωρήσει, με αποτέλεσμα οι ασκήσεις να ακυρωθούν.

Από τότε η Ελλάδα δεν λαβαίνει μέρος σε συμμαχικές στρατιωτικές ασκήσεις, και υποστηρίζει ότι οι Ελληνικές ένοπλες δυνάμεις θα συμμετάσχουν στις ασκήσεις του ΝΑΤΟ στο Αιγαίο, μόνο αν συμπεριληφθεί η Λήμνος στο σχεδιασμό τους. Η Ατλαντική Συμμαχία από την άλλη πλευρά, ισχυρίζεται ότι αυτό είναι ένα θέμα μεταξύ των δύο κρατών Ελλάδας και Τουρκίας, και ότι οι δύο αυτές χώρες πρέπει να βρουν τη λύση μόνες τους.

Γιατί όμως, η Άγκυρα αντιδρά με τέτοια μανία στην συμπερίληψη της Λήμνου στα σχέδια της Συμμαχίας; Η απάντηση είναι ευνόητη. Γιατί η θέση της Λήμνου έχει τεράστια στρατηγική σημασία. Η Ελλάδα μπορεί με βάση τη Λήμνο να ελέγχει τη Μαύρη Θάλασσα, τα Στενά και το Αιγαίο. Το γεγονός αυτό φανερά εξασθενεί τη σπουδαιότητα των Στενών, που είναι το πιο ισχυρό διαπραγματευτικό χαρτί των Τούρκων απέναντι στη Σοβιετική Ένωση και στις Η.Π.Α.

Είναι ολοφάνερο ότι η Άγκυρα αποβλέπει στη διχοτόμηση του Αιγαίου, στα πλαίσια της Συμμαχίας και η στρατικοποίηση της Λήμνου, της χαλάει τα σχέδια. Επίσης η Τουρκία έχει την απαίτηση να ελέγχει με την αεροπορική της ομπρέλα τη Λήμνο, αλλά και τα άλλα Ελληνικά νησιά που βρίσκονται κοντά στις ακτές της.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ας αποχαιρετήσουμε το νησί της Λήμνου με τα λόγια που ο Σοφοκλής ήθελε να την αποχαιρετήσει ο Φιλοκτήτης.

«Τώρα που φεύγω ας χαιρετήσω τον τόπο. Έχε γειά σπηλιά, που με φρουρούσες άγρυπνα, κι εσείς, Νύμφες, που μένετε στα πράσινα λιβάδια, κι εσύ βουερό της Θάλασσας κύμα, κι εσύ απόκρημνη ακτή, όπου μουσκέυτηκε πολλές φορές το κεφάλι μου στα βάθη της σπηλιάς απ' τη βροχή της νοτιάς, και το βουνό του Ερμή πολλές φορές αντήχησε των θρήνων μου το στεναγμό – σαν τον αντίλαλο – όταν τυραννιόμουν απ' τους πόνους.

Και τώρα ω Κρήνες και Λύκια νερά, σας αφήνουμε, σας αποχαιρετούμε, ενώ ποτέ τέτοια ελπίδα δεν είχαμε.

Έχε γειά θαλασσόβρεχτη γη της Λήμνου, κι ευχήσου μας – χωρίς παράπονο – καλό ταξίδι, εκεί όπου η μοίρα μου με οδηγεί κι η συμβουλή των φίλων μου κι ο παντοδυναμικός θεός, που αυτά έχει ορίσει».

Μετάφραση : Dr Γ. Μαρκαντωνάτου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- “Aegiopelagitica Magazine”*, Volume 4, January – March 1987
Aeschylus, *“Prometheus Bound”*.
Apollonius of Rhodes, *“Argonautica”*.
Apostolides, Dr. A. speech: *“The Island of Lemnos”* (1989).
Boardman, John *“Greek Sculpture”*. *The Classical Period* (1985)
Britannica, Encyclopaedia (1974).
Demosthenes, first speech against Philip of Macedonia.
Edey, M.A. *“The Lost World of the Aegean”* (1975).
Gerondoudis, Leonidas N. “The Island of Lemnos” in Greek (1971).
Grant, Michael *“An Anthology of Greek literature”* (1977).
Helios, Encyclopaedia (1975).
Hesiod, “Theogony” and “Works and Days”.
Herodotus, “The Histories”.
Homer, “Iliad”.
Kapsidelis, T. and Komninos, S. “Lemnos” in Greek (1982).
Papyrus, Larouse, Britannica Encyclopaedia, in Greek (1989).
Pausanias, “Guide to Greece”.
Sophocles, “Philoctetes”.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για τη βοήθεια που έλαβα για την προετοιμασία αυτού του βιβλίου, είμαι ιδιαίτερα υπόχρεος στους:

- Την αδερφή μου [Παυλίνα Α. Γεροντούδη](#). Αθήνα, Ελλάδα.
- Την κυρία [Γ. Έλσνερ](#) του Μουσείου της Δρέσδης στην Ανατολική Γερμανία.
- Τον κ. [Edward Schultz](#), Παρίσι, Γαλλία.
- Τον [Δρ. Α. Αποστολίδη](#), Αθήνα, Ελλάδα.
- Τον κ. [Θ. Λασκαρίδη](#), Αθήνα, Ελλάδα.

ΝΑΥΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ (Β.Α. ΑΓΑΙΟΥ)

